

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

Народна банка Србије

2015

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2015

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна реч гувернера

Остварени резултати рада Народне банке Србије у 2015. години могу се подвести под једну реч, а то је стабилност – стабилност цена, релативна стабилност девизног курса и стабилност нашег финансијског система. Притом, поменута стабилност постигнута је у години која је препуна изазова из међународног окружења.

Отежана предвидивост монетарних политика водећих централних банака, укључујући и одлуку централне банке Швајцарске да укине минимални девизни курс франка према еврџ, пад светских цена нафте и других примарних производа и

геополитичке тензије обележили су кретања у међународном окружењу почетком године. Средином године међународно финансијско тржиште било је уздрмано кризом у Грчкој, а потом и вестима о успоравању раста Кине. Крајем године неизвесност је повећана реакцијом инвеститора на започето смањење експанзивности монетарне политике Система федералних резерви и вестима о лошијим изгледима за глобални раст.

Иако нам околности у међународном окружењу нису ишле на руку, макроекономске перформансе и перспективе Србије у 2015. години знатно су побољшане, пре свега захваљујући снажном фискалном прилагођавању, које је допринело и смањењу екстерне неравнотеже и већој отпорности привреде на екстерне потресе. Истовремено, тај резултат економске политике допринео је одрживости јавних финансија. Захваљујући доследном спровођењу програма фискалне консолидације и структурних реформи, фискални дефицит је смањен за 2,8 процентних поена, на 3,8% бруто домаћег производа, што је било знатно ниже и од договореног с Међународним монетарним фондом. Дефицит текућег рачуна платног биланса снижен је за петину, на 4,8% бруто домаћег производа, уз раст обима спољнотрговинске размене, и за разлику од претходних година, у потпуности је покривен приливом страних директних инвестиција. Постигнути резултати у смањењу унутрашње и спољне неравнотеже и спровођење структурних реформи доприносе да се привредни раст у све већој мери заснива на

инвестицијама и извозу, што гарантује његову одрживост. Томе у прилог говори и то што је раст економске активности у 2015. години био вођен пре свега приватним инвестицијама, што ће и у наредном периоду доприносити убрзању економског опоравка. Да су макроекономске перспективе повољније, потврдиле су и рејтинг агенције које су поправиле изгледе за побољшање кредитног рејтинга Србије. Поносна сам на чињеницу што је постизању макроекономске стабилности и јачању поменутих макроекономских фундамената значајан допринос дала и Народна банка Србије.

И у протеклој години инфлација је била ниска и стабилна и, посматрано међугодишње, није прелазила 2,1%. То што се у протекле три године инфлација креће око 2% даје нам за право да констатујемо да смо на путу да постигнемо њену трајну стабилизацију на ниском нивоу. А да у то верују и тржишни учесници, упућују њихова средњорочна инфлациона очекивања, која су усидрена у границама нашег инфлационог циља од $4 \pm 1,5\%$. Дезинфлаторни притисци су очекивано били присутни по основу домаћих фактора, али и неочекивано снажни по основу кретања цена у међународном окружењу, пре свега по основу снажног пада цена нафте и примарних пољопривредних производа на светском тржишту. Народна банка Србије је током 2015. године давала подршку економском опоравку не само кроз остварену стабилност већ и кроз знатно ниже каматне стопе. Простор за интензивније ублажавања монетарне политике током 2015. године, упркос присутним ризицима из међународног окружења, отворили су ниски инфлаторни притисци и одлични резултати фискалне политике. Референтна каматна стопа у току 2015. смањена је за укупно 350 базних поена, на ниво од 4,5%. Као резултат ублажавања монетарне политике, динарски кредити привреди и становништву су појефтинили за близу 5 процентних поена, а за толико су у просеку биле ниже и каматне стопе на динарске државне хартије од вредности у поређењу са 2014. годином, што је омогућило знатне уштеде за привреду, грађане и државу. Нижи трошкови задуживања и ослобођена средства по основу наставка смањења опитих стопа девизне обавезне резерве допринели су опоравку кредитне активности у другој половини године.

Иако су током године променљиве околности на међународном финансијском тржишту утицале на краткорочно осциловање девизног курса, остварено смањење унутрашње и спољне неравнотеже, раст спољнотрговинске размене и појачан прилив страних директних инвестиција били су окосница стабилности девизног тржишта. У већем делу године преовладавали су апрецијацијски, а крајем године депрецијацијски притисци, тако да је, посматрано крајем периода, динар према евра у 2015. ослабио за 0,5%. Како би спречила прекомерне краткорочне осцилације курса динара, Народна банка Србије је у 2015. години интервенисала на међубанкарском девизном тржишту куповином 970 милиона евра и продајом 450 милиона евра, чиме је потврђена објективност и непристрасност у спровођењу интервенција.

Девизне резерве Народне банке Србије задржане су на адекватном нивоу и додатно повећане за 470,8 милиона евра, на 10,3 милијарде евра. Притом, захваљујући томе што су допуњене са око 600 килограма злата, у структури девизних резерви учешће злата је износило око 5,5%. Истовремено, нето девизне резерве су повећане за 763,0 милиона евра, на 8,4 милијарде евра, што показује да Народна банка Србије има довољно средстава да одржи релативну стабилност на девизном тржишту.

Јачање улоге динара у домаћим привредним токовима један је од стратешких циљева Народне банке Србије. Стабилизација инфлације на ниском нивоу и релативна стабилност девизног курса, као први стуб стратегије динаризације коју примењују Народна банка Србије и Влада Републике Србије, допринели су продужењу рочности и повећању учешћа динарског дуга у укупном јавном дугу, као и расту учешћа динарских кредита грађана и расту динарске штедње, чиме се повратно делује и на већу ефикасност монетарне политике у наредном периоду. Због тога ће наставак спровођења стратегије динаризације бити један од приоритета Народне банке Србије у наредном периоду.

Једна од важних активности у протеклој години било је и закључивање тендера аранжмана с Међународним монетарним фондом, као и три успешно завршене ревизије. Одржавањем ниске и стабилне инфлације и стабилног финансијског система Народна банка Србије дала је знатан допринос постизању тог аранжмана и његовим успешним ревизијама, а захваљујући пуној координацији монетарне и фискалне политике, обезбеђена је подршка започетим реформским процесима. Народна банка Србије је, као и претходних година, посебну пажњу посветила очувању финансијске стабилности, а јачање финансијског сектора и повећање његове отпорности на потресе стављено је у први план, као један од три стуба усаглашеног економског програма с Међународним монетарним фондом.

И поред бројних изазова којима је био изложен током и након кризе, наш финансијски сектор је остао стабилан и отпоран на поремећаје из домаћег и међународног окружења, што потврђују и стрес-тестови које спроводи Народна банка Србије. Домаћи банкарски систем је ликвидан, а адекватност капитала (20,9%) знатно је изнад нивоа прописаног и међународним и домаћим регулаторним оквиром. Захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке, проблематични кредити, на постојећем нивоу, не угрожавају пословање банкарског сектора, а тиме ни финансијску стабилност. Ипак, њихово решавање захтева активан приступ. Зато се у 2015. години интензивно радило на решавању питања проблематичних кредита и изради и усвајању Акционог плана Народне банке Србије за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита, коју је у августу усвојила Влада Републике Србије. Доношење ове стратегије није била

само наша обавеза према Међународном монетарном фонду, већ и приоритет који смо себи поставили ради подршке одрживом решавању проблема проблематичних кредита. Током године интензивно је рађено и на унапређењу функције финансијске стабилности и с тим циљем је припремљен и објављен документ који представља основу за оквир макроруденцијалне политике у Србији.

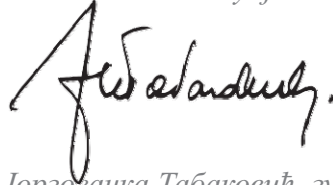
Кроз посебна дијагностичка испитивања, у сарадњи с међународним финансијским институцијама, успешно је спроведено детаљно сагледавање квалитета активе банкарског сектора у Србији. Укупно посматрано, након свих спроведених корекција, поступком посебних дијагностичких испитивања није утврђен недостатак капитала ни за једну од 14 банака обухваћених испитивањима и са укупним учешћем у активи банкарског сектора од 88%. Тиме је и додатно потврђена висока капитална адекватност банкарског сектора у Србији.

Досадашње напоре и резултате на решавању питања проблематичних кредита, спровођењу акционог плана на том пољу и јачању надзорног и регулаторног оквира за банке подржали су, у својим саопштењима и извештајима, Међународни монетарни фонд и друге међународне институције, попут Европске централне банке и Европске комисије.

Захваљујући законима које је предложила Народна банка Србије и чија је примена започета у 2015. години, додатно се унапређује пословни амбијент у Србији. Законом о платним услугама унапређује се платни промет у земљи и са иностранством и постиже већа сигурност за клијенте, уз истовремено повећање ефикасности платних трансакција. Новим Законом о осигурању стварају се бољи и ефикаснији механизми за заштиту грађана и истовремено се уводи ред у тај сегмент финансијског тржишта, а начин обављања делатности осигурања приближава се европским стандардима. Слично је и са Законом о изменама и допунама Закона о заштити корисника финансијских услуга, којим се обезбеђује већа заштита права корисника тих услуга. Усвојене су и измене и допуне Закона о банкама, којима је успостављен ефикасан и флексибилан механизам за решавање питања проблематичних банака, усклађен с најбољом европском праксом.

Након успешно завршене почетне фазе преговора за чланство у Европској унији, одржавањем друге Међувладине конференције 14. децембра 2015. и отварањем преговарачког поглавља Финансијски надзор, формално је започета најважнија етапа у односима Србије и Европске уније. Најзначајније активности Народне банке Србије у преговарачком процесу приступања Србије Европској унији, поред преузимања одговорности и водеће улоге у два преговарачка поглавља, односиле су се на израду стратешких докумената које припремају све земље кандидати за чланство и оцену усклађености националног законодавства с правним тековинама Европске уније, тј. скрининг. Потписано је и неколико важних споразума о билатералној сарадњи.

У периоду који је пред нама, јачање ценовне и очување финансијске стабилности остају и даље главни задаци Народне банке Србије. Због значајних резултата остварених у 2015. години, упркос изазовима из међународног окружења, не сумњамо да ће Народна банка Србије и у 2016. наставити да доприноси економском просперитету земље, стабилности пословног и инвестиционог амбијента, као и нижим трошковима пословања и финансирања свих економских субјеката.

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

BIS – Банка за међународне обрачуне

БДП – бруто домаћи производ

б.п. – базни поен

ЕБРД – Европска банка за обнову и развој

ЕЦБ – Европска централна банка

ЕИБ – Европска инвестициона банка

ФЕД – Систем федералних резерви Сједињених Америчких Држава

ННИ – Херфиндал–Хиршманов индекс

ХоВ – хартије од вредности

ИПЦ – индекс потрошачких цена

мг. – међугодишњи

МДТ – међубанкарско девизно тржиште

млн – милион

млрд – милијарда

ММФ – Међународни монетарни фонд

NPL – проблематични кредити

П – полугодиште

ПАК – показатељ адекватности капитала

п.п. – процентни поен

ROA – принос на активу

ROE – принос на капитал

RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу

SDR – специјална права вучења

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

САДРЖАЈ

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА	
НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	11
I.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије	11
I.2. Органи Народне банке Србије	14
I.2.1. Извршни одбор	14
I.2.2. Гувернер и вицегувернери	15
I.2.3. Савет гувернера	16
I.3. Организација пословања Народне банке Србије	18
II. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	21
II.1. Монетарна политика	21
II.1.1. Монетарна политика у 2015. години	21
II.1.2. Остварење циљане инфлације у 2015. години	29
II.2. Регулација и супервизија финансијских институција	32
II.2.1. Банке	32
II.2.2. Сектор осигурања	49
II.2.3. Добровољни пензијски фондови	56
II.2.4. Финансијски лизинг	59
II.2.5. Платне институције и институције електронског новца	63
II.2.6. Супервизија информационих система финансијских институција	64
II.2.7. Оцена стања у финансијском сектору на крају 2015. године	65
II.3. Функција реструктурирања банака	71
II.4. Стабилност финансијског система	73
II.4.1. Функција финансијске стабилности	73
II.4.2. Оцена стабилности финансијског система	75
II.4.3. Унапређење финансијског система	77
III. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	79
III.1. Управљање девизним резервама	79
III.2. Емисија новца и управљање токовима готовине	87
III.2.1. Издавање новчаница и готовог новца	87
III.2.2. Управљање токовима готовине	89
III.2.3. Активности филијала Народне банке Србије	91
III.3. Платни систем	96
III.3.1. Активности у области платног система	96

III.3.2. Принудна наплата	100
III.3.3. Платне картице	102
III.4. Остале активности	104
III.4.1. Економска истраживања и статистика	104
III.4.2. Међународна сарадња	109
III.4.3. Законодавно-правни послови	119
III.4.4. Комуникација с јавношћу	123
III.4.5. Заштита и едукација корисника финансијских услуга	125
III.4.6. Друштвена одговорност	128
III.5. Управљање	130
III.5.1. Управљање људским ресурсима	130
III.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима	135
III.5.3. Информационо-комуникациона технологија	136
 IV. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ	 139
IV.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије	139
IV.2. Рачуноводствени принципи и стандарди	142
IV.3. Изложеност и управљање ризицима	146
IV.4. Извештај независног ревизора	151
IV.5. Годишњи финансијски извештаји	153
IV.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер	158
 ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ	 161
Публикације Народне банке Србије	161
Списак графикана и табела	162

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2015. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 9. јуна 2016. године.

Извршни одбор Народне банке Србије:

Јоргованка Табаковић, гувернер

Ана Глигоријевић, вицегувернер

Веселин Пјешчић, вицегувернер

Диана Драгутиновић, вицегувернер

Ђорђе Јевтић, директор Управе за надзор над финансијским институцијама

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012 и 14/2015.

² „Службени гласник РС“, бр. 12/2013 и 18/2015.

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

I.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу Устава Републике Србије посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Чланом 95. Устава утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. Устава додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

Закон о Народној банци Србије

Законом о Народној банци Србије³ уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање свог основног циља, доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

³ „Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање и друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, у складу са законом;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом;
- обавља законом, односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући при томе своју самосталност и независност.

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије из фебруара 2015. Народној банци Србије су, у складу са Законом о платним услугама и Законом о изменама и допунама Закона о банкама, поверене следеће функције: издавање и одузимање платним институцијама дозвола за пружање платних услуга, издавање и одузимање институцијама електронског новца дозвола за издавање овог новца, надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, те заштита корисника услуга које ће пружати поменуте нове финансијске институције; издавање и одузимање операторима платног система дозвола за рад овог система, као и надзор над њиховим пословањем; утврђивање испуњености услова за покретање поступака реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе и спровођење тих поступака; одлучивање о инструментима и мерама које ће предузети у реструктурирању и обављање других послова у вези с реструктурирањем банака.

Положај Народне банке Србије

У складу с међународним правилима и стандардима, Законом о Народној банци Србије ближе је уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије тако што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу вршити утицај на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има Статут, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и у оквиру своје надлежности, не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција и може сарађивати са страним централним банкама, регулаторним телима и финансијским и кредитним институцијама, о чему Народну скупштину обавештава достављањем редовних шестомесечних извештаја, а по потреби и чешће, ради извршавања свог основног циља и својих функција. Народна банка Србије, не угрожавајући остваривање својих циљева, може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, не може давати гаранције за измирење обавеза тих субјеката или на други начин обезбеђивати измирење њихових обавеза, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиривања обавеза по основу чланства у ММФ-у. Када је реч о банкама у којима контролно учешће имају Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – ове банке имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

I.2. Органи Народне банке Србије

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).

Извршни одбор, гувернер и директор Управе за надзор над финансијским институцијама одговорни су за остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених Законом о Народној банци Србије.

I.2.1. Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије и начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;
- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике.

Поред тога, Извршни одбор има знатна овлашћења у области супервизије финансијских институција. Извршни одбор, на предлог Управе за надзор над финансијским институцијама, доноси прописе Народне банке Србије из области контролне и надзорне функције, у складу са законом, а такође одлучује о давању и одузимању финансијским институцијама (банкама, друштвима за

осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима) дозвола за рад, односно обављање делатности.

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије из фебруара 2015. године утврђене су нове надлежности Извршног одбора у вези с надзором над пословањем нових финансијских институција (платних институција и институција електронског новца), и то да одлучује о давању и одузимању платним институцијама дозвола за пружање платних услуга, а институцијама електронског новца дозвола за издавање тог новца, као и да доноси прописе и друге опште акте у области контролне и надзорне функције над новим финансијским институцијама. Поред тога, Извршни одбор је орган коме је поверено доношење прописа и других општих и појединачних аката у области реструктурирања банака, а нарочито одлучивање о усвајању плана реструктурирања, отклањању препрека за реструктурирање, отпису и конверзији капитала, избору лица које врши независну процену вредности имовине и обавеза, покретању поступка реструктурирања, инструментима и мерама који се предузимају у реструктурирању.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно, и то ако су присутна најмање три члана Извршног одбора. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. Члан Извршног одбора не може се уздржати од гласања. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Извршног одбора.

I.2.2. Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора, Савета и Управе за надзор над финансијским институцијама;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако Законом о Народној банци Србије није друкчије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;
- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;

- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним Законом о Народној банци Србије.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера, на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе Закона о Народној банци Србије које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују Статутом Народне банке Србије.

I.2.3. Савет гувернера

Савет чини пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе Закона о Народној банци Србије које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

- доноси Статут Народне банке Србије, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;
- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;
- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином

гласова укупног броја чланова. Члан Савета не може се уздржати од гласања. Савет доноси пословник о свом раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Савета.

I.3. Организација пословања Народне банке Србије

РУКОВОДСТВО
НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ
(на дан 31. 12. 2015)

ГУВЕРНЕР
Јоргованка Табаковић

ВИЦЕГУВЕРНЕР
Веселин Пјешчић

ВИЦЕГУВЕРНЕР
Ана Глигоријевић

ВИЦЕГУВЕРНЕР
Диана Драгутиновић

ДИРЕКТОР УПРАВЕ ЗА НАДЗОР НАД ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
Ђорђе Јевтић

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР
Наташа Тањевић

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2015)

ГУВЕРНЕР Јоргованка Табаковић					
Вицегувернер Веселин Пјешчић	Вицегувернер Ана Глигоријевић	Вицегувернер Диана Драгутиновић	Генерални секретар Наташа Тањевић	Директор Управе за надзор над финансијским институцијама Ђорђе Јевтић	
Сектор за монетарне операције	Сектор за девизне послове	Сектор за финансијску стабилност	Дирекција за рачуноводство и финансије	Сектор за контролу пословања банака	Сектор за реструктурирање банака
Сектор за платни систем	Сектор за међународну сарадњу		Људски ресурси	Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања	Директорат за економска истраживања и статистику
Принудна наплата			Дирекција за опште послове	Центар за супервизију информационих система	Сектор за послове с готовином
			Дирекција за набавке	Центар за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга	Национални центар за платне картице
			Филијала у Београду (општи послови)		Кабинет гувернера
			Филијала у Новом Саду (општи послови)		Интерна ревизија
					Дирекција за законодавно- правне послове
					Сектор за информационо- комуникационе технологије
					Центар за контролинг
					Филијала у Београду (послови с готовином)
					Филијала у Новом Саду (послови с готовином)
					Филијала у Нишу
					Филијала у Крагујевцу
					Филијала у Ужицу
					Завод за израду новчаница и кованог новца - Топчидер

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА

НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2015)

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ							
Организационе јединице							Специјализована организација
Основне организационе јединице	Управа за надзор над финансијским институцијама	Филијала у Београду	Филијала у Новом Саду	Филијала у Нишу	Филијала у Крагујевцу	Филијала у Ужицу	Завод за израду новчаница и кованог новца - Толчидер
Сектор за монетарне операције	Сектор за контролу пословања банака	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Центар за развој и квалитет
Сектор за девизне послове	Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одсек за опште послове	Дирекција за припрему
Сектор за финансијску стабилност	Центар за супервизију информационих система		Одсек за опште послове	Одсек за опште послове	Одсек за опште послове		Дирекција за производњу новчаница
Сектор за реструктурирање банака	Центар за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга						Дирекција за производњу кованог новца
Директорат за економска истраживања и статистику							Дирекција за вредносне и заштићене папире
Сектор за међународну сарадњу							Центар за производњу и персонализацију
Сектор за платни систем							Дирекција за одржавање и енергетику
Сектор за послове с готовином							Дирекција за продају
Национални центар за платне картице							Одељење за економске послове
Принудна наплата							Одељење за опште послове
Кабинет гувернера							
Интерна ревизија							
Дирекција за законодавно-правне послове							
Дирекција за рачуноводство и финансије							
Сектор за информационо-комуникационе технологије							
Људски ресурси							
Дирекција за опште послове							
Дирекција за набавке							
Центар за контролинг							

II. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

II.1. Монетарна политика

II.1.1. Монетарна политика у 2015. години

Ублажавање монетарне политике настављено је у 2015. години – референтна каматна стопа снижена је са 8,0% на 4,5%. **Даље ублажавање монетарне политике омогућили су пре свега ниски инфлаторни притисци по основу већине домаћих фактора, доследно спровођење фискалне консолидације, закључење аранжмана из предострожности с ММФ-ом, као и снажан пад светске цене нафте и других примарних производа.**

Након минимума у јануару, мг. инфлација је повећана, при чему се и током 2015. кретала испод доње границе дозвољеног одступања од циља. На кретање инфлације испод циља у највећој мери је утицао пад цена примарних производа на светском тржишту, пре свега нафте, а у већем делу године и низак раст регулисаних цена. Раст цена успоравала је већина домаћих фактора, као и ниска инфлација у међународном окружењу. На одсуство већих инфлаторних притисака указивало је и стабилно кретање инфлационих очекивања у границама циља и краткорочних и средњорочних, што је кључан предуслов стабилизације инфлације и повећања ефикасности мера монетарне политике.

Смањујући референтну каматну стопу, Извршни одбор је имао у виду да су дезинфлаторни притисци додатно појачани рестриктивном домаћом фискалном политиком, која потврђује опредељеност носилаца економске политике ка јачању јавних финансија и одрживости јавног дуга. Буџетски дефицит је у 2015. години готово преполовљен, са 6,6% на 3,8% БДП-а. Поред смањења унутрашње, смањена је и спољна неравнотежа – дефицит текућег рачуна платног биланса био је нижи за петину и у потпуности покривен страним директним инвестицијама. Уз структурне реформе и закључење аранжмана с ММФ-ом, то је позитивно деловало на премију ризика земље и перцепцију инвеститора дугорочније оријентисаних према улагањима у Србију.

Смањење унутрашње и спољне неравнотеже било је од пресудног значаја за макроекономску стабилност с обзиром на неизвесност у међународном

окружењу по неколико кључних питања: од динамике глобалног економског опоравка и ефеката различитих монетарних политика и неочекиваних потеза водећих централних банака до кретања цене нафте на светском тржишту и присутних геополитичких тензија.

Управо су кретања у међународном окружењу у највећој мери одредила динамику снижавања референтне каматне стопе током 2015. Посматрано по месецима, референтна каматна стопа је задржана на непромењеном нивоу у прва два и последња два месеца у години и у јулу. У свим осталим месецима референтна каматна стопа је смањивана за по 50 б.п.

Упркос ниским инфлаторним притисцима, **у прва два месеца 2015. референтна каматна стопа је задржана на непромењеном нивоу** због ризика из међународног окружења. Снажан пад цене нафте на светском тржишту крајем 2014. и почетком 2015. године и геополитичка дешавања отежали су предвидивост промена у монетарним политикама ФЕД-а и ЕЦБ-а и повећали нестабилност на међународном финансијском тржишту. Међународно финансијско тржиште је у јануару било додатно уздрмано неочекиваном одлуком централне банке Швајцарске да укине доњу границу девизног курса од 1,20 франака за један евро. У таквим околностима инвеститори су поново преиспитивали своје процене ризика улагања у земље у успону, а под утицајем тих дешавања и премија ризика Србије, као и других земаља у успону, почетком јануара је расла. Међутим, потврда кредитног рејтинга од стране агенција *Fitch* и *Standard & Poor's*, захваљујући усвајању мера фискалне консолидације, спровођењу структурних реформи и закључењу аранжмана из предострожности с ММФ-ом, допринела је заустављању тог раста и нижој премији ризика у наредним месецима. Поред тога, кретања у међународном окружењу постала су повољнија него почетком године, јер је глобална ликвидност поново почела да расте. Наиме, поред раније предузетих експанзивних мера, ЕЦБ је у марту започела програм куповине државних ХоВ земаља чланица како би стимулисала економску активност. У исто време ФЕД није мењао висину референтне стопе, иако је наговестио да ће се то десити у наредном периоду. Ако се узму у обзир ниски, па и негативни приноси у развијеним земљама, од високе глобалне ликвидности и тражења виших приноса од стране инвеститора очекивало се да позитивно делују на прилив капитала у Србију и стабилност девизног тржишта. То је, уз ниске инфлаторне притиске по основу већине домаћих фактора, у највећој мери определило одлуку Извршног одбора да **у периоду март–јун снизи референтну каматну стопу са 8,0% на 6,0%.**

Крајем јуна међународно финансијско тржиште било је уздрмано кризом у Грчкој и могућношћу њеног изласка из зоне евра. Иако би директни ефекти ескалације грчке кризе на Србију били мали, Извршни одбор је имао у виду ризик евентуалних индиректних ефеката преко утицаја грчке кризе на раст нестабилности на међународном финансијском тржишту. Томе треба додати присутну неизвесност у погледу светских цена примарних производа, пре свега нафте, као и ефеката очекиваног асиметричног изласка водећих централних банака из експанзивне монетарне политике. Стога је Извршни одбор у јулу **одлучио да референтну каматну стопу задржи на непромењеном нивоу.**

У августу се у центру економских дешавања у свету нашла Кина. Турбуленције на њеном финансијском тржишту пренеле су се на берзе широм света, а сигнали о успоравању њене привреде на слабљење изгледа за

глобални раст. То је утицало на одлуке о монетарној политици ФЕД-а и ЕЦБ-а, које у највећој мери одређују глобалну ликвидност. ФЕД је одложио одлуку о повећању референтне каматне стопе, а ЕЦБ је кориговала наниже пројекцију привредног раста зоне евра и најавила могућност увођења додатних стимуланса у децембру.

Поред фактора на страни понуде, слабији изгледи за глобални раст допринели су поновном паду светске цене нафте и других примарних производа у јулу и августу. Због дезинфлаторнијег ефекта цена примарних производа од очекиваног, пројекција инфлације за наредну годину дана је у августу била нижа у односу на претходну. С друге стране, пројекција економске активности за 2015. ревидирана је навише (са стагнације на раст од 0,5%, првенствено због мањег пада потрошње од претходно очекиваног). Имајући то у виду, као и очекивање да би монетарне политике развијених земаља могле остати експанзивне дуже него што се предвиђало, Извршни одбор је на **све три седнице у периоду август–октобар смањio референтну каматну стопу за по 50 б.п., на 4,5%.**

Пад цена примарних производа на светском тржишту поново је био разлог ниже пројекције инфлације у новембру. Када је у питању пројекција економске активности, очекивало се да БДП у 2015. забележи раст од 0,8%, који би у 2016. требало да убрза на 1,8%. Наведене стопе раста више су за по 0,3 п.п. у односу на пројекцију из августа услед бржег раста инвестиција од очекиваног. Међутим, узимајући у обзир повећану неизвесност у међународном окружењу, као и очекиване ефекте дотадашњег ублажавања монетарне политике, Извршни одбор у **новембру и децембру није мењао висину референтне каматне стопе (4,5%).** Истовремено, у комуникацији с јавношћу констатовано је да ће монетарна политика остати експанзивна, будући да ће и у наредном периоду бити присутни ниски инфлаторни притисци. Међутим, како доминирају екстерни ризици у вези с кретањима на међународном финансијском и робном тржишту, степен експанзивности монетарне политике зависиће првенствено од процене њиховог потенцијалног инфлаторног утицаја.

Екстерни ризици су у највећој мери потицали од неизвесне реакције тржишних учесника на очекивано повећање референтне каматне стопе ФЕД-а и њених ефеката на робна и финансијска тржишта, посебно на токове капитала према земљама у успону, па и Србији. ФЕД је средином децембра започео „нормализацију“ монетарне политике и повећао референтну стопу. Такву одлуку ФЕД-а тржишта су очекивала, али је неизвестан темпо и обим повећања референтне каматне стопе током 2016, као и то у којој мери ће се одразити на токове капитала у земљама у успону, јер је ЕЦБ истовремено повећала степен експанзивности монетарне политике.

Све извесније успоравање привредног раста Кине и депрецијација њене валуте појачали су нестабилност на међународном финансијском тржишту. Инвеститори широм света постали су осетљиви на турбуленције на кинеским берзама, али и на вести о успоравању кинеске привреде због њеног ефекта на глобални раст и тражњу на тржиштима примарних производа. Неизвесност у међународном окружењу изазвале су и геополитичке тензије, пре свега на Блиском истоку.

С друге стране, ублажавању екстерних ризика требало би да допринесе монетарна политика ЕЦБ-а, која је, у складу с најавама у октобру, додатно ублажена у децембру. Наиме, ЕЦБ је донела одлуку да продужи трајање

програма квантитативних олакшица за пола године, до марта 2017, као и да смањи стопу на депозитне олакшице за 0,1 п.п., на -0,3%.

Ублажавање монетарне политике Народне банке Србије допринело је знатном смањењу трошкова задуживања приватног сектора и државе, као и опоравку кредитне активности, који бележимо од средине 2015. Каматне стопе на динарске кредите приватном сектору управо су у 2015. години забележиле највећи пад до сада од близу 5 п.п. и крајем године нашле су се на минимуму откад се тржишно формирају.

Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије је референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту. Улога референтне каматне стопе подржана је коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега обавезну резерву и операције на девизном тржишту.

Операције на отвореном тржишту

Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије током 2015. године биле су једнонедељне реверзне репо трансакције, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

Репо трансакције Народна банка Србије је спроводила својим ХоВ. За потребе репо продаје у 2015. години емитована је једна серија благајничких записа, у укупној номиналној вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Током 2015. године организовано је 45 аукција репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе. Укупна продаја ХоВ износила је 1.504,7 млрд динара. Остварени обим продаје био је знатно нижи него у 2014. години (3.585,8 млрд динара).

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфолију банака током 2015. износило је 28,5 млрд динара, што је за 42,3 млрд динара мање него у 2014. Посматрано у односу на крај 2014. године, стање тих ХоВ је повећано за 23,1 млрд динара и крајем децембра износило је 30,6 млрд динара.

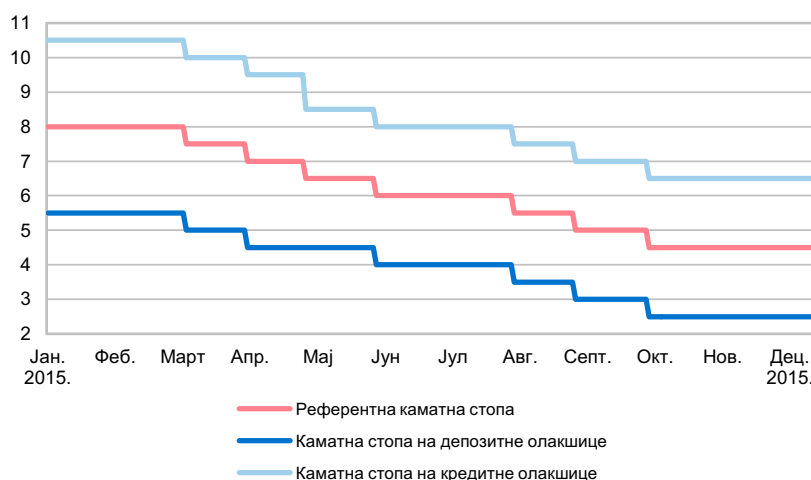
Обим продаје ХоВ постепено се повећавао током 2015. године, а посебно у П2. Укупна продаја ХоВ у П1 износила је 327,6 млрд динара, а у П2 1.177,1 млрд динара. Раст продаје ХоВ био је у великој мери резултат повећања динарске ликвидности банака услед интервенција Народне банке Србије куповином девиза на МДТ-у.

Депозитне и кредитне олакшице

Народна банка Србије је током 2015. године наставила да примењује Одлуку о условима и начину депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Србије, којом су уређене депозитне олакшице.

Графикон II.1.1. **Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа**

(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

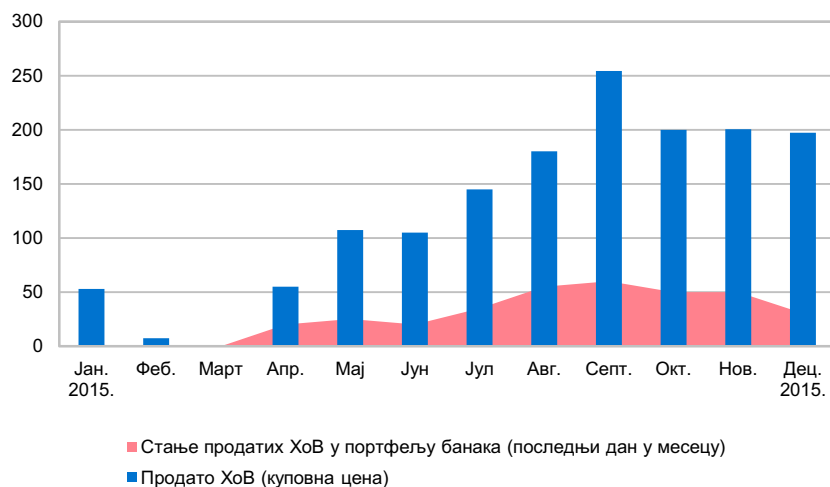

Извор: НБС.

У складу са овом одлуком, банке су и у 2015. наставиле с преконоћним депоновањем средстава код Народне банке Србије. Просечно дневно стање депонованих средстава банака код Народне банке Србије у 2015. износило је 45,9 млрд динара, што је за 30,7 млрд динара више него 2014. године. Максимално просечно месечно стање депонованих средстава забележено је у августу (71,0 млрд динара), а минимално у фебруару (10,2 млрд динара).

Графикон II.1.2. **Репо продаја и стање продатих ХоВ**

(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Током 2015. Народна банка Србије је наставила да примењује и Одлуку о условима и начину одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залоге ХоВ, којом су уређене кредитне олакшице.

У посматраном периоду банке су користиле кредитне олакшице као дневни и као преконоћни кредит. Дневни кредит је коришћен у укупном износу од 38,0 млрд динара, од чега је у Т3 коришћено 21,6 млрд динара. Преконоћни кредит је коришћен у укупном износу од 166,4 млрд динара, од чега 151,2 млрд динара у Т3.

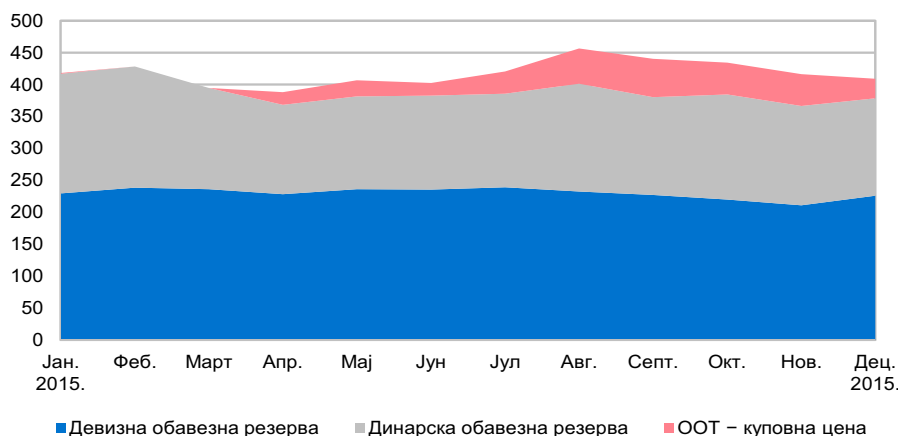
Обавезна резерва

Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије је у току 2015. године измењена три пута.

Измена Одлуке из јануара резултат је оцене да ће додатно смањење девизне обавезне резерве, тј. ослобађање кредитног потенцијала банака, стимулативно деловати на кредитну активност банака. Њом је прописано даље смањење стопа по којима банке обрачунавају девизну обавезну резерву за по 1 п.п. – на 26%, односно 19% на део девизне основице коју чине обавезе са уговореном рочношћу до две године, односно преко две године, уз истовремено повећање процента девизне обавезне резерве која се издваја у динарима за по 2 п.п. – на 38% и 30%, у зависности од рочности обавеза. Та мера представљала је наставак циклуса смањења стопа девизне обавезне резерве, који је започет у новембру 2014. године.

Ради даљег ублажавања монетарне политике, у септембру је Одлука

Графикон II.1.3. **Обим стерилизације инструментима монетарне политике**
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

поново измењена. У складу са опредељењем да се том ублажавању приступа опрезно, оцењено је да се, уз задржавање диференцираних стопа у зависности од рочности извора средстава, у наредних шест обрачунских периода стопе обавезне резерве на девизне обавезе са уговореном рочношћу до две године и преко две године (26% и 19%) постепено смањују за по 1 п.п., тако да почев од фебруарског обрачунског периода у 2016. години буду утврђене на нивоу од 20%, односно 13%, респективно.

Како би се дестимулисао раст динарских обавеза банака које су индексирани девизном клаузулом, а које су могле изазвати депрецијацијске притиске, почев од јуна 2012. године, у оквиру девизне обавезне резерве, уведена је посебна рестриктивна стопа обавезне резерве, у висини од 50%, на део девизне основице коју чине ове обавезе. У децембру 2015. године наведена стопа је повећана са 50% на 100% ради даљег дестимулисања индексирања динарских обавеза девизном клаузулом и стимулисања тржишних учесника да више користе стандардне мере заштите од ризика.

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима у 2015. је, и поред раста динарске основице, смањена у односу на претходну годину за 12,8 млрд динара, на 145,3 млрд динара. Такво кретање резултат је смањења динарског издвајања девизне обавезне резерве услед наведене промене прописа. Обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама смањена је за 374,9 млн евра и крајем године износила је 1,6 млрд евра, што је последица поменутог смањења стопа девизне обавезне резерве.

Операције на девизном тржишту

У складу с Програмом монетарне политике за 2015. годину, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса. Интервенције на девизном тржишту имале су за циљ ублажавање прекомерних краткорочних осцилација девизног курса, очување стабилности финансијског система и одржавање адекватног нивоа девизних резерви.

У 2015. години динар је номинално депрецирао према еврџ за 0,5%. Народна банка Србије је на МДТ-у интервенисала нето куповином 520,0 млн евра, при чему је у девизним интервенцијама купила 970,0 млн евра и продала 450,0 млн евра. Девизне интервенције су реализоване искључиво по тржишним условима, прихватањем курсева које су нудиле банке (улога *price taker-a*).

Депрецијација динара према еврџ у јануару (2,1%) највећим делом била је последица сезонски повећане тражње за девизама домаћих увозника енергената. Међутим, позитивна очекивања тржишних учесника у вези са закључењем аранжмана из предострожности с ММФ-ом, као гаранцијом наставка спровођења мера фискалне консолидације и структурних реформи, утицала су на раст интересовања инвеститора за улагање у државне ХоВ дужих рочности, што је довело до јачања домаће валуте према еврџ за 2,7% у фебруару и за 0,1% у марту. Динар је у Т1 номинално ојачао у односу на еврџ за 0,6%, а Народна банка Србије је интервенисала нето куповином 170,0 млн евра (куповином 260,0 млн евра и продајом 90,0 млн евра).

Релативно стабилно кретање динара у Т2 (динар је номинално ослабио за 0,3%) остварено је захваљујући првенствено побољшаној макроекономској и фискалној перспективи земље. Повећана тражња клијената банака за девизама готово у целости је надомештена појачаним приливом дознака (тј. откупом ефективног страног новца од мењача и физичких лица), чиме су депрецијацијски притисци у великој мери ублажени. Додатну стабилност на девизном тржишту обезбедила је потреба банака за продајом девиза након одобравања индексираних кредита како би се уравнотежиле њихове девизне позиције. Током Т2 Народна банка Србије је интервенисала нето куповином 120,0 млн евра (куповина 150,0 млн евра и продаја 30,0 млн евра). Сличне тенденције су настављене и у П2, све до средине октобра. Динар је у Т3

номинално ојачао према еврџ за 0,7%, а Народна банка Србије је интервенисала нето куповином 440,0 млн евра (куповина 450,0 млн евра и продаја 10,0 млн евра). Позитивни макроекономски показатељи и успех мера фискалне консолидације потврђени су и позитивним оценама ММФ-а.

У Т4 су преовлађивали депрецијацијски притисци (пре свега као резултат појачане неизвесности на међународним тржиштима услед пада цене нафте и почетка подизања каматних стопа ФЕД-а). Од друге половине октобра интензивирана је тражња нерезидената за девизама, праћена продајом динарских државних ХоВ на секундарном тржишту. Депрецијацијски притисци су делом ублажени повећаним откупом ефикативности од стране мењача и физичких лица. У децембру су притисци на слабљење динара појачани због повећане продаје девиза домаћим предузећима и увозницима енергената и веће тражње страних инвеститора за девизама у ишчекивању да ће ФЕД на децембарском састанку донети одлуку о почетку повећања референтне каматне стопе. Само у децембру Народна банка Србије је у нето износу на МДТ-у продала 270,0 млн евра, а на нивоу тромесечја 210,0 млн евра.

Девизни своп

Народна банка Србије је у 2015. години наставила са организовањем редовних тромесечних и двонедељних аукција своп продаје и куповине девиза за динаре, чији циљ је стимулисање развоја међубанкарске своп трговине и омогућавање банкама да ефикасније управљају својом ликвидношћу. Тромесечне своп аукције организоване су једном недељно, по тржишним условима и са ограниченим количинама. Двонедељне своп аукције, као додатна мера подршке у управљању ликвидношћу банкарског система, организоване су, такође, једном недељно, по тржишним условима и без унапред одређеног износа девиза који ће бити продат, односно купљен на аукцији.

У току 2015. године Народна банка Србије је организовала 102 тромесечне и 98 двонедељних своп аукција. На тромесечним аукцијама је своп продала и своп купила по 75,0 млн евра, док су на двонедељним аукцијама своп продаја и своп куповина девиза износиле по 437,5 млн евра. Поред тога, Народна банка Србије је 6. јула организовала ванредне своп аукције девиза, рочности 28 дана, на којима је своп продала и своп купила по 38,0 млн евра. На крају 2015. стање девизних потраживања и стање девизних обавеза Народне банке Србије по основу тромесечних своп аукција износило је по 26,0 млн евра, а по основу двонедељних своп аукција по 31,0 млн евра.

Остале каматне стопе

Одлука о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике у току 2015. измењена је четири пута.

У условима снижења референтне каматне стопе, као и ради смањења могућих знатнијих осцилација каматних стопа на међубанкарском тржишту новца, у мају је сужена ширина коридора каматних стопа (каматне стопе на кредитне и депозитне олакшице) са $\pm 2,5$ п.п. на $\pm 2,0$ п.п. у односу на референтну каматну стопу.

Ради примене Одлуке о условима и начину одобравања кредита за хитно обезбеђење ликвидности банака у ситуацијама када банка не врати кредит у прописаном року, као и ради усаглашавања прописа Народне банке Србије са Законом о затезној камати, Одлука о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике поново је измењена у јулу. Том изменом је утврђено да Народна банка Србије наплаћује камату на кредите који нису враћени у прописаном року – по каматним стопама утврђеним поменутиим законом.

Такође, усклађена је и каматна стопа на мање издвојену/обрачунату динарску обавезну резерву (која је утврђена на нивоу референтне каматне стопе увећане за 5 п.п.) с каматном стопом на динарске кредите за хитно обезбеђење ликвидности, који, иначе, за банке представљају најскупуљу врсту кредита код централне банке.

Аналогно претходном, извршено је и усклађивање казних каматних стопа у девизном знаку. Каматна стопа на мање издвојену/обрачунату девизну обавезну резерву (која је утврђена у висини тромесечног *EURIBOR*-а који важи на дан обрачуна камате увећаног за 5 п.п.) изједначила се с каматном стопом на девизне кредите за хитно обезбеђење ликвидности банака.

Поред наведених измена, Одлука је измењена још два пута, у октобру и новембру, када је смањена каматна стопа коју Народна банка Србије плаћа на износ оствареног просечног дневног стања издвојене динарске обавезне резерве, и то са 2,5% на 2,0%, односно на 1,75% на годишњем нивоу.

II.1.2. Остварење циљане инфлације у 2015. години

Инфлаторни притисци остали су ниски и у 2015. години како по основу већине домаћих фактора, тако и по основу ниских цена примарних производа (нафте и примарних пољопривредних производа) на светском тржишту и генерално ниске инфлације у међународном окружењу.

Табела II.1.2.1. Раст и доприноси компоненти расту потрошачких цена у 2015.

	Стопе раста (у %)	Доприноси (у п.п.)
Потрошачке цене (ИПЦ)	1,5	1,5
Непрерађена храна	-4,5	-0,5
Прерађена храна	2,5	0,5
Индустријски производи без хране и енергије	3,0	0,9
Енергија	1,5	0,2
Услуге	2,0	0,5
Показатељи базне инфлације		
ИПЦ без енергије	1,5	1,3
ИПЦ без енергије и непрерађене хране	2,6	1,9
ИПЦ без енергије, хране, алкохола и цигарета	1,6	0,7
Регулисане цене	5,5	1,1

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Као и у већини других европских земаља, а пре свега због знатног пада цене нафте и примарних пољопривредних производа на светском тржишту, м.г. инфлација је наставила да се креће испод доње границе дозвољеног одступања од циља и у децембру је износила 1,5%. Просечна м.г. стопа инфлације у 2015. је износила 1,4%.⁴

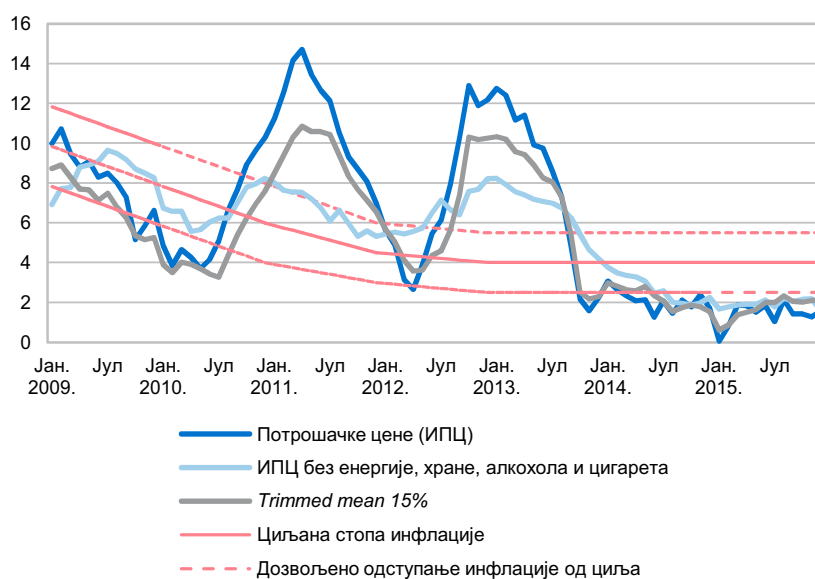
Цене хране су, укупно посматрано, у 2015. стагнирале. Иако су цене прерађене хране забележиле одређен раст, он је био неутрализован падом цена

⁴ Према оцени Републичког завода за статистику просечна, годишња стопа инфлације у 2015. била је нешто виша и износила је 1,9%.

непрерађене хране, који је уследио од средине године. **Цене непрерађене хране** су на нивоу године исказале пад од 4,5%, а њихов допринос инфлацији износио је –0,5 п.п. Иако су **цене прерађене хране** у току године убрзале раст, он је остао низак (2,5% м.г. у децембру, допринос инфлацији 0,5 п.п.), захваљујући и даље ниским ценама примарних пољопривредних производа (првенствено пшенице и кукуруза) на светском и домаћем тржишту. Највећи позитиван допринос потекао је од цена безалкохолних пића, шећера и кондиторских производа, а највећи негативан од цена млека, млечних и месних прерађевина.

Цене индустријских производа без хране и енергије су у току 2015. порасле 3,0% (допринос инфлацији 0,9 п.п.). Притом, оне су у П1 биле у м.г. паду, да би средином године тај тренд био преокренут. На то су доминантно утицале цене цигарета, које су у току године повећане у три наврата (у априлу, јулу и децембру), делом због корекције минималне акцизе, а делом због пословне одлуке произвођача. Тиме су цене цигарета, упркос м.г. паду у јануару од 8,0%, годину завршиле м.г. растом од 12,9%, а њихов допринос м.г. инфлацији повећан је са –0,4 п.п. на +0,6 п.п. Релативна стабилност курса динара и ниска домаћа тражња ограничавали су раст цена осталих производа у овој групи, тако да је он био умерен.

Графикон II.1.4. Кретање цена
(м.г. раст, у %)

Извор: РСЗ и прерачун НБС.

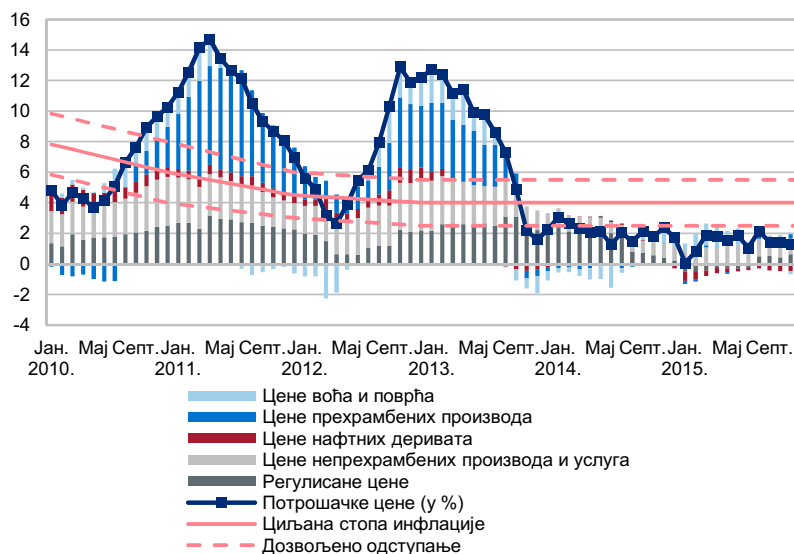
Цене услуга су на нивоу године порасле 2,0% (допринос инфлацији 0,5 п.п.), чему је највише допринело повећање цена туристичких пакет-аранжмана и мобилне телефоније.

Цене енергије су забележиле раст од 1,5% (допринос инфлацији 0,2 п.п.). Он је био вођен поскупљењем електричне енергије у августу од 12,2% (допринос инфлацији 0,6 п.п.). Наведено поскупљење ублажиле су цене нафтних деривата и природног гаса, које су под утицајем пада цене нафте на светском тржишту снижене. Тако су на домаћем тржишту нафтни деривати на нивоу године појефтинили 5,8% (допринос инфлацији –0,3 п.п.), а природни гас 15% (допринос инфлацији –0,1 п.п.).

Регулисане цене, тј. цене чије су промене под директном или индиректном контролом државе, порасле су у 2015. за 5,5% (допринос инфлацији 1,1 п.п.). Оне су у периоду јануар–јул биле у м.г. паду, да би од августа, када је електрична енергија поскупела, поново забележиле м.г. раст. Поред електричне енергије, расту регулисаних цена допринело је у истој мери (0,6 п.п.) и повећање цене цигарета, док су у супротном смеру деловале цене лекова и природног гаса.

Базна инфлација,⁵ као део ИПЦ-а на који монетарна политика има највећи утицај, такође је у 2015. наставила да се креће испод доње границе дозвољеног одступања од циља и у децембру је износила 1,6% м.г. (допринос м.г. инфлацији 0,7 п.п.). Такво њено кретање може се довести у везу с релативно стабилним курсом динара, ниском агрегатном тражњом и ниском инфлацијом у међународном окружењу. Највећи позитиван допринос базној инфлацији потекао је од цена туристичких пакет-аранжмана и услуга мобилне телефоније, а највећи негативан допринос од цена лекова.

Графикон II.1.5. Доприноси компоненти ИПЦ-а м.г. инфлацији
(у п.п.)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Због наставка кретања м.г. инфлације испод доње границе дозвољеног одступања од циља, Народна банка Србије је у марту и септембру упутила Влади писма којима ју је обавестила о разлозима одступања инфлације од циља, мерама које је предузела и које треба предузети да би се инфлација у средњем року вратила у границе циља, као и о томе када се очекује повратак инфлације у границе циља. Наиме, према Споразуму Народне банке Србије с Владом о циљању (таргетирању) инфлације, Народна банка Србије Влади упућује ова писма у случају да одступање инфлације од утврђеног циља траје више од шест узастопних месеци.

⁵ ИПЦ по искључењу цена енергије, хране, алкохола и цигарета, који представља најчешће коришћену меру базне инфлације.

II.2. Регулација и супервизија финансијских институција

II.2.1. Банке

У току 2015. године структура финансијског сектора у делу који је под контролом Народне банке Србије није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључни фактор његове стабилности. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2015. години износила око 84% БДП-а, банкарски сектор учествује са 91,5%.

Табела II.2.1.1. Структура финансијског система						
	31. децембар 2014.			31. децембар 2015.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	29	2.968,9	92,0	30	3.047,8	91,5
Даваоци финансијског лизинга	16	65,5	2,0	16	60,3	1,8
Друштва за осигурање*	25	167,9	5,2	24	191,8	5,8
Добровољни пензијски фондови	6	23,6	0,8	7	28,9	0,9
Укупно	76	3.225,9	100,0	77	3.328,8	100,0
Извор: НБС.						
* Прелиминарни подаци.						

Тренд смањења броја запослених лица у банкарском сектору Србије, започет још у 2009. години, настављен је и у 2015. На крају године у радном односу је било 24.257 лица, што је за 849 лица мање него на крају 2014. године.

Структура банкарског сектора

У Републици Србији је у 2015. пословало 30 банака, што је за једну банку више у односу на претходну годину.⁶ У банкарском сектору су на крају 2015. године 23 банке биле у већинском власништву страних акционара,⁷ једна банка је била с претежно приватним домаћим капиталом, док је шест банака у већинском власништву Републике Србије.⁸

Табела II.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2015.				
	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (у %)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (у %)
Банке у власништву домаћих лица:				
- државне	728.589	23,9	139.557	22,5
- приватне	549.510	18,0	87.172	14,1
Банке у власништву страних лица	179.079	5,9	52.385	8,4
Укупно	2.319.236	76,1	479.527	77,5
Укупно	3.047.825	100,0	619.084	100,0
Извор: НБС.				

⁶ Народна банка Србије издала је дозволу за рад *MIRABANK a.d. Beograd* 16. децембра 2014, упис у регистар Агенције за привредне регистре извршен је 5. фебруара 2015, а банка је оперативно почела с радом 6. априла 2015.

⁷ Турска *Halk* банка (*Türkiye Halk Bankası A.Ş.*) постала је крајем маја 2015. већински власник Чачанске банке, која је 22. октобра променила име у *Halkbank* акционарско друштво Београд.

⁸ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

Банке у власништву државе смањиле су у 2015. своје учешће у укупном капиталу и укупној билансној суми банкарског сектора (за 1,6 п.п., односно 1,2 п.п.), док су банке у власништву страних лица та учешћа повећале (за 2,7 п.п., односно 1,6 п.п.), истовремено остваривши и највеће номинално повећање капитала и билансне суме. Од банака у власништву страних лица, највеће учешће у укупној активи имале су банке из Италије (26,1%) и Аустрије (14,9%), иза којих следе банке из Грчке (12,9%) и Француске (10,4%), док се на банке из осталих земаља (њих девет) односило 11,8% укупне активе.

Степен концентрације

Посматрано према висини билансне суме, на крају 2015. године најбројнија је била група банака чија билансна сума прелази 100 млрд динара. Билансна сума те групе чини преко 83%, а билансна сума прве две банке у групи скоро трећину укупне билансне суме банкарског сектора.

Табела II.2.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме				
	31. децембар 2014.		31. децембар 2015.	
	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)
Преко 100.000	11	2.374.026	12	2.548.596
Од 50.000 до 100.000	5	385.439	4	287.351
Од 10.000 до 50.000	9	188.113	8	175.488
До 10.000	4	21.323	6	36.390
Укупно	29	2.968.901	30	3.047.825
Извор: НБС.				

Табела II.2.1.4. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора (у %)		
	31. децембар 2014.	31. децембар 2015.
Учешће у билансној суми		
Прва банка	15,9	16,0
Првих пет банака	53,5	54,2
Првих десет банака	76,3	76,8
Учешће у кредитима		
Прва банка	15,1	15,4
Првих пет банака	53,9	52,7
Првих десет банака	75,4	75,7
Учешће у депозитном потенцијалу		
Прва банка	16,0	16,2
Првих пет банака	52,5	53,6
Првих десет банака	77,5	78,3
Извор: НБС.		

Степен тржишне концентрације активе, мерен индексом *HHI*,⁹ благо је повећан у 2015. години, док је степен концентрације кредита и депозита смањен. Међутим, његова вредност, која је и даље испод 1.000, указује да у банкарском сектору Србије није присутна концентрација.

⁹ *HHI* израчунава се као сума квадрата учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Табела II.2.1.5. Степен концентрације (НН)			
	Билансна сума	Кредити	Депозитни потенцијал
31. децембар 2014.	793	771	819
31. децембар 2015.	796	763	816
Извор: НБС.			

Структура активе и пасиве банкарског сектора

Структура активе

Билансна сума банкарског сектора Србије је на крају 2015. износила 3.047,8 млрд динара, што је за 2,7% више у односу на крај 2014. године. У укупној активи банака, највећи удео на крају године имали су кредити и потраживања¹⁰ (60,2%), готовина и средства код централне банке (17,1%) и финансијска средства расположива за продају (14,5%).

Табела II.2.1.6. Структура активе банака на дан 31. децембра 2015.		
	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Готовина и средства код централне банке	521.506	17,1
Заложена финансијска средства	11.279	0,4
Фин. средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	16.528	0,6
Фин. средства која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха	3.973	0,1
Фин. средства расположива за продају	441.341	14,5
Фин. средства које се држе до доспећа	97.806	3,2
Кредити и потраживања од банака и других фин. орг.	177.841	5,8
Кредити и потраживања од комитената	1.658.844	54,4
Промена фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	172	0,0
Потраживања по основу финансијских деривата намењених заштити од ризика	71	0,0
Инвестиције у придружена друштва и заједничке подухвате	506	0,0
Инвестиције у зависна друштва	7.452	0,3
Нематеријална улагања	8.836	0,3
Некретнине, постројења и опрема	51.963	1,7
Инвестиционе некретнине	17.739	0,6
Текућа пореска средства	930	0,0
Одложена пореска средства	2.916	0,1
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	3.461	0,1
Остала средства	24.662	0,8
Укупно актива	3.047.825	100,0
Извор: НБС.		

Највећи део кредита и потраживања (90,3%) био је пласиран комитентима, а остатак банкама и другим финансијским организацијама. Уколико се посматрају само кредити (1.635,1 млрд динара на крају 2015), они су незнатно смањени (0,6%) као последица смањења преконоћних

¹⁰ Поред датих кредита и депозита, ова билансна ставка укључује и девизне рачуне у иностранству, потраживања по каматама, накнадама и провизијама и остала потраживања (факторинг, форфетинг, авалирања, акредитиви и друга јемства), а искључени су депоновани вишкови ликвидних средстава и девизна обавезна резерва код Народне банке Србије.

(*overnight*) кредита датих банкама и кредита за ликвидност и обртна средства (за 21,8 млрд динара, односно 35,6 млрд динара). С друге стране, повећани су готовински, инвестициони и стамбени кредити (за 23,8 млрд динара, 13,6 млрд динара и 7,6 млрд динара, респективно). Посматрано по секторима, забележен је раст кредита становништву (5,3%), тако да су они на крају 2015. године износили 626,8 млрд динара и чинили су 38,3% укупних кредита.

Структура пасиве

Највеће учешће (76,0%) у укупним изворима средстава банкарског сектора Србије на крају 2015. године имали су депозити и остале обавезе¹¹ (при чему се на депозите и остале обавезе према другим комитентима, искључујући банке, друге финансијске организације и централне банке, односило 65,3% укупне пасиве) и капитал (20,3%).

Табела II.2.1.7. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2015.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	591	0,0
Финансијске обавезе које се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха	0	0,0
Обавезе по основу финансијских деривата намењених заштити од ризика	571	0,0
Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци	325.493	10,7
Депозити и остале обавезе према другим комитентима	1.990.714	65,3
Промене фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0	0,0
Издате сопствене ХоВ и друга позајмљена средства	123	0,0
Субординиране обавезе	65.106	2,1
Резервисања	12.089	0,4
Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0	0,0
Текуће пореске обавезе	880	0,0
Одложене пореске обавезе	877	0,0
Остале обавезе	32.296	1,1
Укупно обавезе	2.428.741	79,7
Капитал	619.084	20,3
Укупно пасива	3.047.825	100,0
Извор: НБС.		

Депозитни потенцијал банака износио је 2.009,6 млрд динара. Његово повећање у 2015. години (6,2%) остварено је првенствено по основу повећања трансакционих депозита (24,7%), пре свега становништва и привредних друштава. На крају 2015. депозити становништва чинили су преко 56%, а привредних друштава преко 21% укупних депозита банкарског сектора, при чему је учешће привредних друштава повећано, а учешће становништва смањено у односу на 2014. годину.

¹¹ У складу с новим билансним шемама, ставка Депозити и остале обавезе, поред депозита, обухвата и примљене кредите и обавезе по каматама, накнадама и провизијама.

Капитал банкарског сектора је на крају 2015. износио 619 млрд динара и био је за 0,9% виши у односу на крај 2014. године. Пораст капитала био је пре свега резултат веће профитабилности банкарског сектора у 2015. години. С друге стране, акцијски капитал је смањен (5,3%) као последица покрића губитка из ранијих година.

Табела II.2.1.8. Структура капитала банака (у млн RSD)		
	31. децембар 2014.	31. децембар 2015.
Акцијски и остали капитал	424.881	402.517
Сопствене акције	70	0
Резерве*	187.956	200.434
Добитак	54.779	60.595
Губитак	53.747	44.463
Укупно	613.799	619.084
Извор: НБС.		
* И нереализовани губици.		

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора су на крају 2015. године износиле 7.134,4 млрд динара и у поређењу с крајем 2014. биле су веће за 15,9%.

Табела II.2.1.9. Распоред банака по висини ванбилансне суме				
	31. децембар 2014.		31. децембар 2015.	
	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)
Изнад 1.000.000	1	1.618.688	1	1.679.004
Од 500.000 до 1.000.000	2	1.210.610	5	3.006.686
Од 100.000 до 500.000	11	2.873.728	9	2.063.541
Од 50.000 до 100.000	3	209.843	3	189.662
Од 10.000 до 50.000	7	217.592	6	167.277
Од 1.000 до 10.000	4	24.725	4	27.534
Испод 1.000	1	362	2	718
Укупно	29	6.155.548	30	7.134.421
Извор: НБС.				

Посматрано по висини ванбилансних ставки, највећи број банака (њих девет) има те ставке у интервалу 100–500 млрд динара и чине 28,9% укупних ванбилансних ставки банкарског сектора. Код шест банака оне су више од 500 млрд динара и чине преко 65% ванбилансних ставки целокупног банкарског сектора, при чему се на једну банку односи више од трећине тог износа.

Најзначајније ванбилансне ставке су друга ванбилансна актива¹² (82,9% укупних ванбилансних ставки), које не носе кредитни ризик, тј. по којима не може доћи до плаћања. Најзначајније ванбилансне ставке које носе кредитни ризик су потраживања по дериватима (6,3%) и дате гаранције и друга јемства (3,8%).

¹² Примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, средства из депо и кастоди послова, одобрени оквирни кредити и кредитне линије, преузете опозиве обавезе и остала ванбилансна актива.

Девизни подбиланс

Валутна структура биланса стања банкарског сектора Србије благо је побољшана у 2015. години, тј. динарска актива и пасива су повећане у односу на девизну.

Табела II.2.1.10. Валутна структура биланса банака (у %)				
	Актива		Пасива	
	2014.	2015.	2014.	2015.
Биланс				
Динари и остала заштита	38,0	39,0	40,7	42,1
Девизе и девизна клаузула	62,0	61,0	59,3	57,9
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0
Извор: НБС.				

На крају 2015. укупна отворена девизна позиција банака износила је 16,1 млрд динара, а изложеност банкарског сектора девизном ризику (исказана показатељем девизног ризика) 4,4%, што је знатно испод прописаног максимума (20%).

Табела II.2.1.11. Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2015. (у млн RSD)													
Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција	
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка		
5.489	13.563	2.846	156	368	2.215	525	152	83	–	9.228	16.085	16.085	
Извор: НБС.													

Квалитет активе

Висок ниво *NPL* један је од најзначајнијих изазова с којима се суочава банкарски сектор у Републици Србији. Иако су *NPL* од почетка светске финансијске кризе у порасту, њихов раст успорава у последње две године. Бруто *NPL* су на крају 2015. износили 424,6 млрд динара, што је за свега 0,8% више у поређењу с крајем 2014. године, а њихово учешће у укупним кредитима је остало готово непромењено (повећање са 21,5% на 21,6%).

Привреда и даље највише доприноси *NPL*, услед високог учешћа у тим кредитима (51%) и високог *NPL* показатеља (21,7%). Највиши *NPL* показатељ у оквиру привреде забележен је у грађевинском сектору (38,8%). Учесће нефинансијских лица у стечају у укупним *NPL* је повећано и на крају 2015. године износило је 26,5%.

NPL физичких лица чине 20,8% свих *NPL*. *NPL* показатељ у сектору становништва је у мају 2014. године први пут премашио 10% и од тада је благо растао. Међутим, тренд раста је заустављен у П2 2015, тако да је на крају године тај показатељ износио 11,7%, што је и даље знатно ниже од просека за

све секторе. Иако је на раст *NPL* показатеља у сектору становништва највише утицао степен наплативости стамбених кредита, *NPL* показатељ код стамбених кредита и даље је међу најнижим (9,5% на крају 2015).

Табела II.2.1.12. Структура <i>NPL</i> (у млн RSD)			
		31. децембар 2014.	31. децембар 2015.
Укупни бруто <i>NPL</i>			
износ		421.259	424.624
показатељ		21,5%	21,6%
Привреда ¹⁾			
износ		248.431	216.797
показатељ		24,6%	21,7%
Физичка лица ²⁾			
износ		82.121	88.172
показатељ		11,4%	11,7%
Друга правна лица – нефинансијски сектор у стечају			
износ		83.529	112.356
показатељ		98,7%	99,9%
Остало			
износ		7.178	7.300
показатељ		5,1%	7,2%
Извор: НБС.			
¹⁾ Јавна предузећа и привредна друштва.			
²⁾ Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистровани пољопривредни произвођачи.			

Упркос високом учешћу *NPL* у укупним кредитима банкарског сектора Србије, они су у великој мери „покривени“ исправкама вредности, у складу с међународним рачуноводственим стандардима (62,3%), као и обрачунатом резервом за процењене губитке (118,2%).

Табела II.2.1.13. Класификација aktive банака (у млн RSD)					
	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће aktive класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2015.					
Билансна актива	3.419.322	2.138.086	1.634.040	504.047	23,6
Ванбилансне ставке	7.134.421	655.163	610.635	44.528	6,8
Укупно	10.553.743	2.793.249	2.244.675	548.574	19,6
31. децембар 2014.					
Билансна актива	3.298.312	2.180.801	1.671.667	509.134	23,3
Ванбилансне ставке	6.155.548	601.974	562.673	39.301	6,5
Укупно	9.453.860	2.782.775	2.237.340	548.435	19,7
Извор: НБС.					

Квалитет aktive банкарског сектора, мерен учешћем најлошије класификоване aktive (категорије Г и Д) у укупној класификованој активи, незнатно је побољшан у току 2015. године (смањење са 19,7% на 19,6%).

Укупно обрачуната резерва за процењене губитке по основу класификоване билансне активе и ванбилансних ставки на крају 2015. износила је 501,8 млрд динара, а исправке вредности и резервисања класификоване билансне активе и ванбилансних ставки 312,3 млрд динара (што представља повећање за 0,6%, односно 13,7% у односу на крај 2014). Степен покривености укупно класификоване активе обрачунаом резервом остао је готово непромењен (18,0% на крају 2015. у односу на 17,9% на крају 2014), док је степен покривености исправком вредности и резервисањима побољшан (са 9,9% на 11,2%).

Усклађеност показатеља пословања

На крају 2015. године, од укупно 30 банака, усклађеност с прописаним лимитима показатеља пословања била је потпуна код 25 банака. Једна банка имала је неусклађена три показатеља, две банке по два показатеља и једна банка један показатељ. Три банке нису испуниле услов из члана 22. Закона о банкама.¹³

Табела II.2.1.14. Показатељи пословања банака		
	31. децембар 2015.	Број банака с неусклађеним показатељима
ПАК (мин. 12%)	20,9%	2
Показатељ великих и највећих могућих кредита (макс. 400%)	116,1%	1
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	19,3%	2
Показатељ ликвидности*	2,09	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	4,4%	3
Извор: НБС.		
* Просечни месечни показатељ.		

Профитабилност

Банкарски сектор Србије остварио је у 2015. позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања, у износу од 9,7 млрд динара (6,2 млрд динара више него у 2014).

Табела II.2.1.15. Финансијски резултат банака				
	31. децембар 2014.		31. децембар 2015.	
	Износ (у млн RSD)	Број банка	Износ (у млн RSD)	Број банка
1. Добитак	30.616	17	34.664	17
2. Губитак	27.100	12	24.942	13
Финансијски резултат (1–2)	3.516	29	9.722	30
Извор: НБС.				

Главни покретач пораста нето добитка био је раст нето прихода од камата за 5,1 млрд динара (узрокован снажним падом расхода од камата), док су нешто мањи, али значајан утицај имали ефекти по основу нето позитивних

¹³ Банка је дужна да у свом пословању обезбеди да капитал банке увек буде у висини која није мања од динарске противвредности 10,0 млн евра према званичном средњем курсу.

курсних разлика и остали нето приходи. С друге стране, највећи негативни утицај на резултат у 2015. години потиче од раста нето расхода по основу обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки (1,1 млрд динара).

У 2015. години с добитком је пословало 17 банака, док је 13 банака остварило негативан финансијски резултат. Притом, постоји тренд концентрације укупно оствареног добитка и губитка, тако да је пет банака с највећим нето добитком остварило 79% укупног добитка банкарског сектора, док је губитак пет банака с највећим нето губитком чинио 85% укупног губитка сектора.

Табела II.2.1.16. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)		
	31. децембар 2014.	31. децембар 2015.
ROA	0,12	0,32
ROE	0,58	1,58
Каматна маржа / просечна билансна актива	4,3	4,3
Каматна маржа / укупни оперативни приходи*	71,4	70,7
Пословни расходи / укупни оперативни приходи*	64,5	62,2
Расходи зарада / пословни расходи*	36,7	36,7
Извор: НБС.		
* Примењена нова методологија у обрачуна показатеља.		

Активности у области контроле пословања банака

Регулаторна активност

У фебруару 2015. извршене су велике и значајне реформе законодавства Републике Србије у области пословања банака, пре свега кроз измене и допуне Закона о Народној банци Србије и Закона о банкама с циљем унапређења оквира за опоравак и реструктурирање банака, у складу с принципима и правилима прописаним у Директиви 2014/59/EУ, која успоставља оквир за опоравак и реструктурирање банака (*Bank Recovery and Resolution Directive*).

Наведеним изменама и допунама закона Народна банка Србије је добила главну улогу као тело надлежно за реструктурирање банака, а како је предвиђено новим правилима, која су почела да важе од 1. априла 2015. године, Извршни одбор је задужен за покретање поступка реструктурирања, избор стратегије и инструмената реструктурирања и крајње резултате теста најмањих трошкова. Измене Закона о Народној банци Србије прописују да се послови надзора над финансијским институцијама и послови који се односе на реструктурирање банака обављају у оквиру Народне банке Србије на начин којим се обезбеђују одвојено руковођење сваким од тих послова и њихова организациона раздвојеност, те којим се спречава сукоб интереса. У складу с тим, у оквиру Народне банке Србије је оформљена посебна организациона јединица за ове послове (Сектор за реструктурирање банака), која је одвојена од Управе за надзор над финансијским институцијама. Подела одговорности према новом оквиру је таква да је Управа надлежна за процену планова опоравка, споразуме о финансијској подршци унутар групе, мере ране интервенције, одређивање тога да ли банка не може или вероватно неће моћи

да настави с пословањем, док су активности у вези са израдом планова за реструктурирање и процену могућности реструктурирања, те за налоге усмерене ка уклањању препрека за реструктурирање, примену инструмената реструктурирања, преузимање овлашћења у вези са реструктурирањем у надлежности новоформираног Сектора за реструктурирање банака.

Извршни одбор је у фебруару донео Одлуку о мерама за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у страној валути („Службени гласник РС“, бр. 21/2015 и 51/2015) ради очувања стабилности финансијског система Републике Србије, а након негативних кретања на међународним девизним тржиштима. Први део Одлуке (тачка 2) прописује обавезу банака да безусловно утврде укупан износ новчаних средстава који су наплатиле по основу повећања неодређивих елемената променљиве каматне стопе у периоду од једностраног повећања каматне стопе до почетка примене Закона о заштити корисника финансијских услуга, те да овај износ урачунају у превремену отплату кредита и да о томе кориснику доставе обавештење са измењеним планом отплате кредита у року од 30 дана од дана ступања на снагу ове одлуке. Овим одредбама предложено је да постане обавезна примена препоруке БАН 002/13 од 31. маја 2013. године. Укупан износ новчаних средстава који су банке наплатиле по основу повећања неодређивих елемената променљиве каматне стопе, а који су потом урачунале у превремену отплату кредита износи 5,1 млрд динара. Други део Одлуке односи се само на уговоре о стамбеним кредитима индексираним у швајцарским францима. Корисницима тих кредита банка је дужна да, најкасније 30 дана од дана ступања на снагу ове одлуке, понуди четири модела закључења анекса уговора којим би се изменили услови отплате кредита, уз задржавање постојећих инструмената обезбеђења:

- конверзију кредита индексираних у швајцарским францима у кредит индексираних у еврима по курсу сниженом за 5%, уз даљу примену каматне стопе коју банка примењује на кредите индексираних у еврима, уз додатну могућност продужења рока отплате кредита, у складу са захтевом корисника, најдуже за пет година;

- конверзију кредита индексираних у швајцарским францима у кредит индексираних у еврима, уз снижавање каматне стопе коју банка примењује на кредите индексираних у еврима на годишњем нивоу за 1,0 п.п., при чему не мора бити нижа од 3%, такође уз додатну могућност продужења рока отплате кредита, у складу са захтевом корисника, најдуже за пет година;

- да кредит остане индексираних у швајцарским францима, али се каматна стопа на годишњем нивоу снижава за 1,0 п.п., при чему не мора бити нижа од 3%, уз могућност продужења рока отплате кредита, у складу са захтевом корисника, најдуже за пет година;

- да кредит остане индексираних у швајцарским францима, али се износ месечног анuitета израженог у швајцарским францима снижава за 20% уговореног износа у периоду од 36 месеци од дана закључења анекса уговора, а укупан износ за који су месечни анuitети умањени отплаћује се у 12 једнаких месечних рата након истека првобитног рока доспећа кредита. На потраживања чија би наплата била одложена у складу са овим моделом банка не би обрачунавала нити наплаћивала камату.

У октобру 2015. Влада Републике Србије је формирала Радну групу за решавање проблема грађана задужених у швајцарским францима, у чији састав су, поред министра финансија и његових сарадника, били укључени представници Народне банке Србије и Националне корпорације за осигурање

стамбених кредита, а у њеном раду активно учешће су имали и представници Удружења „Ефектива“, Удружења банака Србије, као и представници шест домаћих банака с највећим бројем одобрених стамбених кредита у швајцарским францима. На основу закључака Радне групе, Министарство финансија је објавило Препоруку банкама, која је првенствено усмерена на социјално угрожене категорије корисника стамбених кредита индексираних у швајцарским францима. Будући да се сви дужници не суочавају са истим тешкоћама приликом отплате кредита, Препоруком се истичу критеријуми које би банке требало да имају у виду приликом понуде и одобравања додатних олакшица. Редефинисање појединачних уговора између банака и њихових клијената, када се за то стекну потребни услови, саставни су део пословне политике сваке банке и банке су показале спремност да подрже спровођење ове препоруке.

Најзначајније измене подзаконске регулативе

У јануару је Извршни одбор усвојио Одлуку о измени Одлуке о извештавању банака („Службени гласник РС“, бр. 4/2015), као и Одлуку о измени Одлуке о објављивању података и информација банке („Службени гласник РС“, бр. 4/2015), којима се садржински мењају поједини прилози, који су саставни део ових подзаконских аката.

Поред Одлуке о мерама за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у иностраној валути, у фебруару је Народна банка Србије усвојила и Одлуку о спољној ревизији банака („Службени гласник РС“, бр. 18/2015).

Одлука о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке („Службени гласник РС“, бр. 25/2015) усвојена је у марту ради усклађивања са Одлуком о мерама за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у иностраној валути, и то прецизирањем услова за рачунање доцње према накнадно уговореном датуму доспећа. У марту је усвојена и Одлука о ближим условима и начину вршења контроле банака и посебне ревизије банке („Службени гласник РС“, бр. 30/2015), која прописује ближе услове и начин вршења контроле бонитета и законитости пословања банака, у складу са Законом о банкама и другим законом по коме је Народна банка Србије надлежна за вршење надзора над пословањем банака, као и ближе услове и начин вршења посебне ревизије. Такође, у марту су усвојене и Одлука о ближим условима и начину обављања привремене управе у банци („Службени гласник РС“, бр. 30/2015), којом се прописују услови за именовање привременог управника, његова овлашћења и обавезе, циљеви и задаци привремене управе, мандат привременог управника, извештавање Народне банке Србије и друга питања значајна за обављање привремене управе у банци, и Одлука о финансијској подршци унутар банкарске групе („Службени гласник РС“, бр. 30/2015), којом се прописују ближи услови за давање претходне сагласности за закључење споразума о финансијској подршци унутар банкарске групе и документација која се подноси уз захтев за давање те сагласности, а ближе се уређују и услови за пружање финансијске подршке унутар банкарске групе, садржај информација о закљученим споразумима о финансијској подршци, које се обавезно објављују, као и услови, начин и рокови њиховог објављивања. Усвајањем наведених подзаконских аката Народна банка Србије је испунила обавезу из Закона о банкама („Службени гласник РС“, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015) да ове области ближе уреди.

У априлу је Народна банка Србије донела Одлуку о измени и допуни Одлуке о управљању ризицима банке („Службени гласник РС“, бр. 33/2015), којом се у делу прописа који регулише лимите изложености брише лимит изложености према лицу повезаном с банком и лимит укупне изложености према лицима повезаним с банком, чиме се врши усклађивање са изменама Закона о банкама. Поред наведеног, дефиницијом ризика улагања банке обухватају се и инвестиционе некретнине.

Одлуком о допуни Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке („Службени гласник РС“, бр. 38/2015) из маја допуњен је један од изузетака од услова за рачунање доцње према накнадно уговореном року доспећа. Према тој одлуци, доцња у наплати потраживања рачуна се према накнадно уговореном датуму доспећа ако је при продужењу рока отплате потраживања уговорен месечни обрачун и наплата камате или камате и дела главнице, односно ако првобитно уговорена динамика отплате потраживања предвиђа обрачун и наплату камате и дела главнице ређи од месечног – под условом да динамика отплате потраживања уговорена при продужењу рока отплате није ређа од првобитно уговорене, осим за потраживања обезбеђена првокласним средством обезбеђења.

У јуну је Извршни одбор донео Одлуку о изменама и допуни Одлуке о мерама за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у страниј валути („Службени гласник РС“, бр. 51/2015), којом су измењене обавезе извештавања банке о резултатима мера и активности предузетих у складу са овом одлуком и подацима о тим активностима, а посебно о броју дужника који су обавештени и дужника који нису прихватили понуђене могућности, као и о свим другим подацима значајним за праћење ефикасности тог поступка. Према изменама наведене одлуке, банка је дужна да Народној банци Србије извештаје доставља месечно, са стањем података на последњи календарски дан претходног месеца, и то најкасније 25. у месецу. Народна банка Србије је посебно прописала форму и садржај извештаја у Прилогу 1, који нису били прописани уз основни текст Одлуке. Дужност банке да извештава Народну банку Србије у смислу те одлуке престаје након што банка достави извештај за месец у којем је истекао рок за прихват понуде за све кориснике кредита.

У јулу је Извршни одбор усвојио Одлуку о допуни Одлуке о управљању ризицима банке („Службени гласник РС“, бр. 61/2015), којом се банци дозвољава да у случају хитности, када је уступање потраживања неопходно ради побољшања њеног финансијског положаја, од Народне банке Србије затражи одобрење да јој обавештење и документацију достави и у року краћем од 30 дана пре закључења уговора о уступању, али не касније од пет радних дана пре закључења уговора о уступању потраживања.

У августу је Извршни одбор усвојио Одлуку о плановима опоравка банке и банкарске групе („Службени гласник РС“, бр. 71/2015), која представља конкретизацију законских одредаба које се односе на планове опоравка банке, односно банкарске групе. Овом одлуком ближе се прописују садржина плана опоравка банке, односно банкарске групе над којом Народна банка Србије врши контролу на консолидованој основи, начин и рокови достављања плана опоравка и ажурираног плана опоравка, као и израда и оцена плана опоравка банкарске групе.

У септембру је Извршни одбор усвојио Одлуку о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења, дозволе за рад банке и појединих сагласности Народне банке Србије („Службени гласник РС“, бр. 82/2015), којом се прописују ближи услови и начин

спровођења одредаба Закона о банкама на основу којих Народна банка Србије даје прелиминарно одобрење за оснивање банке и дозволу за рад банке, сагласност на акте оснивачке скупштине банке, претходну сагласност за стицање сопствених акција банке, сагласност на статут банке, односно на измене и допуне статута и оснивачког акта банке, претходну сагласност на именовање чланова управног и извршног одбора банке, претходну сагласност за стицање власништва у банци, дозволу за рад банке која се оснива спајањем банака и претходну сагласност на припајање банака, а утврђују се и критеријуми за дефинисање првокласне банке у поступку добровољног престанка рада банке. Овим прописом је унапређен регулаторни оквир за банке у делу који се односи на оснивање банке и давање појединих сагласности и одобрења Народне банке Србије, и то у складу с потребама које су уочене применом важећег прописа, након сагледавања европских смерница и најбољих упоредних пракси.

У децембру је Извршни одбор усвојио Одлуку о изменама Одлуке о извештавању банака („Службени гласник РС“, бр. 111/2015) ради унапређења система извештавања о *NPL*, а у складу са Акционим планом Народне банке Србије за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита. Овом одлуком измењени су постојећи обрасци и уведен је нови образац ради добијања података од банака који се односе на праћење обрачунатих камата по основу *NPL*, као и на покривеност *NPL* средствима обезбеђења.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже (подаци добијени у поступку непосредне контроле или из других организационих делова Народне банке Србије) и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности).

Ради препознавања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, припремане су редовне информације и годишње анализе финансијског положаја и ризичног профила банака. На основу тих анализа припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2016. годину.

Посредна контрола банака је у великој мери појачала напоре на додатном праћењу финансијског стања и тенденција у домаћим банкама с државним власништвом (где је држава највећи појединачни или већински власник). Такође, због преливања кризе с међународног финансијског тржишта на домаће, пре свега банкарско тржиште, настављено је појачано праћење и анализа потенцијалних негативних ефеката, као и детаљније сагледавање позиције ликвидности банака и других питања од значаја, нарочито код оних банака чије су се матичне групације суочавале с погоршањем финансијске позиције. Посебна пажња је уложена за праћење ликвидности и пословања грчких банака, које су биле у великој мери изложене ризику услед негативних дешавања у Грчкој. Дешавања су праћена на дневном нивоу, а захваљујући правовременим мерама и активностима и у координацији са ЕЦБ-ом, стабилност финансијског сектора и само пословање грчких банака на домаћем тржишту није било угрожено.

Настављена је сарадња са ЕЦБ-ом, ММФ-ом, као и са страним супервизорима банкарских група које послују у Републици Србији.

Спречавање прања новца и финансирање тероризма

Народна банка Србије активно учествује у раду комитета Савета Европе Манивал, који врши процену усклађености система за борбу против прања новца и финансирања тероризма у државама чланицама с међународним стандардима, а окупља стручњаке из држава чланица који у оквиру матичних институција (финансијско-обавештајна служба, централна банка, полиција, министарство правде итд.) обављају послове спречавања прања новца и финансирања тероризма. Комитет функционише по принципу периодичних узајамних евалуација, тј. процена и оцена мера и радњи које државе чланице предузимају на плану спречавања прања новца и борбе против финансирања тероризма. Извештаји о евалуацији Манивала садрже препоруке за унапређење ефикасности система за спречавање прања новца и борбу против тероризма у појединачним државама, као и за јачање капацитета за међународну сарадњу. Србија је друга по реду чланица Манивала која је прошла пети круг евалуације, који се одвија по новој Методологији *FATF*-а¹⁴ и по сложенијим правилима. У склопу петог круга евалуације, државни органи добили су два сложена упитника, а Народна банка Србије је била задужена за делове упитника који се односе на пословање банака, друштава за осигурање, добровољних пензијских фондова и давалаца финансијског лизинга. Сама евалуација подразумевала је и посету тима експерата Манивала Србији (од 28. септембра до 9. октобра 2015), током које је одржан велики број састанака с државним органима и представницима финансијског и нефинансијског сектора.

Представници Народне банке Србије учествују и у раду Сталне координационе групе, тела Владе Републике Србије задуженог за надзор над спровођењем Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма, као и за праћење, предлагање и координацију активности из области борбе против прања новца и финансирања тероризма, које је током 2015. године одржало већи број састанака.

Непосредна контрола пословања банака

У току 2015. године извршене су укупно 22 непосредне контроле, и то: две контроле бонитета и законитости пословања са аспекта управљања ризицима, једна циљана контрола (контрола класификације билансне активе и ванбилансних ставки које се класификују и контрола ПАК-а), две контроле управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и 17 контрола спровођења налога и мера (од чега је било осам контрола налога по контролама управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и контролама платног промета, три контроле налога по контролама спровођења одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга и шест контрола налога по контролама бонитета и законитости пословања са аспекта управљања ризицима).

¹⁴ *FATF* (*Financial Action Task Force*) јесте међународно тело основано у Паризу 1989. године с циљем развоја и унапређења политика за ефикасну борбу против прања новца и финансирања тероризма, као и праћења спровођења мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма у земљама чланицама.

Предузимање мера према банкама

Народна банка Србије је у вези с поступцима контроле пословања банака у 2015. години предузела следеће мере: упутила банкама девет писмених опомена; донела пет решења којима су банкама изречени налози и мере, једно решење којим су банци изречене мере ране интервенције и четири решења о привременој мери; донела је једно решење о изрицању новчане казне банци и поднела против банака и одговорних лица у њима осам пријава за привредни преступ и седам захтева за покретање прекршајног поступка. У 2015. години закључцима је било обустављено десет контролних поступака.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са Законом о банкама, Народна банка Србије – Управа за надзор над финансијским институцијама у току 2015. је водила: један поступак за давање сагласности на акта оснивачке Скупштине банке, који је решен позитивно; 44 поступка у вези с давањем сагласности на статут, односно на измене и допуне оснивачког акта и/или статута банке (од којих су 43 решена позитивно, а један је обустављен); 79 поступака у вези с давањем претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора банке (од којих су 72 решена позитивно, а седам поступака је обустављено); осам поступака у вези с давањем претходне сагласности за стицање директног власништва у банци (од којих су четири решена позитивно, два захтева су одбачена, а два поступка обустављена); два поступка за давање претходне сагласности за стицање сопствених акција из дела резерви из добити, који су решени позитивно; један поступак о давању претходног одобрења за расподелу добити исплатом дивиденди свом акционару, који је решен позитивно; два поступка у вези са стицањем подређених друштава у финансијском сектору, који су решени позитивно; два поступка у вези с давањем сагласности банци да не укључи подређено друштво у консолидовани финансијски извештај, који су решени позитивно. Народна банка Србије – Управа за надзор поступила је и по три обавештења банака о намери укључења субординиране обавезе у допунски капитал, као и по 171 обавештењу банака о поверавању својих активности трећим лицима.

Посебна дијагностичка испитивања банака

У оквиру трогодишњег стендбај аранжмана, који су 23. фебруара 2015. потписали Република Србија и ММФ, Народна банка Србије спровела је посебна дијагностичка испитивања банака. Посебна дијагностичка испитивања банака су дијагностичка испитивања која раније нису вршена у домаћем банкарском систему и која, према бројним критеријумима, имају карактер изразито комплексног и свеобухватног поступка:

- обухваћено је 14 банака, које чине 88% активе банкарског сектора;
- четири независне ревизорске куће, шест екстерних проценитељских кућа и бројни запослени Народне банке Србије и банака које су биле предмет дијагностичких испитивања били су ангажовани од јуна до средине новембра на различитим активностима у вези с посебним дијагностичким испитивањима банака;

- преко 90 појединачних портфолија потраживања било је предмет анализе, укључујући 1.870 дужника правних лица (~10.700 појединачних партија потраживања);

- преко 4.200 стамбених непокретности и бројне пословне непокретности било је (ре)процењено или је њихова постојећа процењена тржишна вредност била анализирана у складу с критеријумима посебних дијагностичких испитивања банака.

Укупно посматрано, након свих спроведених корекција, поступак посебних дијагностичких испитивања банака није идентификовао недостатак капитала ни за једну од 14 обухваћених банака. Ако се има у виду да је нето ефекат утврђених корекција на капитал обухваћених банака резултирао незнатним смањењем ПАК-а, може се рећи да је потврђена задовољавајућа капитална адекватност домаћег банкарског система.

Акциони план Народне банке Србије за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита

Стратегија за решавање проблематичних кредита, коју је Влада Републике Србије усвојила у августу 2015, израђена је у сарадњи надлежних министарстава с Народном банком Србије. Циљ Стратегије је обезбеђивање подстицаја и уклањање препрека идентификованих у систему које спречавају правовремено решавање *NPL* и успостављање система који ће спречити акумулацију *NPL* до нивоа који може имати негативне ефекте на финансијску стабилност, угрожавајући потенцијални привредни раст.

Извршни одбор Народне банке Србије је 13. августа 2015. донео Одлуку о усвајању акционог плана Народне банке Србије за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита. Акционим планом Народне банке Србије дефинисане су конкретне активности које ће централна банка предузети, као и рокови за њихово спровођење, пре свега у сегменту унапређења капацитета банака за решавање питања *NPL*. Кључне активности односе се на унапређења у области супервизије банака и примене међународних рачуноводствених стандарда у банкама, објављивање података од стране банака, као и на подршку адекватној процени вредности непокретности које су предмет обезбеђења кредита.

Народна банка Србије је током 2015. године спровела активности предвиђене акционим планом и реализовала постављене циљеве, у складу с дефинисаним роковима:

- израђене су супервизорске препоруке у погледу примене међународних стандарда финансијског извештавања (супервизорске смернице у вези с начином утврђивања износа исправке вредности у складу с МРС 39 и супервизорска очекивања у вези са отписом потраживања и признавањем камата за *NPL*);

- уведено је детаљније извештавање о квалитету активе;

- формирана је национална база података за процену некретнина која ће обухватити све процене некретнина које се користе као средство обезбеђења за кредите;

- анализирана су питања из надлежности Народне банке Србије која су значајна за развој тржишта *NPL*, као и могућности и препреке за либерализацију уступања потраживања од физичких лица ван банкарског сектора.

Увођење стандарда Базела III

Као део својих тежњи да стално унапређује регулаторни оквир пословања банака, у складу с међународним стандардима и прописима ЕУ, Народна банка Србије је у децембру 2013. године усвојила Стратегију за увођење стандарда Базела III у Србији, којом су предвиђене три фазе за увођење ових стандарда:

- фаза спровођења анализе (не)усклађености стандарда Базела 2,5 и Базела III и постојећег правног оквира за банке у Србији – завршена;
- фаза процене ефеката и утврђивања динамике увођења – завршена. У оквиру ове фазе спроведена је и квантитативна студија утицаја нових стандарда капитала, ризичне активе, левериџација, као и новог показатеља покрића ликвидном активом. Резултати тих студија показују да банке у Србији могу да задовоље нове капиталне захтеве (што је и било очекивано с обзиром на то да имају ПАК далеко изнад прописаног минимума, као и да највеће учешће у укупном регулаторном капиталу има основни капитал, а у оквиру њега најквалитетнији акцијски капитал), те да су задовољавајуће ликвидне и да би показатељ покрића ликвидном активом на нивоу банкарског сектора био изнад прописаног минимума (100%);
- фаза израде прописа којима се стандарди Базела 2,5 и Базела III уводе у домаћи регулаторни оквир – у највећој мери је завршена.

Планови за 2016. годину

У области контроле пословања банака у току 2016. године планиране су следеће активности:

- регулаторне активности: унапређење регулативе у складу с најбољом светском праксом и локалним специфичностима (укључујући наставак спровођења Стратегије за увођење стандарда Базела III и Акционог плана Народне банке Србије за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита);
- спровођење плана непосредних контрола; континуирано праћење и процена ризичности пословања појединачних банака и целокупног банкарског сектора; предузимање одговарајућих мера према банкама; активна сарадња с надлежним супервизорима других земаља; унапређење сарадње са спољним ревизорима; спровођење поступака по захтеву банака и других лица у вези са издавањем дозвола, сагласности и одобрења;
- активности на развоју контролне функције: наставак активности на јачању кадровских капацитета, унапређењу база података и начина управљања подацима, побољшању метода рада и поступака; унапређење и развој постојећег процеса стрес-тестирања и развој система раног упозорења; унапређење базе података о банкама и одговорним лицима према којима су предузете мере; стварање потпуног оквира за примену приступа процене ризика у области спречавања прања новца и борбе против финансирања тероризма кроз израду методологије за процену овог ризика; припреме за спровођење непосредне контроле платних институција, давалаца услуга финансијског лизинга и институција електронског новца; учествовање у изради нацрта новог закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма и пратећих подзаконских аката; даље јачање сарадње с релевантним државним органима и обвезницима над којима се врши надзор; примена препорука из Извештаја о евалуацији комитета Манивал и др.

П.2.2. Сектор осигурања¹⁵

Сектор осигурања знатно утиче на развој привреде сваке земље и важан је чинилац стабилности финансијског система. Према показатељима развијености као што су однос укупне премије и БДП-а и укупна премија по становнику, тржиште осигурања у Републици Србији је мање развијено у поређењу са земљама чланицама ЕУ. Наведена два показатеља су у 2015. благо порасла у односу на претходне године. Премија је у процењеном БДП-у имала учешће од 2,0% (раст од 0,2 п.п. у односу на 2014), док је премија по становнику износила 102 долара или 93 евра (повећање за четири долара, односно 13 евра у односу на 2014).¹⁶

На крају 2015. године у Републици Србији су пословала 24 друштва за осигурање – једно мање у односу на претходну годину.¹⁷ Притом, пословима осигурања бавило се 20 друштава, а пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бавило се њих пет, искључиво неживотним осигурањем девет, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 18 друштава је било у већинском страном власништву. Пре истека 2015. године сва друштва за осигурање ушла су у поступак усклађивања с новим правним оквиром, што је обавеза утврђена Законом о осигурању.

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествују и: 20 банака које су добиле сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 95 правних лица (друштава за посредовање у осигурању и друштава за заступање у осигурању), 113 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника), док је овлашћење за обављање послова заступања у осигурању, односно овлашћење за обављање послова посредовања у осигурању добило 15.545 физичких лица. У поступак усклађивања са Законом о осигурању пре истека 2015. године ушла су 64 друштва за посредовање у осигурању, 18 друштава за заступање у осигурању и 96 предузетника – заступника у осигурању.

Друштва за осигурање су у 2015. остварила укупну премију у висини од 80,9 млрд динара (око 665 млн евра),¹⁸ што је за 16,6% више него у 2014. години. У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 76,1%, а животних 23,9%. Притом, премија животних осигурања остварила је раст од 21,0% у односу на 2014. годину.

Посматрано према врсти осигурања, највеће учешће у укупној премији у 2015. години имало је, као и раније, осигурање од аутоодговорности (35,8%), следе животна осигурања (23,9%), имовинска осигурања (18,2%) и осигурање моторних возила – каско (7,7%).

Билансна сума друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања на крају 2015. износила је 191,8 млрд динара и била је за 14,2% већа него годину дана раније. Највећи део aktive друштава за осигурање на крају 2015. године односио се на ХоВ расположиве за продају (38,64%), дужничке ХоВ са фиксним приносом (10,27%), некретнине, постројења и

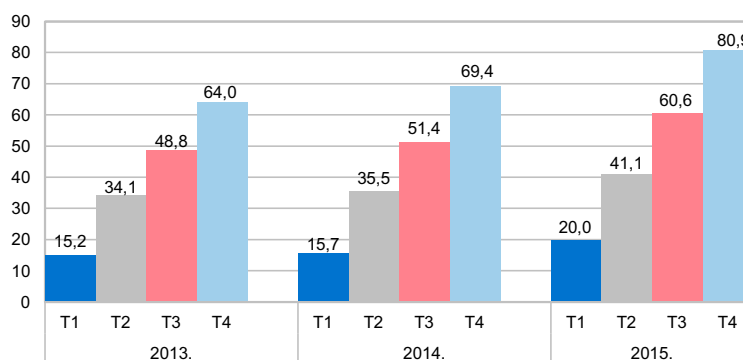
¹⁵ Подаци за 2015. су прелиминарни.

¹⁶ Према подацима *Swiss Re* за 2014, објављеним у јуну 2015, учешће премије у БДП-у за земље чланице ЕУ износило је 7,7%, а у групи земаља у развоју 2,7%. Премија по становнику за земље чланице ЕУ износила је 2.791 долар, а у групи земаља у развоју 136 долара.

¹⁷ Народна банка Србије је у априлу 2015. једном друштву за животно осигурање дала сагласност за добровољну ликвидацију, која је и спроведена до краја године.

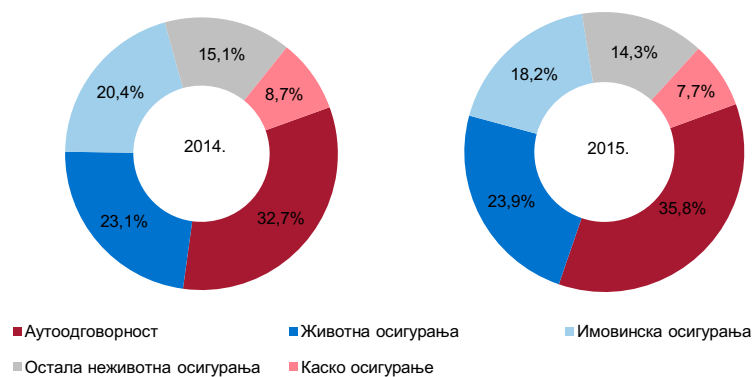
¹⁸ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2015.

Графикон II.2.2.1. Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима (у млрд RSD)

Извор: НБС.

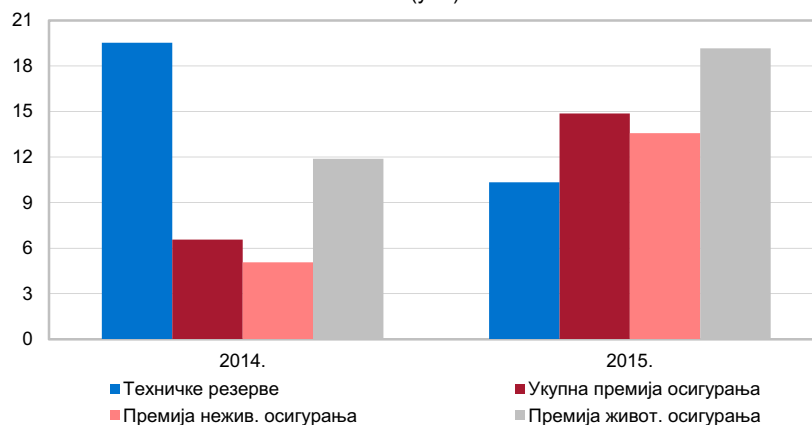
Графикон II.2.2.2. Укупна премија према врстама осигурања

Извор: НБС.

опрема (9,59%), дужничке ХоВ које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (7,27%) и потраживања (6,08%). Истовремено, највећи део пасиве друштава за осигурање чиниле су техничке резерве (68,3%) и капитал и резерве

Графикон II.2.2.3. Реално кретање техничких резерви и премије (у %)

Извор: НБС.

(23,4%). Притом, капитал је у 2015. повећан 27,3% (на 44,8 млрд динара), а техничке резерве 12,0% (на 131,0 млрд динара). Техничке резерве су наставиле да бележе не само номинални него и реални раст. Највеће учешће у тим резервама имала је математичка резерва, која је у 2015. порасла 20,0%.

Показатељи пословања

Однос расположиве и захтеване маргине солвентности, заснован на новом начину праћења солвентности, код друштава која се претежно баве неживотним осигурањима износио је 213,4%, а код друштава која се претежно баве животним осигурањима 328,6%.

У складу с новим правилима инвестирања, техничке резерве неживотних и животних осигурања у 2015. години биле су у потпуности покривене.

Меродавни резултат у самопридржају,¹⁹ као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о неживотном осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2015. години био је задовољавајући (94,8%) и бољи у односу на 2014. годину (када је износио 100,9%), што се може објаснити бржим растом меродавне премије у самопридржају од раста меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања.

Резултат пословања

Сектор осигурања је у 2015. остварио позитиван нето резултат, који је пре опорезивања износио 3,1 млрд динара, а после опорезивања и распоређивања дела добити 2,8 млрд динара. Укупни приходи друштава за осигурање износили су 131,4 млрд динара и у односу на претходну годину били су већи за 38,9%. Највеће учешће у приходима имали су приходи од техничких премија (52,6%), други пословни (функционални) приходи (20,1%) и приходи од режијског додатка (13,2%). Укупни расходи друштава за осигурање у 2015. износили су 128,2 млрд динара и били су за 36,2% већи него у 2014. години. Највеће учешће у расходима имали су остали пословни (функционални) расходи (39,3%), накнаде штета и уговорених сума (29,1%) и трошкови прибаве (15,4%).

Резултати контроле друштава за осигурање

Годишњим планом непосредних контрола за 2015. годину, усвојеним 11. децембра 2014. године на 18. седници Извршног одбора, предвиђено је да се непосредна контрола пословања обави код 13 субјеката надзора – осам друштава за осигурање и пет других субјеката надзора.

Све планиране непосредне контроле започете су и спроведене у датим временским оквирима. Код два друштва за осигурање извршена је свеобухватна контрола, код три друштва за осигурање – контрола ризичних активности препознатих посредним надзором и код три друштва за осигурање – контрола спровођења мера надзора. Такође, код једног друштва за осигурање спроведена је контрола ризичних активности. Непосредна контрола је извршена и код једне банке која има сагласност Народне банке Србије за обављање послова заступања у осигурању, три заступника у осигурању и једног друштва за обављање послова посредовања у осигурању.

¹⁹ Однос збира меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања према меродавној премији у самопридржају.

За све поступке су сачињени записници о извршеној контроли, а у пет случајева и службене белешке по примедбама на записник о контроли.

Контролама друштава за осигурање констатовани су: пропусти у систему управљања, односно код управљања ризицима у пословању, пропусти у књиговодственом евидентирању сагласно међународним стандардима, пропусти код интерних аката, неправилности у информисању уговарача осигурања, односно осигураника о правима из закљученог уговора о осигурању, нејасно и нетачно оглашавање производа осигурања и сл. У фокусу је било и тржишно понашање друштава за осигурање посматрано кроз контролу: канала дистрибуције, маркетинга и промотивних активности, поступања по одштетним захтевима у осигурању од аутоодговорности, пословања с повезаним лицима и трошкова спровођења осигурања. Контролом друштава за осигурање која се баве осигурањем од аутоодговорности уочене су незаконитости код трошкова спровођења осигурања и поступања код одштетних захтева у законским роковима. Контролу у 2015. години обележила је и контрола једног системски важног друштва за осигурање.

Извршеним контролама спровођења мера надзора, код три друштва за осигурање констатовано је да су мере Народне банке Србије спроведене или да се спроводе, односно наложене су нове мере надзора због уочених других неправилности утврђених у тим поступцима.

Код пет других субјеката надзора извршене су свеобухватне контроле пословања, с посебним освртом на обављање послова заступања у осигурању, сагласно закљученим уговорима с друштвима за осигурање. Код контролисане банке констатовани су пропусти у вези са информисаношћу клијената банке о производима осигурања, обелодањивањем трошка осигурања као саставног дела понуде производа банке, коришћењем производа осигурања као средства обезбеђења супротно важећим политикама управљања кредитним ризиком у пословању са физичким лицима и сл.

Након спроведених контрола, а за поступке за које су се стекли услови, изречене су мере надзора за укупно десет субјеката надзора – шест субјеката надзора по контролама извршеним у 2015. години и четири субјекта надзора по контролама извршеним у 2014. години. Поред наложених мера, донета су и четири закључка о обустави поступка непосредне контроле због тога што су неправилности утврђене контролом отклоњене у току саме контроле или у року за примедбе, а у једном случају због престанка важења дозволе за рад.

Поред спровођења Годишњег плана непосредних контрола за 2015. годину, активности током године подразумевале су и контролу извештаја о спровођењу мера надзора изречених у 2014. и 2015. години код 15 субјеката надзора, о чему су сачињаване службене белешке.

Против три субјекта надзора поднета је пријава за привредни преступ, односно прекршајна пријава.

Извршене су и четири посредне контроле субјеката надзора, од чега једна контрола друштва за реосигурање, једна контрола друштва за посредовање у осигурању и две контроле предузетника – заступника у осигурању.

Регулаторна активност

Како би се омогућила пуна примена новог Закона о осигурању (усвојен 18. децембра 2014. године), којим је уведен низ новина ради унапређења надзора

над обављањем делатности осигурања, уређења тржишта осигурања, као и заштите права и интереса корисника услуга осигурања, Извршни одбор је од априла до јуна 2015. усвојио 14 подзаконских аката.

Одлуком о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије детаљно се регулише поступак издавања дозволе за рад друштву за осигурање/реосигурање и потребно искуство и пословни углед (*fit and proper*) за лица која управљају/надзиру рад друштава, стицање квалификованог учешћа у тим друштвима и давање сагласности Народне банке Србије за оснивање огранка друштва у иностранству.

Одлуком о адекватности капитала друштва за осигурање/реосигурање успоставља се нов систем процене солвентности друштва, у складу са оквиром Солвентност I, уз побољшање поступка вредновања имовине и процене ликвидности.

Одлуком о условима и начину вршења надзора над пословањем друштва за осигурање/реосигурање и других субјеката надзора у делатности осигурања, која је усклађена са Смерницама Европске агенције за осигурање и струковне пензије (*European Insurance and Occupational Pensions Authority*) о поступку супервизије, регулише се процес супервизије субјеката надзора у делатности осигурања који је заснован на процени ризика, што је у складу с најбољом међународном праксом.

Одлуком о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање у домаћи правни систем имплементирани су квалитативни захтеви другог стуба Директиве Солвентност II. Њоме се уводе и детаљно уређују кључне функције друштва – управљање ризицима, систем интерних контрола, интерна ревизија и актуарска функција. У складу с наведеном одлуком, друштва ће у 2015. години први пут спровести сопствену процену ризика и солвентности (*ORSA*). Такође, овом одлуком је први пут уређено и поверавање послова трећим лицима.

Одлуком о извештавању друштва за осигурање/реосигурање поједностављују се прописи за извештавање обједињавањем свих захтева за извештавање у једну одлуку која обухвата статистичке податке, годишње, тромесечно и месечно извештавање и истовремено омогућава да подаци који се користе у процесу надзора буду квалитетни и ажурни. На основу наведене одлуке сачињено је и упутство за електронско достављање података друштва за осигурање/реосигурање Народној банци Србије.

Одлуком о техничким резервама обједињена су правила за формирање свих техничких резерви, које укључују: резерве за преносне премије, резерве за неистекле ризике, резерве за бонусе и попусте, резервисане штете, математичку резерву, резерву за осигурања код којих су осигураници прихватили да учествују у инвестиционом ризику, резерве за изравнање ризика и друге техничке резерве. Имплементирани су захтеви Директиве Солвентност II, примерени тренутној фази развоја домаћег тржишта осигурања, а који се односе на квалитет података, проверу адекватности појединачних техничких резерви и поређење утврђеног износа техничких резерви и претпоставки коришћених у њиховом обрачуна са искуством. Одлуком су уведене и нове врсте техничких резерви ради прецизнијег утврђивања обавезе друштва према осигураницима и експлицитно је утврђена обавеза формирања техничких резерви у бруто износу.

Одлуком о инвестирању средстава осигурања дефинишу се нова правила инвестирања, од којих се очекује да подстакну активно управљање портфолијом, као и оптималну диверсификацију инвестиција друштава.

Одлуком о стицању звања и усавршавању овлашћеног актуара унапређује се начин стицања звања овлашћеног актуара у Републици Србији, у складу с најбољом међународном праксом, и имплементирају захтеви за стицање тог звања, у складу с програмом Међународног удружења актуара.

Одлуком о садржини мишљења овлашћеног актуара прописано је да овлашћени актуар пре свега даје мишљење о техничким резервама, довољности премије и политици реосигурања и саосигурања, узимајући у обзир захтеве Директиве Солвентност II.

Одлуком о садржини извештаја о обављеној ревизији финансијских извештаја друштва за осигурање/реосигурање унапређени су захтеви у погледу информација из ревизорског извештаја.

Одлуком о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на обављање послова посредовања у осигурању, односно заступања у осигурању детаљније се регулише издавање дозволе за рад посредницима/заступницима у осигурању и услови за обављање послова заступања у осигурању као допунске делатности.

Одлуком о стицању звања и усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању регулишу се професионални захтеви (стручне квалификације и искуство) потребни за стицање звања овлашћеног посредника/заступника у осигурању у Републици Србији, укључујући обавезну претходну обуку за стицање тог звања и континуирано усавршавање тих лица.

Одлуком о садржини и начину вођења регистара података о друштвима за осигурање/реосигурање и другим субјектима надзора у делатности осигурања детаљно се уређују садржина и начин вођења података у регистрима Народне банке Србије о субјектима надзора у делатности осигурања.

Одлуком о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања извршено је усаглашавање са Смерницама Европске агенције за осигурање и струковне пензије које уређују решавање приговора од стране друштава за осигурање и заступника/посредника у осигурању. Детаљно је уређен поступак заштите права и интереса корисника услуга осигурања код пружалаца те услуге или посредника/заступника у осигурању, као и код Народне банке Србије.

У децембру је, ради прилагођавања прописа практичним аспектима пословања друштава за осигурање/реосигурање, гувернер Народне банке Србије донео Одлуку о изменама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за друштва за осигурање, којом су, између осталог, прописане обавезе процене некретнина друштава на сваке три године од стране независног процењивача, као и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о садржају и форми образаца финансијских извештаја за друштва за осигурање, којом је, између осталог, ближе одређен садржај напомена уз финансијске извештаје.

Планови за 2016. годину

Активности Народне банке Србије ће и у 2016. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања, обезбеђивање услова за развој сектора и развој функције супервизије, а тиме и обезбеђивање заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања планира се спровођење Плана непосредних контрола друштава за осигурање/реосигурање и других субјеката за 2016. годину, с посебним освртом на тржишно понашање субјеката надзора, као и спремност субјеката надзора за примену нових прописа. Поред тога, планирано је предузимање мера с циљем отклањања утврђених незаконитости и неправилности, као и праћење да ли контролисани субјекти извршавају изречене мере и праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за осигурање.

За потребе даљег одржавања сигурног и стабилног сектора осигурања Народна банка Србије развија концепт перманентног надзора заснованог на процени ризика на темељима добре и међународно прихваћене праксе. Посебан значај даје се адекватном формирању и улагању техничких резерви, адекватности капитала, ажурности у исплати штета и поштовању права осигураника и корисника осигурања и инсистирању на транспарентности рада друштава.

У 2016. години први пут се планира спровођење стрес-теста сектора осигурања како би се утврдила изложеност ризицима појединачних друштава и проценила њихова способност да управљају ризицима, као и стимулисала друштва да унапреде сопствено управљање ризицима.

Очекује се да ће се у 2016. години интензивирати активности у вези с припремама за спровођење Солвентности II као новог оквира, којим се почев од 2016. године уређује делатност осигурања у ЕУ.

Вршиће се даље унапређење методологије показатеља раног упозорења, у складу с новом регулативом, њиховим ажурирањем и увођењем додатних показатеља, као и проширење субјеката које обухватају показатељи раног упозорења.

У 2016. години биће установљен сет нових извештаја које ће друштва за осигурање подносити Народној банци Србије, уз уређење начина њихове израде и достављања, чиме ће се створити услови за квалитетнији надзор заснован на подацима о финансијском стању, адекватности капитала и инвестиционој активности друштава, актуарским показатељима, приговорима корисника итд.

Непосредне контроле биће фокусиране на заштиту корисника услуга осигурања кроз надзор тржишног понашања субјеката надзора приликом пружања услуга осигурања (процес развоја производа, рекламирање производа, продајни процеси и информисање клијената, процес поступања по одштетним захтевима, процес поступања по приговорима и сл.) и с тим у вези у току 2016. планира се израда смерница за тржишне учеснике.

Увођење шире лепезе мера надзора у 2016. омогућиће Народној банци Србије да благовременим предузимањем адекватних мера обезбеди здраво и стабилно пословање друштава за осигурање/реосигурање. Поред тога, након окончања поступка усклађивања пословања субјеката надзора с новим правним оквиром у области осигурања, мере надзора и новчане казне ће се изрицати у складу с новом методологијом, узимајући у обзир ниво преузетог ризика од стране друштва, њихову финансијску снагу и квалитет корпоративног управљања.

Обезбеђивање услова за даљи развој сектора осигурања обухватаће и: наставак активности на унапређењу комуникације с друштвима, као и на доследној супервизији друштава с циљем одржавања стабилности и сигурности сектора; организацију испита за стицање звања овлашћеног актуара, као и овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању и др.

Развој супервизије спроводиће се путем: континуираног побољшања метода рада и унапређења показатеља раног упозорења; узимања учешћа на супервизорским колегијумима; унапређења стандарда, одлука и смерница у сферама заштите осигураника, управљања ризицима, тржишног понашања, поузданости извештавања, обелодањивања података; унапређења базе података, начина управљања подацима и система електронског извештавања; перманентне едукације и стручног усавршавања запослених у Народној банци Србије.

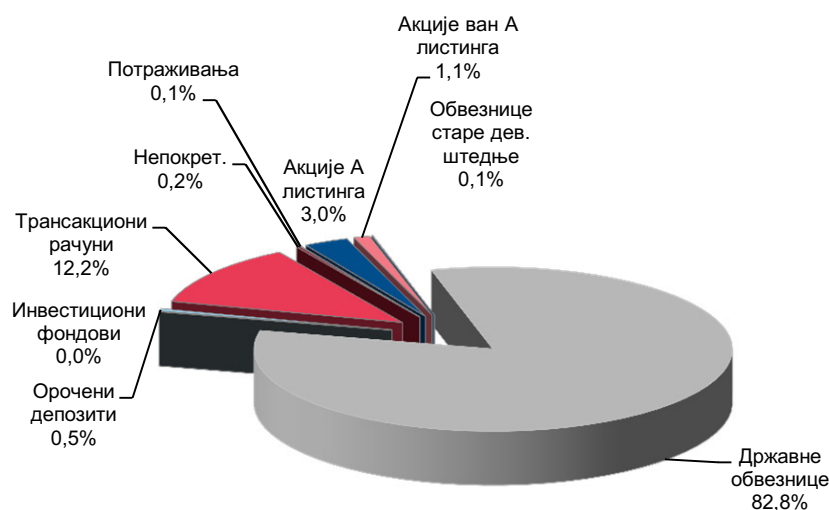
II.2.3. Добровољни пензијски фондови

На крају 2015. године на тржишту добровољних пензијских фондова пословала су четири друштва, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова. Имовина свих фондова води се на рачунима код једне кастоди банке. Услуге посредовања приликом закључења уговора о чланству у добровољним пензијским фондовима пружале су четири банке посредника, а услуге информисања о чланству у тим фондовима 456 агената продаје (од укупно 642 лица којима је Народна банка Србије издала дозволу за обављање ових послова), које су ангажовали друштва за управљање и банке посредници. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ, друштва за управљање сарађивала су са 12 брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – *ННИ* је на крају 2015. године износио 2.867 поена. Учесће нето имовине највећег фонда у нето имовини сектора износило је око 42%, а учешће четири највећа фонда преко 97%.

Билансна сума добровољних пензијских фондова је у 2015. наставила раст. На крају године нето имовина фондова достигла је 28,9 млрд динара и била је виша за око 23% у односу на крај 2014. На индивидуалне рачуне чланова током 2015. укупно је уплаћено 2,6 млрд динара, док су чланови по основу исплата повукли 1,2 млрд динара. Добит од улагања коју су остварили фондови у току године износила је 2,1 млрд динара.

Графикон II.2.3.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова
(на дан 31. 12. 2015)

Извор: НБС.

Број корисника услуга добровољних пензијских фондова на крају 2015. године износио је 190.492, што чини око 2,6% укупног броја становника, односно око 10% укупног броја запослених.

Основни принципи улагања сваког фонда дефинисани су инвестиционом политиком. Инвестициона политика је документ којим се фонд представља члановима и којим се, између осталог, утврђују циљеви улагања имовине фонда и ограничења с обзиром на ризике улагања. У зависности од тога, сваки фонд дефинише структуру својих улагања, па тако неки фондови улажу средства само у евроинструменте, а други претежно у динарске инструменте. Сви фондови углавном улажу у државне дужничке ХоВ.

С обзиром на различиту структуру улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. Они су у 2015. години код свих фондова били позитивни и кретали су се у распону од 8,3% до 19,0%. Просечан принос на нивоу сектора у 2015. години, мерен приносом индекса *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је 16,6%.

Улагања добровољних пензијских фондова била су, као и у претходном периоду, одређена околностима на финансијском тржишту, па се тако на крају 2015. године највећи део имовине фондова (82,8%) односио на државне обвезнице. Средства по виђењу чинила су 12,2%, акције 4,1%, а орочени депозити 0,5% имовине фондова. У непокретности је било уложено око 0,2% имовине фондова.

На крају 2015. године највећи део државних дужничких инструмената у имовини фондова био је рочности од две до десет година. Прецизније, 6,2% тих инструмената имало је рок доспећа до годину дана, 11,7% од једне до две године, 38,2% од две до пет година, 42,6% од пет до десет година, а 1,3% имало је рок доспећа дужи од десет година. Просечна рочност средстава уложених у државне ХоВ, пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у те ХоВ, износила је четири године.

Посматрано према валутној структури, на крају 2015. године 87,2% имовине фондова чинила је динарска имовина, а остатак (12,8%) девизна, тј. имовина у еврима.

Појава нових финансијских инструмената, нарочито дугорочних динарских, веома је важна за добровољне пензијске фондове, јер би им се на тај начин омогућило ефикасније управљање средствима и ризицима, односно већа диверсификација улагања, у складу са инвестиционом политиком.

Континуирано вршење надзора

Током 2015. године Народна банка Србије је континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима путем обављања посредне и непосредне контроле, као и поступака лиценцирања.

У јуну је Народна банка Србије издала дозволу за организовање новог добровољног пензијског фонда тако да су на тржишту добровољних пензијских фондова на крају 2015. пословала четири друштва за управљање, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова.

У 2015. години израђена су три решења којима се друштвима за управљање изричу мере надзора на основу непосредних контрола започетих 2013. и 2014.

године. Крајем 2014. отпочела је једна непосредна контрола, која је настављена у 2015. Ова је обухватала контролу извршења мера надзора изречених на основу непосредне контроле извршене у 2012. години, као и свеобухватну контролу пословања друштва у каснијем периоду. По окончању контроле, поред решења о мерама, израђено је и решење о новчаној казни.

До краја године израђена су и три закључка о обустављању поступка надзора непосредном контролом пословања друштава за управљање.

Током 2015. године издато је осам решења о давању сагласности за избор чланова управе друштава за управљање и исто толико решења о давању сагласности на проспект и скраћени проспект добровољних пензијских фондова. Поред тога, издата су и два решења о давању сагласности на текст, односно објављивање огласа за два добровољна пензијска фонда.

Народна банка Србије је у два испитна рока организовала два стручна испита за издавање дозвола физичким лицима за обављање послова информисања о чланству у добровољном пензијском фонду и на основу поднетих захтева издала је 124 дозволе лицима која су положила испит.

У току 2015. године израђен је и подзаконски акт који у области добровољних пензијских фондова доноси Народна банка Србије, а који се односи на заштиту права и интереса корисника услуга које пружају друштва за управљање добровољним пензијским фондовима.

Потенцијал за развој пензијских фондова

И поред тога што је део реформе пензијског система који се односи на увођење добровољних пензијских фондова започет релативно касно (закон је усвојен 2005. године), а околности под којима се ти фондови развијају последњих година неповољне (економска криза), до сада су постигнути значајни резултати. Узимајући у обзир да је имовина добровољних пензијских фондова у сталном порасту, даљи развој овог сегмента финансијских услуга требало би да допринесе развоју домаћег тржишта капитала. Исто тако, јачање домаћих (динарских и дугорочних) извора финансирања је врло важно (посебно у условима ограничености спољних извора), а томе може допринети управо развој домаћих институционалних инвеститора, попут пензијских фондова.

Учешће корисника услуга пензијских фондова у укупном броју становника износи око 2,6%, а тек сваки десети запослени члан је неког пензијског фонда. Имајући то у виду, као и чињеницу да су друштва дефинисала минимални износ доприноса на нивоу који не врши већи притисак на буџет чланова, може се закључити да постоји значајан потенцијал за даљи развој добровољних пензијских фондова.

На јасну потребу за постојањем и развијањем приватних пензијских фондова указује и однос између броја запослених и броја пензионера, као и демографска структура у Републици Србији. Неспорно је да се животни век становништва продужава и да је потреба за одржањем животног стандарда у старости све израженија. Међутим, уз материјално стање, које је битан ограничавајући фактор за развој система, додатни проблем је и недовољна информисаност становништва о постојању и начину функционисања приватних пензијских фондова.

Један од подстицаја развоју добровољних пензијских фондова у Србији јесу пореске олакшице. Њима се уплате појединаца и послодаваца до одређеног

износа ослобађају плаћања пореза на доходак грађана, односно доприноса за обавезно социјално осигурање, што представља додатни вид стимулације за послодавце да један део издвајања за своје запослене усмере ка штедњи у добровољним пензијским фондовима. У 2015. години неопорезиви износ доприноса износио је 5.420 динара, с тим што се, након измена пореских прописа током 2013. године, применио третман наведене пореске олакшице тако што се укупни износ који може бити предмет пореског ослобођења, поред доприноса у добровољни пензијски фонд, односи и на премију за добровољно здравствено осигурање. Пореске олакшице постоје и у фази исплате акумулираних средстава из добровољних пензијских фондова – повлачење средстава не сматра се основом за остваривање капиталног добитка и не опорезује се.

Наставку развоја овог дела финансијских услуга могло би да допринесе побољшање информисаности и едукације становништва о предностима таквог вида штедње.

Планови за 2016. годину

У току 2016. године, уз редовне послове посредног надзора друштава за управљање и добровољних пензијских фондова и послове лиценцирања, спроводиће се поступци непосредних контрола, у складу с планом непосредних контрола друштава за управљање добровољним пензијским фондовима за 2016. годину. Поред тога, пратиће се извршење мера надзора из претходно спроведених контрола, а уколико буде потребно, спровођење појединих мера биће проверено и непосредно.

Такође, радиће се на даљем унапређењу процеса супервизије и постојеће регулативе, у смислу припрема за њено потпуно усаглашавање с правним тековинама ЕУ.

П.2.4. Финансијски лизинг

Учесници на тржишту

На крају 2015. године дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 16 давалаца финансијског лизинга (непромењено у односу на крај 2014), док је у сектору финансијског лизинга радило укупно 419 запослених (16 мање него на крају 2014).

Од укупног броја давалаца финансијског лизинга, њих девет је било у већинском власништву страних правних лица, шест у већинском власништву домаћих правних лица, док је код једног даваоца финансијског лизинга удео у власништву домаћег и страног оснивача био једнак.²⁰ Оснивачи два даваоца финансијског лизинга не припадају финансијском сектору, док су оснивачи осталих давалаца финансијског лизинга банке, чланице банкарских група или друге финансијске институције.

Степен концентрације тржишта

Учешће највећег даваоца финансијског лизинга повећано је са 13,8% у 2014. на 15,5% у 2015. години. Међутим, и поред тога, тржиште финансијског

²⁰ Решењем Народне банке Србије, Г. бр. 118 од 8. јануара 2016, дата је сагласност *UniCredit Bank a.d. Beograd* за стицање 100% власништва над овим даваоцем лизинга. Промена власника уписана је и у Агенцији за привредне регистре.

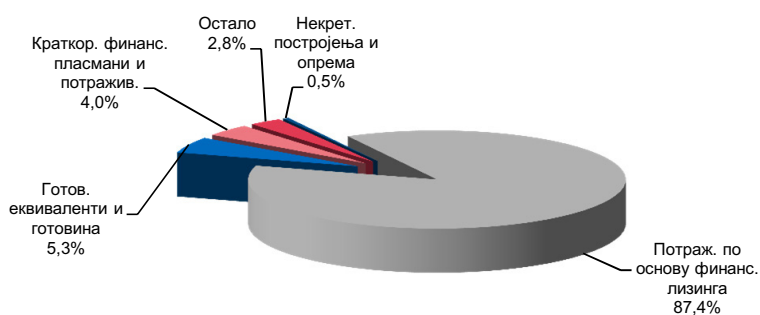
лизинга спада у категорију конкурентног тржишта, на шта указује вредност *ННП*, која је са 844,4 поена у 2014. повећана на 968,5 поена у 2015. години.

Биланс стања

Структура активе и пасиве

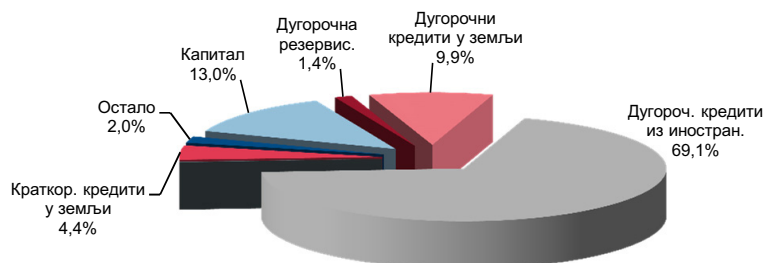
Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга је на крају 2015. износила 60,3 млрд динара, што је за 7,9% мање у односу на крај 2014. године. Највећи део активе давалаца финансијског лизинга односио се на потраживања по основу финансијског лизинга (87,4%).

Графикон II.2.4.1. Структура активе
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2015)

Извор: НБС.

Графикон II.2.4.2. Структура пасиве
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2015)

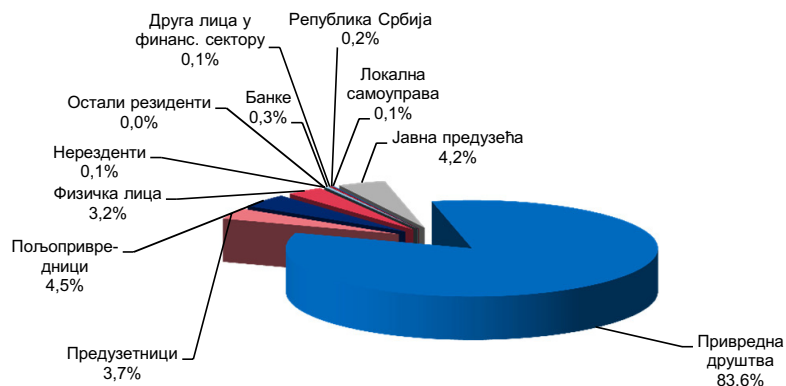
Извор: НБС.

Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству, тако да се на крају 2015. највећи део пасиве односио на дугорочне кредите из иностранства (69,1%). Учешће капитала у укупној пасиви износило је 13,0%.

Структура пласмана

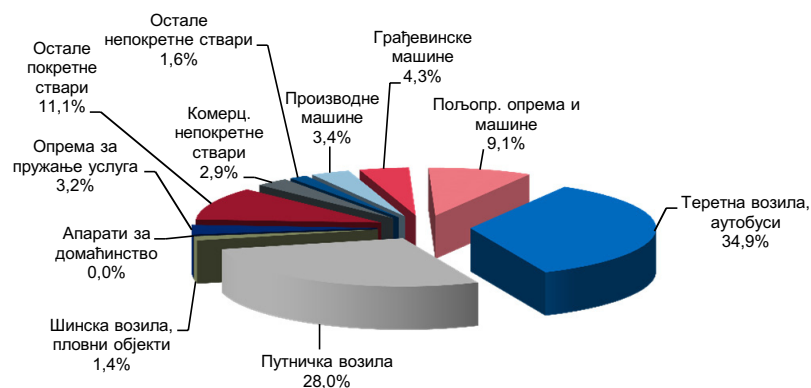
Посматрано према примаоцу лизинга, највећи део пласмана по основу финансијског лизинга одобрен је привредним друштвима (83,6%). У укупним пласманима, пољопривредници су учествовали са 4,5%, јавна предузећа са 4,2%, предузетници са 3,7% и физичка лица са 3,2%.

Графикон II.2.4.3. Структура пласмана према примаоцу лизинга (на дан 31. 12. 2015)

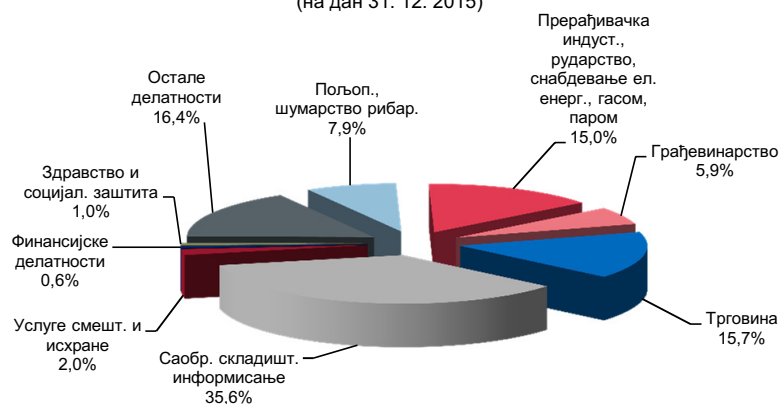
Извор: НБС.

Графикон II.2.4.4. Структура пласмана према предмету лизинга (на дан 31. 12. 2015)

Извор: НБС.

Графикон II.2.4.5. Секторска структура пласмана по основу финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2015)

Извор: НБС.

Посматрано према предмету лизинга, највећи део пласмана односио се на финансирање куповине теретних возила, минибуса и аутобуса (34,9%) и путничких возила (28,0%).

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће на крају 2015. имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (35,6%), трговине (15,7%) и индустрије (15,0%).

Биланс успеха

Укупан резултат пре опорезивања сектора финансијског лизинга у 2015. години био је позитиван и износио је 400,4 млн динара. Укупни приходи су повећани за 31,6%, а укупни расходи за 0,6%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга, иако се њихово учешће у укупним приходима смањило (са 74,2% у 2014. на 54,3% у 2015). Приходи по основу посла финансијског лизинга су у укупним приходима учествовали са 11,2%.

У оквиру расхода, највеће учешће имали су остали губици и расходи (26,5%), трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (20,9%), расходи камата по основу посла финансијског лизинга (20,0%) и остали трошкови пословања (17,7%).

Регулаторна активност

У току 2015. године, на основу надлежности прописане Законом о финансијском лизингу, Народна банка Србије је усвојила Одлуку о подацима које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и о начину и роковима достављања тих података, Одлуку о измени Одлуке о подацима које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и о начину и роковима достављања тих података и Одлуку о минималним условима за закључење уговора о финансијском лизингу и о начину исказивања лизинг накнаде и других трошкова који настају закључењем тог уговора.

Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

Народна банка Србије је вршила посредни надзор над правилношћу и законитошћу пословања давалаца финансијског лизинга на основу: 1) података које су даваоци финансијског лизинга тромесечно достављали Народној банци Србије, у складу са Одлуком о подацима које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и о начину и роковима достављања тих података; 2) података из годишњих финансијских извештаја о пословању у 2014. години, са извештајем овлашћених екстерних ревизора, које су даваоци финансијског лизинга доставили Народној банци Србије на начин и у року прописаном Законом о финансијском лизингу; 3) података и документације које су даваоци финансијског лизинга достављали Народној банци Србије на њен захтев, а који се односе на примену прописа којима је уређено спречавање прања новца и финансирање тероризма.

Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у 2015. години донела 12 решења о давању сагласности на именовање чланова управног и/или извршног одбора у осам давалаца финансијског лизинга.

Планови за 2016. годину

Активности у 2016. години биће усмерене на:

- континуиран надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга;
- континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга и предузимање одговарајућих мера ради побољшања тог пословања на начин којим ће се одржавати и унапређивати овај сегмент финансијског тржишта;
- израду предлога закона којим би требало изменити и допунити досадашња решења из Закона о финансијском лизингу с циљем развоја тржишта финансијског лизинга, унапређења лизинг индустрије и спровођења релевантне регулативе ЕУ.

П.2.5. Платне институције и институције електронског новца

Од 1. октобра 2015. године у примени је Закон о платним услугама („Службени гласник РС“, бр. 139/2014), чиме су завршене бројне активности Народне банке Србије на пољу успостављања свеобухватног регулаторног оквира у области пружања платних услуга и издавања електронског новца. Поред развоја самих платних услуга и успостављања правила за њихово пружање, створен је правни основ за оснивање и пословање платних институција и институција електронског новца, над којима, у складу са овим законом, надзор врши Народна банка Србије. Последиčno, у Народној банци Србије су извршене потребне организационе и кадровске промене и донети су подзаконски акти из ове области.

Регулаторна активност

У току 2015. године донете су: Одлука о спровођењу одредаба Закона о платним услугама које се односе на давање дозвола и сагласности Народне банке Србије („Службени гласник РС“, бр. 55/2015 и 82/2015); Одлука о капиталу и адекватности капитала платних институција и институција електронског новца („Службени гласник РС“, бр. 55/2015); Одлука о системима управљања и унутрашњих контрола платних институција и институција електронског новца и о заштити новчаних средстава корисника платних услуга и ималаца електронског новца („Службени гласник РС“, бр. 55/2015); Одлука о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором („Службени гласник РС“, бр. 55/2015); Одлука о садржини регистара платних институција и институција електронског новца, као и о ближим условима и начину вођења тих регистара („Службени гласник РС“, бр. 55/2015); Одлука о спровођењу одредаба Закона о рачуноводству које се односе на контни оквир, финансијске извештаје и статистички извештај за платне институције и институције електронског новца („Службени гласник РС“, бр. 55/2015).

Посредна и непосредна провера пружања платних услуга без дозволе Народне банке Србије

Народна банка Србије је крајем 2015, на основу члана 182. став 1. Закона о платним услугама и тачке 4. Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором, код три субјекта надзора вршила проверу пружања платних услуга због сумње да ти субјекти платне услуге врше без дозволе Народне банке Србије.

Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у септембру 2015. донела два решења о давању дозволе за пружање платних услуга, с правним дејством од 1. октобра 2015. године, од када је и почела примена Закона о платним услугама. У питању су биле услуге извршења новчане дознаке из члана 4. став 1. тачка б) Закона. На основу тих решења почеле су с радом прве платне институције на територији Републике Србије. Закључно са 31. децембром 2015. године, Народна банка Србије је примила укупно девет захтева за добијање дозволе за пружање платних услуга. Донела је више решења о упису заступника две платне институције (које су добиле дозволу за рад у 2015) у регистар платних институција, који води на основу Закона о платним услугама и објављује на својој интернет презентацији.

Планови за 2016. годину

Активности у 2016. години биће усмерене на:

- наставак активности у вези с поступцима одлучивања по захтевима за добијање дозвола за пружање платних услуга и издавања електронског новца;
- иницирање и израду релевантне регулативе у области надзора над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца (измене и допуне);
- континуирано праћење и анализу пословања платних институција и институција електронског новца и предлагање одговарајућих активности ради унапређења система у коме делују пружаоци платних услуга;
- заштиту корисника ових услуга;
- развој система непосредног надзора над пословањем платних институција и институција електронског новца.

II.2.6. Супервизија информационих система финансијских институција

Супервизија информационих система подразумева проверу адекватности управљања информационим системом финансијске институције и ризицима који произлазе из употребе информационих технологија. На основу расположивих информација (које су настале као резултат посредне и непосредне контроле), извршена је процена ризика информационог система свих финансијских институција и њихова класификација у складу са уоченим нивоима ризика, а препознати су и главни ризици информационих система у пословању финансијских институција.

Ради процене ризичног профила и сагледавања реалног стања у информационим системима финансијских институција, направљен је и спроведен Упитник о информационом систему финансијске институције, који је обухватио питања из четири области: (а) управљање информационим системом, управљање ризиком информационог система и ревизија информационог система, (б) развој и одржавање информационог система, (в) безбедност информационог система и (г) континуитет пословања и опоравак активности у случају катастрофе. Резултати анализе одговора на Упитник пружили су значајне информације за сагледавање и оцену стања информационих система и управљања тим системима за сваку појединачну институцију.

Народна банка Србије је у току 2015. године вршила контролу и анализу докумената које су финансијске институције достављале, нарочито обавештења која се односе на поверавање активности у вези са информационим системом трећим лицима. Такође, вршена је анализа извештаја спољних ревизора у делу који се односи на информациони систем и континуитет пословања финансијских институција ради процене ризика сваке финансијске институције појединачно, квалитета тих извештаја и поређење резултата с резултатима анализа из претходних година. У складу с надлежностима, вршена је непосредна контрола информационог система у финансијским институцијама и окончани су поступци извршења мера из ранијих непосредних контрола.

Услед почетка примене Закона о платним услугама („Службени гласник РС“, бр. 139/2014) и новина које је тај закон донео, припремљен је Предлог измена и допуна Одлуке о минималним стандардима управљања информационим системом финансијских институција ради проширења њеног обухвата на платне институције, институције електронског новца и јавног поштанског оператора у делу њиховог пословања који се односи на пружање платних услуга и/или издавање електронског новца. Поред тога, у поступцима по захтевима за давање дозволе за рад извршене су провере испуњености услова у вези са информационим системом за шест платних институција.

Планови за 2016. годину

Планиране активности за 2016. годину у области супервизије информационих система биће усмерене на активније учешће у непосредним контролама финансијских институција, континуирано праћење и процену ризичности информационих система у финансијским институцијама, као и унапређење сарадње са спољним ревизорима. Ради примене Закона о информационој безбедности, Народна банка Србије активно ће учествовати, у сарадњи с надлежним министарствима и финансијским институцијама, у унапређењу информационе безбедности у земљи и размени информација о безбедносним инцидентима. Такође, у плану је наставак започетих активности на јачању кадровских капацитета, као и унапређење прописа, у складу с најбољом светском праксом и локалним специфичностима.

II.2.7. Оцена стања у финансијском сектору на крају 2015. године

Ризици из међународног окружења

Током 2015. године кретања у међународном окружењу обележили су повећана неизвесност на међународном финансијском тржишту изазвана

отежаном предвидивошћу монетарних политика водећих централних банака, геополитичке тензије, као и лошији изгледи за глобални привредни раст услед успоравања економске активности у земљама у успону. На тржишту примарних производа, 2015. годину је обележио даљи пад светских цена нафте, које су на силазној путањи од П2 2014. године. Њиховом паду у 2015. допринео је пад глобалне агрегатне тражње у комбинацији с нижим очекиваним привредним растом земаља у развоју и одлуком Организације земаља извозница нафте да не смање производњу упркос прекомерној понуди.

Почетком године девизна и кредитна тржишта била су уздрмана одлуком централне банке Швајцарске да укине минимални девизни курс од 1,20 франака за један евро. Та одлука негативно се одразила на кредитна тржишта појединих земаља централне и источне Европе у којима је део портфолија банака деноминован у швајцарским францима, будући да је апрецијација франка учинила сервисирање кредита скупљим. Нови талас неизвесности на међународним тржиштима уследио је након неуспешних преговора Грчке с њеним међународним кредиторима крајем јуна и расписивања референдума на коме су се грађани изјашњавали о томе да ли су за прихватање услова кредитора или су против њих. Дошло је до повлачења новца из грчких пословних банака, а како би спречила колапс банкарског система, Грчка је увела контролу кретања капитала, док су пословне банке и берза привремено биле затворене.

У условима продужених ниских инфлаторних притисака и очекивања умереног привредног раста, ЕЦБ је на састанку 22. јануара 2015. донела одлуку о проширењу програма куповине активе (*Asset Purchase Programme*), односно о почетку спровођења квантитативних олакшица, који је подразумевао куповину државних ХоВ и ХоВ приватног сектора од марта 2015. до (најраније) септембра 2016, у износу од 60 млрд евра месечно. Како су ниски инфлаторни притисци настављени током читаве 2015. године, ЕЦБ је у децембру донела одлуку о продужетку програма квантитативних олакшица (најраније до марта 2017 године).

Период П2 2015. карактерисала је забринутост у погледу успоравања привредног раста Кине због прилагођавања новом моделу раста, тј. преласку са извоза и инвестиција као основних извора раста ка потрошњи и услугама. Нестабилност на финансијским тржиштима је знатно порасла у августу, као последица депрецијације кинеске валуте и раста глобалне аверзије инвеститора према ризику, што је резултирало слабљењем валута многих земаља у успону и снажним падом цена акција на светским берзама.

На састанку одржаном 16. децембра 2015. ФЕД је донео одлуку о повећању распона референтне каматне стопе за 0,25 п.п., чиме се она нашла у интервалу 0,25–0,5%. Иако су тржишта очекивала почетак нормализације монетарне политике ФЕД-а, због све извеснијег успоравања привредног раста Кине и новог слабљења њене валуте, бојазни да су изгледи за глобални раст лошији од очекиваних и поновног пада цена примарних производа, на међународном финансијском тржишту забележен је раст неизвесности, на шта је указивало кретање индекса волатилности *VIX*.²¹

Страни инвеститори су пред почетак поштравања монетарне политике ФЕД-а смањили своју изложеност према тржиштима у успону, а тиме и према Србији. С друге стране, смањењу овог утицаја на Србију доприносило је смањење унутрашње и спољне неравнотеже, као и повећање експанзивности монетарне политике ЕЦБ-а.

²¹ Индекс чикашке берзе опција (*Chicago Board Options Exchange – CBOE*) који се базира на индексу *S&P 500 (SPX)*.

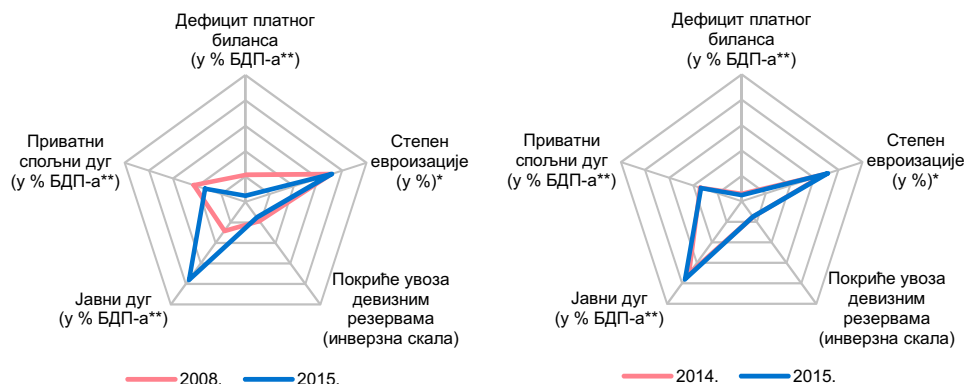
Према подацима BIS-a, крајем 2015. прекогранична изложеност банака из зоне евра према земљама у региону, осим према Турској, била је мања него на почетку кризе (Т3 2008). Притом, процентуално је највише смањена у случају Мађарске и Бугарске, а најмање у случају Чешке и Пољске. Међутим, резултати анкете ЕИБ-а о кредитној активности банкарских групација у земљама централне, источне и југоисточне Европе из новембра указују на то да је током 2015. ризик смањења финансијске изложености у банкарском сектору земаља централне, источне и југоисточне Европе ослабио, посебно у П2, када се свега 20% банкарских групација изјаснило да очекује смањење *LTD (loan-to-deposit)* рација на нивоу банкарске групе у наредном периоду. Захваљујући снажној домаћој депозитној бази, која је порасла у посткризном периоду, с једне стране, и добро одмереним мерама Народне банке Србије, с друге стране, раздуживање страних банака, иако присутно у Србији, није на забрињавајућем нивоу.

У 2015. години предузети су даљи кораци у формирању банкарске уније на нивоу ЕУ који се односе на други стуб, односно јединствени механизам за реструктурирање банака (*Single Resolution Mechanism – SRM*). Јединствени механизам за реструктурирање банака заједно с јединственим надзорним механизмом (*Single Supervisory Mechanism – SSM*) и заједничком европском шемом за осигурање депозита (*European Deposit Insurance Scheme – EDIS*) преставља основу банкарске уније. Јединствени механизам за реструктурирање банака постао је у потпуности оперативан 1. јануара 2016. године. Овај механизам има за циљ да, уколико се, упркос појачаној супервизији, одређена банка ипак нађе у проблематичном положају, омогућено реструктурирање банке на ефикасан начин преко Јединственог одбора за реструктурирање (*Single Resolution Board – SRB*) и Јединственог фонда за реструктурирање (*Single Resolution Fund – SRF*), који представљају саставни део јединственог механизма за реструктурирање банака.

Ризици из домаћег макроекономског окружења

Узимајући у обзир кључне макроекономске ризике по финансијску стабилност током 2015, може се констатовати да је рањивост финансијског система смањена у поређењу с претходном годином. Знатно смањење екстерне неравнотеже, тј. смањење дефицита текућег рачуна платног биланса са 6,0% БДП-а у 2014. на 4,8% БДП-а у 2015. допринело је смањењу рањивости финансијског система у односу на 2014. годину. Смањено је и учешће приватног спољног дуга у БДП-у. Када је реч о показатељу адекватности девизних резерви, он је током 2015. године незнатно повећан, јер је раст бруто девизних резерви био нешто бржи у односу на раст увоза. Народна банка Србије је током 2015. интервенисала на МДТ-у као нето купац девиза у износу од 520,0 млн евра, при чему је купила 970,0 млн евра и продала 450,0 млн евра. Интервенције Народне банке Србије на девизном тржишту спровођене су ради смањења прекомерних краткорочних осцилација девизног курса и допринеле су расту бруто девизних резерви с нивоа од 9,9 млрд евра на крају 2014. на ниво од 10,4 млрд евра на крају 2015. године. С друге стране, благо је повећан степен евроизације пласмана, као и учешће јавног дуга у БДП-у. Јавни дуг се налази изнад границе која је дефинисана Законом о буџетском систему (45% БДП-а), а поред нивоа, неповољна је и његова валутна структура – око 80% дуга је деноминовано у страниој валути. Међутим, ризик рефинансирања је нижи захваљујући повољној рочној структури јавног дуга.

Графикон II.2.7.1. Кључни макроекономски ризици

* Учешће девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима који су одобрени привреди и становништву.

** БДП је усклађен са методологијом ESA 2010.

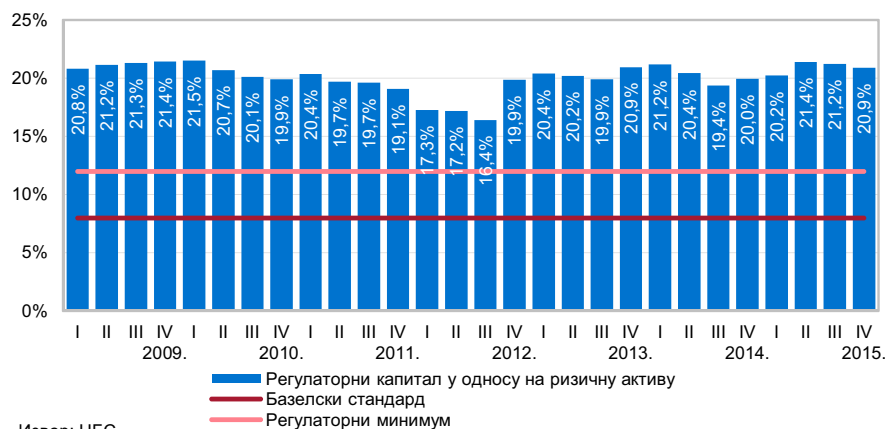
Извор: НБС.

Финансијски сектор

Учешће нето активе банкарског сектора у нето активи финансијског сектора је доминантно и на крају 2015. износило је преко 90%.

Банкарски сектор Србије је током 2015. био адекватно капитализован. ПАК, као однос регулаторног капитала и ризичне активе, на крају године је износио 20,9%, што је знатно изнад регулаторног минимума (12,0%). Највећи део регулаторног капитала, чак 90%, чини најквалитетнији део капитала – основни капитал. На повећање регулаторног капитала у 2015. утицало је смањење потребне резерве за процењене губитке као одбитне ставке капитала, док су у супротном смеру деловали губици које су поједине банке забележиле, као и смањење акционарског капитала и субординираних обавеза. Ризична актива такође је повећана у односу на крај претходне године, али у мањој мери него регулаторни капитал, што је, у коначном ефекту, резултирало повећањем адекватности капитала за 0,9 п.п. у 2015. години.

Графикон II.2.7.2. Адекватност капитала банкарског сектора (у %)

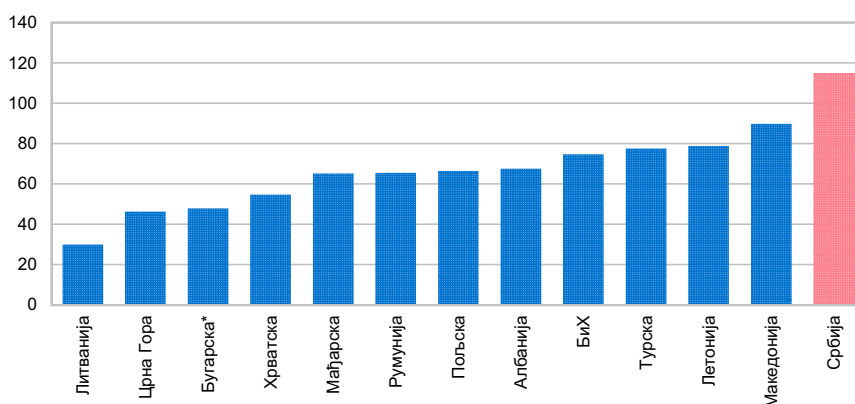

Будући да су пословни модели банака окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, највећи део нето активе банкарског сектора у 2015.

години чинили су кредити и потраживања (око 60,5% крајем 2015), који самим тим представљају и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Остатак нето активе углавном се односио на готовину и средства код централне банке (17,1%) и ХоВ (18,5%).

Најизраженији ризик у домаћем банкарском систему представља кредитни ризик. Услед тога, највећи удео у капиталним захтевима имају захтеви за кредитни ризик (86%), иза њих следе захтеви за оперативни ризик (12%), а најмањи удео имају захтеви за тржишне ризике (2%).

Графикон II.2.7.3. **Покриће бруто *NPL* резервама за процењене губитке, земље региона**
(2015, последњи доступни подаци, у %)

Извор: НБС.

* Последњи доступни податак је за 2014.

Учешће бруто *NPL* у укупним бруто кредитима имало је тренд раста од 2008. године и, иако је и даље на високом нивоу, у последње две године стагнира. На крају 2015. године бруто *NPL* чинили су 21,6% укупно одобрених бруто кредита, што је готово на истом нивоу као на крају 2014. Посматрано по секторској структури, то учешће било је знатно више у сектору привреде (21,7%) него у сектору становништва (11,7%).

Захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке, *NPL* на постојећем нивоу не угрожавају пословање банкарског система, а тиме ни финансијску стабилност. Ради очувања финансијске стабилности и заштите интереса депонената и осталих поверилаца, поред резерви прописаних Међународним стандардима финансијског извештавања, Народна банка Србије захтева и формирање тзв. регулаторних резерви, тј. резерви за процењене губитке. На крају 2015. године 62,3% укупних бруто *NPL* било је покривено исправкама вредности кредита извршеним у складу с Међународним рачуноводственим стандардима, а 118,2% обрачунатом резервом за процењене губитке по билансним и ванбилансним ставкама у складу с регулаторним захтевима.

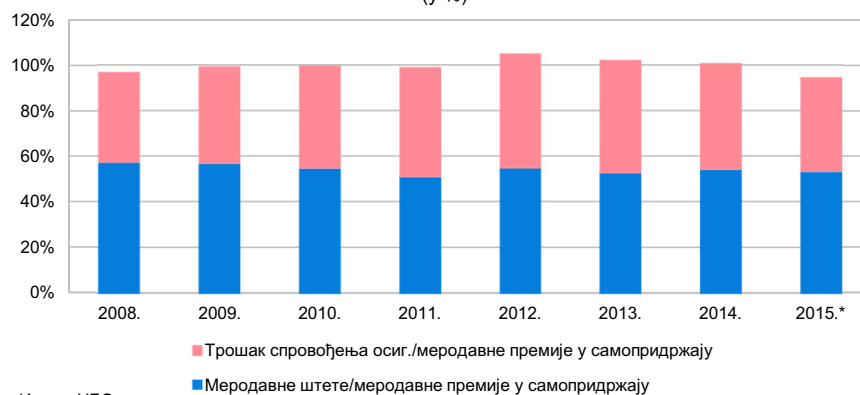
Банкарски сектор је и у 2015. остварио позитиван финансијски резултат. С *ROA* од 0,3% и *ROE* од 1,6% он је био профитабилнији него 2014. године, али мање у односу на просек региона, док структура добити указује на то да је пословни модел домаћих банака и даље оријентисан ка традиционалним банкарским пословима. На пораст профитабилности банкарског сектора утицала је пре свега добит по основу камата, накнада и провизија, док су у супротном смеру деловали расходи по основу индиректних отписа пласмана билансних позиција.

Домаћи банкарски сектор је и даље изузетно ликвидан, па ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему. Просечан месечни показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2015. био је на знатно вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,1. Просечан месечни ужи показатељ ликвидности банкарског сектора с вредношћу од 1,7 у децембру 2015. такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7).

У погледу извора финансирања видљиво је све веће ослањање банака на стабилније домаће изворе финансирања. Укупни депозити на крају 2015. године чинили су 65,9% укупне пасиве банкарског сектора (повећање од 2,2 п.п. у односу на крај 2014).

Валутна структура извора финансирања није битније промењена ни током 2015. године, тј. девизни депозити, углавном депозити у еврима, и даље представљају доминантан извор финансирања банака. Ипак, позитивну тенденцију представља даљи раст учешћа динарских депозита у укупним депозитима, које је на крају године достигло 29,8% (повећање за 1,9 п.п.).

Графикон II.2.7.4. Комбиновани показатељ у осигурању
(у %)

Извор: НБС.

* Прелиминарни подаци.

У поређењу са секторима осигурања у земљама ЕУ, сектор осигурања у Србији је још недовољно развијен. Према прелиминарним подацима, на крају 2015. године учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, осигуравајућа друштва и добровољни пензијски фондови) било је око 5%. У структури премије осигурања, учешће неживотних осигурања и даље је знатно веће у односу на учешће животних осигурања.

Код друштава која се претежно баве пословима неживотних осигурања смањена је вредност комбинованог рација²² са 100,9% на крају 2014. на 94,8% на крају 2015. године. Такво кретање може се окарактерисати као повољно, јер смањење вредности овог показатеља указује на смањење изложености друштава за осигурање тржишним ризицима. Када је вредност овог показатеља изнад 100%, претпоставља се да друштва при одређивању висине премије рачунају на потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима. Смањење комбинованог рација у 2015. години резултат је пре свега веће ефикасности поступка спровођења осигурања, јер је однос трошкова спровођења осигурања

²² Комбиновани рацио рачунат је као збир показатеља који се односе на ефикасност поступка спровођења осигурања и показатеља адекватности политике цена осигуравајућих друштава.

и меродавне премије у самопридржају пао са 46,5% на крају 2014. на 41,4% на крају 2015. године. Такође, дошло је и до пада односа меродавних штета и меродавних премија у самопридржају, али у мањој мери – са 54,4% на 53,4%. Реч је о показатељу адекватности политике цена осигуравајућих друштава, који указује на способност друштава за осигурање да приходима од премија измирују штете. Висока вредност овог показатеља може указивати на немогућност друштва да измирује обавезе по штетама.

II.3. Функција реструктурирања банака

Правни оквир

У условима светске финансијске кризе, али и у посткризном периоду у државама које су изашле из кризе, постојећи механизми су се показали недовољним и неодговарајућим за решавање проблема с којима су се суочиле банке са озбиљним потешкоћама у свом пословању. Они нису пружали могућност за довољно брзу и ефикасну интервенцију надлежних тела, нити су у потребној мери обезбеђивали услове за одржавање критичних функција банке, ни за очување финансијске стабилности система као целине. Због свега тога је на међународном и локалном нивоу сазрела свест о неопходности постојања јасно дефинисаних правила и механизма по којима ће се поступати у кризним ситуацијама. На нивоу ЕУ то је резултирало доношењем Директиве о утврђивању оквира за опоравак и реструктурирање кредитних институција и инвестиционих друштава²³ у мају 2014. године, која је у свим државама чланицама почела да се примењује 1. јануара 2015. године.

Следећи стратешко опредељење Републике Србије које се односи на процес придруживања ЕУ, Народна банка Србије је припремила предлог Закона о изменама и допунама Закона о банкама, који је усвојен у фебруару 2015, а који је почео да се примењује 1. априла 2015, као део измене целе групе финансијских закона (Закон о Народној банци Србије, Закон о банкама, Закон о осигурању депозита, Закон о Агенцији за осигурање депозита и Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање). Изменама наведене групе финансијских закона извршено је усклађивање правног оквира из области реструктурирања банака с наведеном директивом, као и најбољом међународном праксом и регулаторним тенденцијама на међународном нивоу.

Законом о банкама прописани су следећи циљеви поступка реструктурирања:

- остваривање континуитета у обављању критичних функција банке;
- избегавање знатног негативног утицаја на стабилност финансијског система;
- заштита буџетских и других јавних средстава;
- заштита депонената и инвеститора;
- заштита новчаних средстава и друге имовине клијената.

Основни циљ реструктурирања банака је да се употреба буџетских и других јавних средстава ради очувања финансијске стабилности сведе на најмању могућу меру. То се постиже тако што је предвиђено да губитке пропасти банке снесе најпре акционари и повериоци банке, уз поштовање прописаних ограничења и заштитних механизма (они не могу претрпети веће губитке од оних губитака које би претрпели у случају спровођења стечајног поступка над банком).

²³ Directive 2014/59/EU on establishing a framework for recovery and resolution of credit institutions and investment firms.

Народној банци Србије је додељена нова функција – функција тела надлежног за реструктурирање банака, а у оквиру Народне банке Србије формирана је посебна организациона јединица за обављање послова у вези с реструктурирањем банака – Сектор за реструктурирање банака.

У поступку реструктурирања Народна банка Србије има могућност избора оног инструмента или комбинације инструмената којима ће се на најбољи могући начин остварити циљеви реструктурирања. Закон о банкама предвиђа следеће инструменте реструктурирања:

- продаја акција, односно целокупне или дела имовине и обавеза банке;
- пренос акција једне или више банака у реструктурирању или пренос целокупне или дела имовине и/или обавеза једне или више банака у реструктурирању банци за посебне намене;
- одвајање имовине, односно пренос на Агенцију за осигурање депозита или друго правно лице (тзв. друштво за управљање имовином чији би оснивач била Република Србија) имовине и обавеза банке у реструктурирању или банке за посебне намене;
- расподела губитака на акционаре и повериоце.

Да би се омогућило остваривање циљева реструктурирања, Законом је предвиђено да ће се примена инструмената реструктурирања вршити без пристанка акционара и поверилаца. С друге стране, обезбеђене су мере и механизми заштите акционара, поверилаца и трећих лица којих се Народна банка Србије мора придржавати у поступку реструктурирања. Све наведене инструменте Народна банка Србије, уколико се за тим укаже потреба, користиће у складу са околностима конкретног случаја, најбољим решењима из упоредне праксе у овој области и увек са истим циљем – да очува финансијску стабилност уз најмање могуће трошкове.

Активности

У току 2015. године активности у области реструктурирања банака биле су усмерене на изградњу и успостављање регулаторног оквира за планирање и спровођење поступка реструктурирања банака. У том смислу, припремљени су одговарајући подзаконски акти из ове области, а започет је рад на изradi интерних аката (процедура, методологија и смерница) ради операционализације законских одредаба.

Започето је прикупљање и обрада прописаних извештаја банака, а припремљени су планови реструктурирања и утврђени минимални захтеви за капитал и подобне обавезе за десет банака.

Поред тога, успостављена је сарадња с регулаторним телом једне од земаља ЕУ надлежним за реструктурирање банкарске групе чија чланица послује на територији Републике Србије ради учешћа на састанцима у вези с планирањем реструктурирања ове банкарске групе (тзв. Колец за реструктурирање).

Планови за 2016. годину

У току 2016. године биће припремљени планови реструктурирања и утврђени минимални захтеви за капитал и подобне обавезе и за преосталих 20 банака у банкарском сектору Републике Србије. Фокус активности биће на

даљем унапређењу оквира за реструктурирање банака, што, између осталог, подразумева: израду смерница/методологије за идентификацију критичних функција банака, израду приручника за примену мера и инструмената реструктурирања банке (тзв. *resolution toolkit*), израду смерница/методологије за спровођење независне процене имовине и обавеза, као и за израду теста најмањег трошка, успостављање формалне сарадње с другим домаћим регулаторним телима и институцијама надлежним за спровођење одређених активности у вези с реструктурирањем банака, као и са страним регулаторним телима надлежним за реструктурирање банкарских група чије чланице послују на територији Републике Србије.

У складу са одредбама Закона о банкама, планови реструктурирања банака се ажурирају најмање једном годишње, а по потреби и чешће, те ће се предузети потребне активности ради разматрања потребе за ажурирањем усвојених планова реструктурирања. Преиспитаће се усвојена подзаконска регулатива и, уколико се за тим укаже потреба, предложиће се њено ажурирање.

II.4. Стабилност финансијског система

II.4.1. Функција финансијске стабилности

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије од 1. јула 2010. године Народној банци Србије је, поред очувања стабилности цена, као основни циљ поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система.

У складу са чланом 4. став 1. тачка 3. и чланом 14. став 1. тачка 11. Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије утврђује и спроводи мере и активности, у оквиру своје надлежности, ради очувања и јачања стабилности финансијског система. Поменуте одредбе представљају правни основ за вођење макропруденцијалне политике, чији је основни циљ стабилност финансијског система. Поред својих мера, Народна банка Србије може да и другим институцијама предложи предузимање одређених мера усмерених на очување и јачање финансијске стабилности. Регулаторне и друге препоруке Народне банке Србије у овој области, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у Годишњем извештају Народне банке Србије о стабилности финансијског система.

Народна банка Србије је у марту 2015. године објавила консултативни документ Макропруденцијални оквир. Овим документом ближе се уређују циљеви, инструменти и процес доношења одлука макропруденцијалне политике, не доводећи у питање остваривање основног циља Народне банке Србије – одржавање стабилности цена.

У складу с Макропруденцијалним оквиром, циљеви макропруденцијалне политике деле се на крајње, основне и прелазне.

Крајњи циљ макропруденцијалне политике јесте очување и јачање стабилности финансијског система спречавањем настанка нових системских ризика, као и смањењем и отклањањем постојећих, уз обезбеђење доприноса финансијског система одрживом привредном расту.

Основни циљеви макропруденцијалне политике су:

- јачање отпорности финансијског система како би могао брже да ублажи финансијске и економске шокове, без неповољних последица по функције које тај систем врши (структурна димензија системског ризика);

- ублажавање процикличности финансијског система, тј. његовог утицаја на појачавање финансијског и пословног циклуса (временска димензија системског ризика).

Основни циљеви макропруденцијалне политике остварују се преко прелазних циљева макропруденцијалне политике:

- ублажавање и спречавање прекомерног кредитног раста и финансијске зависности (*leverage*);
- спречавање настанка или увећања знатне рочне неусклађености између извора средстава и пласмана финансијских институција;
- спречавање настанка или ограничавање концентрације изложености финансијских институција специфичним секторима или појединим облицима активе;
- ограничавање системских последица неадекватних подстицаја у смислу фаворизовања појединих финансијских институција како би се смањио морални хазард;
- јачање отпорности финансијске инфраструктуре.

Табела II.4.1. Прелазни циљеви и инструменти макропруденцијалне политике¹

1. Ублажавање и спречавање прекомерног кредитног раста и финансијске зависности (<i>leverage</i>)	
1.1.	Контрациклични заштитни слој капитала
1.2.	Секторски заштитни слој капитала
1.3.	Макропруденцијално ограничење односа капитала и укупне активе (<i>leverage</i> рацио)
1.4.	Однос вредности хипотекарног кредита према вредности хипотековане непокретности (<i>LTV</i>)
1.5.	Вредност кредита у односу на доходак (<i>LTl</i>)
2. Спречавање настанка или увећања значајне рочне неусклађености између извора средстава и пласмана финансијских институција	
2.1.	Макропруденцијални додатни захтев за ликвидност (<i>LCR</i>)
2.2.	Макропруденцијално ограничење рочне структуре извора финансирања (<i>NSFR</i>)
2.3.	Макропруденцијално ограничење односа одобрених кредита и примљених депозита (<i>LTD</i>)
3. Спречавање настанка или ограничавање концентрације изложености финансијских институција специфичним секторима или појединим облицима активе	
3.1.	Макропруденцијално ограничење изложености одређеним секторима или облицима активе
4. Ограничавање системских последица неадекватних подстицаја у смислу фаворизовања појединих финансијских институција како би се смањио морални хазард	
4.1.	Заштитни слој капитала за системски значајне финансијске институције
5. Јачање отпорности финансијске инфраструктуре	
5.1.	Заштитни слој капитала за структурни системски ризик

¹ С обзиром на то да су инструменти у Табели под бр. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1. и 5.1. уређени прописима ЕУ којима се примењује стандард Базела III – њихова примена биће усклађена с процесом преношења тих прописа у домаћи правни систем.

Инструменти макропруденцијалне политике су правно обавезујуће мере чијом се применом остварују прелазни циљеви те политике. Избор макропруденцијалних инструмената део је ширег процеса утврђивања и мерења системског ризика, на основу којег се потом одређују и одговарајући инструменти. Инструменти макропруденцијалне политике, подељени по прелазним циљевима макропруденцијалне политике, дати су у Табели II.4.1.

Имајући у виду важност предузимања превентивних мера како би се спречио развој системских ризика, Народна банка Србије је у 2015. години објавила неке од могућих мера²⁴ у вези са:

- решавањем питања *NPL*:
- израда планова од стране банака за смањење учешћа *NPL*. Ови планови треба да садрже следеће елементе: процентуално утврђен циљ у погледу учешћа *NPL* у укупним кредитима, временски оквир за остварење овог циља, начине смањења учешћа *NPL* и изворе финансирања примене плана;
- унапређење и промоција правног оквира утврђеног Законом о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава;
- уклањање регулаторних ограничења ради повећања ефикасности поступка вансудске наплате потраживања из вредности хипотековане непокретности, што је у 2015. години и извршено доношењем Закона о изменама и допунама Закона о хипотеци („Службени гласник РС“, бр. 60/2015). На овај начин је унапређен поступак вансудске реализације хипотеке, који је алтернатива судском поступку;
- симулација ануитетних планова на ризик каматне стопе и ризик девизног курса приликом упознавања клијената банака са условима кредита како би клијенти боље разумели ризике које преузимају.
- ограничавањем ризика прекограничног раздуживања домаћих банака:
- развој дугорочних домаћих извора финансирања, попут пензијских фондова.

У 2015. години израђена је и Методологија за утврђивање системски значајних банака у Републици Србији, која је усклађена с методологијом Европске банкарске агенције (*European Banking Authority – EBA*) и уважава специфичности финансијског система Републике Србије. Критеријуми на основу којих се утврђују системски значајне банке усклађени су с међународним стандардима и односе се на величину, значај, замењивост, повезаност и комплексност банке.

Ради свеобухватнијег сагледавања решавања *NPL*, Народна банка Србије је заједно с Министарством финансија и Светском банком у априлу 2015. године организовала скуп под називом „Београдска иницијатива – Решавање проблематичних кредита у Републици Србији“, на коме су размењена мишљења представника банака, приватних инвеститора, експерата и државних органа о начину решавања *NPL*. Закључци с тог скупа коришћени су, између осталог, приликом израде Стратегије за решавање проблематичних кредита, коју је Влада Републике Србије усвојила у августу 2015. године.

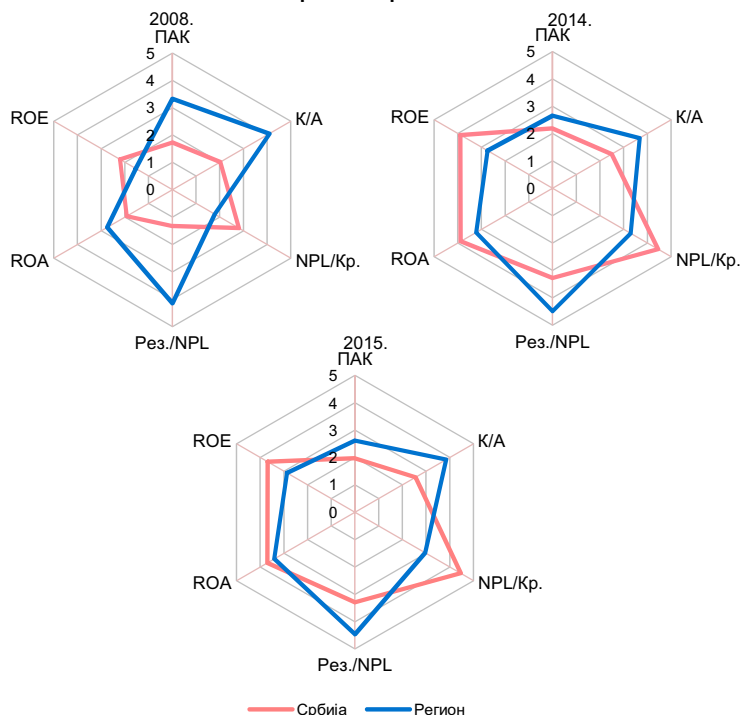
II.4.2. Оцена стабилности финансијског система

Ради оцене финансијске стабилности земље, коришћено је више метода, од којих издвајамо: (а) поређење изабраних показатеља финансијског здравља, (б) индекс финансијског стреса и (в) излагање финансијског система јаким шокovima у стрес-тестовима и оцена системске компоненте ризика мрежним моделирањем.

Поређењем изабраних показатеља финансијског здравља оцењено је финансијско здравље банкарског сектора Србије у односу на земље региона.

²⁴ За детаљније о мерама видети Годишњи извештај о стабилности финансијског система за 2014.

Графикон II.4.2.1. Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона

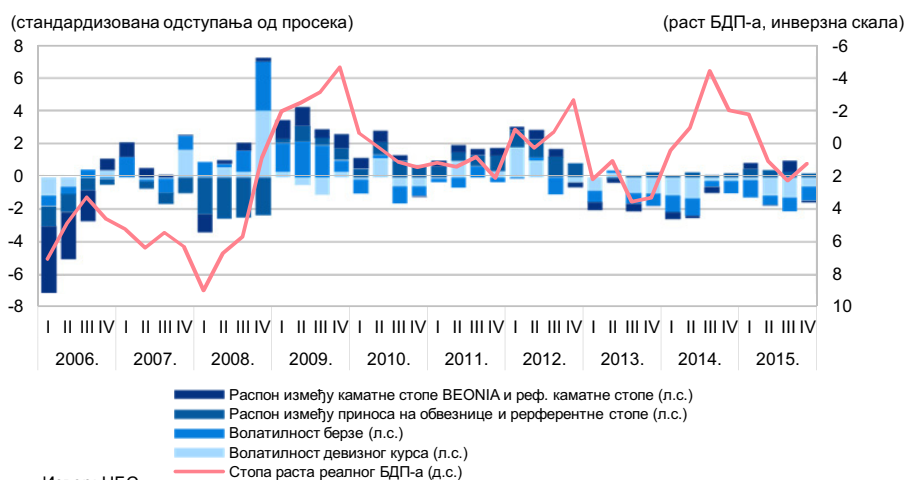

Напомене:

- 1) Приказane су стандардизоване вредности основних индикатора финансиjsке стабилности: ПАК - показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу); КА/А - билансни капитал у односу на билансну активу; NPL/Kp. - однос проблематичних бруто кредита према укупним бруто кредитима; Рез/NPL - резерве за процене билансне губитке у односу на бруто проблематичне кредите; ROA - принос на активу; ROE - принос на капитал.
- 2) Већа удаљеност од централне мреже указује на већи ризик.
- 3) Регион обухвата земље централне и источне Европе: Албанију, БиХ, Бугарску, Литванију, Мађарску, Македонију, Пољску, Румунију, Турску, Хрватску и Црну Гору. Индикатори који се односе на регион су непондерисани просеци расположивих података за наведене земље.

Извор: НБС и ММФ: GFSR.

Графикон II.4.2.2. Индекс финансијског стреса (*FSIX*) и раст БДП-а

Извор: НБС.

Показатељи финансијског здравља указују на то да је банкарски сектор у Србији у знатно бољем стању у односу на просек региона у погледу капитализованости и покривености *NPL* регулаторним резервисањима, захваљујући конзервативној пруденцијалној регулативи. С друге стране, две релативне слабости јесу профитабилност и учешће *NPL*. У 2015. години

профитабилност банкарског сектора Србије била је мања (услед налаза спроведених Посебних дијагностичких испитивања банака), а учешће *NPL* у укупним кредитима веће у односу на просек региона.

Индекс финансијског стреса (*FSIX*) композитни је показатељ финансијског здравља чији је циљ да препозна епизоде повишеног финансијског стреса, њихову кулминацију и трајање. Позитивне вредности показатеља указују на изнадпросечан, а негативне на исподпросечан ниво финансијског стреса. Негативне вредности показатеља и у току 2015. године указују на нижи ниво финансијског стреса и резултат су ниске нестабилности берзе и девизног курса, па се финансијско здравље може позитивно оценити.

Макропруденцијални стрес-тестови Народне банке Србије, који се спроводе тромесечном динамиком, указују на високу отпорност банкарског сектора чак и на најснажније шокове. При најнеповољнијем макроекономском сценарију (који претпоставља високу депрецијацију динара и пад реалних зарада), банкарски сектор Републике Србије, као целина, остаје адекватно капитализован. Такође, чак и у условима изузетно високог одлива депозита (двоструко већег него у октобру 2008), домаћи банкарски сектор остаје ликвидан. Додатно, резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Србије као резултат међубанкарске повезаности.

II.4.3. Унапређење финансијског система

Народна банка Србије је у току 2015. године, заједно с другим надлежним институцијама, предузимала активности ради унапређења финансијског система Србије.

Формирање базе података о проценама вредности непокретности у Републици Србији

Неадекватна процена вредности непокретности представља један од системских ризика у великом броју земаља, јер су банке, коришћењем непокретности као средства обезбеђења кредита, директно изложене ризику промене њихових цена. Лоше обезбеђени кредити један су од узрочника светске економске кризе и нарушеног поверења у финансијске институције. Због тога је постојање поузданих показатеља вредности непокретности важан елемент приликом закључења кредитних уговора.

Како би се унапредила процена вредности непокретности у Републици Србији, Стратегијом за решавање проблематичних кредита и Акционим планом Народне банке Србије за њено спровођење, који су донети у августу 2015. године, предвиђено је да ће Народна банка Србије успоставити свеобухватну базу података о проценама вредности стамбених и комерцијалних непокретности које су предмет хипотеке, као и о кредитима обезбеђеним хипотеком. С тим циљем Народна банка Србије је 12. новембра 2015. донела Одлуку о достављању података о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и о кредитима обезбеђеним хипотеком („Службени гласник РС“, бр. 93/2015). Ступањем на снагу ове одлуке банке су обавезне да Народној банци Србије једном месечно достављају наведене податке, на основу којих Народна банка Србије формира базу података.

Користи од изградње наведене базе података у Народној банци Србије су вишеструке. Прво, банке могу користити податке из ове базе за процену кредитног ризика код хипотекарних кредита. Друго, лиценцирани проценитељи, након успостављања одговарајућег регулаторног оквира за ову професију, податке из базе користиће као један од извора информација за адекватну процену вредности непокретности, чиме ће квалитет процена бити унапређен. Подизање квалитета процена на виши ниво може смањити ризик настанка нових *NPL*, а даће се и допринос развоју тржишта *NPL* који су обезбеђени непокретностима. Треће, с обзиром на то да ће база садржати и податке о односу вредности хипотекарног кредита према вредности хипотековане непокретности (*Loan-to-Value – LTV* рацио), као и податке о односу износа отплата по основу кредита и расположивог дохотка корисника кредита (*Debt-service-to-income – DSTI* рацио), који је обрачунала банка, биће омогућено правовремено подешавање макропруденцијалних и микропруденцијалних инструмената ради смањивања или отклањања ризика који потичу с тржишта непокретности.

Планови за 2016. годину

Ради даљег јачања функције финансијске стабилности, у 2016. години планиране су следеће активности:

- израда показатеља системског стреса финансијског система Републике Србије, на основу којег ће се пратити кретање појединачних фактора ризика, али и ниво стреса и његове системске компоненте, те правовремено упозорити на нагомилавања нестабилности у финансијском систему. Овај показатељ се заснива на кретањима у различитим сегментима финансијског система, што пружа добру процену њихове међуповезаности и омогућава мерење нивоа системског ризика у реалном времену. Додатно, ова методологија пружиће аналитички оквир за добијање сигнала раног упозорења, који омогућавају правовремену информацију о могућем узроку наступања системске кризе;

- усвајање регулаторног оквира којим ће се регулисати заштитни слојеви капитала у складу с регулаторним стандардом Базела III. Наведеним регулаторним оквиром релевантна европска регулатива пренеће се у домаћи правни систем. Наведена регулатива уређује примену заштитних слојева капитала ради ограничења системских ризика у финансијском систему. Такође, она треба да допринесе усклађивању с регулаторним стандардом Базела III и *acquis communautaire*-ом, као и правној сигурности учесника на банкарском тржишту;

- израда смерница и методологија за примену конкретних макропруденцијалних инструмената:

- стопе заштитног слоја капитала за домаће системски значајне банке,
- контрацикличног заштитног слоја капитала, и
- заштитног слоја капитала за структурни системски ризик;

- одржавање и унапређење апликативног решења Базе непокретности ради обезбеђења квалитетног пријема и анализе података.

III. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

III.1. Управљање девизним резервама

Народна банка Србије управља девизним резервама на основу Закона о Народној банци Србије, а у складу са Стратегијом управљања девизним резервама Народне банке Србије, коју је Савет гувернера донео 28. марта 2013. године. Овом стратегијом, као основним документом, утврђени су дугорочни оквир за улагање девизних резерви, начела и основни циљеви улагања, инструменти у које се улаже, начин процене ризика и мерења приноса и извештавање о улагању девизних резерви. Доношењем Стратегије унапређен је процес управљања девизним резервама и повећана његова транспарентност по узору на праксу већине централних банака у свету.

У току 2015. године девизним резервама Народне банке Србије управљало се у складу са Стратешким смерницама за управљање девизним резервама, које је усвојио Извршни одбор. Смерницама се прецизније одређују дозвољене валуте, врсте активе, валутна структура, референтна вредност у односу на коју се мери успешност у управљању девизним резервама, као и неопходна ограничења ради заштите од тржишног и кредитног ризика. У складу са основним принципима сигурности и ликвидности, средства се пласирају код првокласних институција (централних банака, међународних финансијских институција и првокласних иностраних банака), као и у високоликвидне ХоВ чији су издаваоци најразвијеније земље у свету и међународне финансијске институције.

У складу са Смерницама, током 2015. године инвестирање је вршено у краткорочне и дугорочне државне ХоВ најразвијенијих земаља (*Bills, Notes u Bonds*) рочности до десет година, минималног кредитног рејтинга Aa3 према рејтинг агенцији *Moody's*, односно AA– према рејтинг агенцији *Standard & Poor's*.

Такође, инвестирано је у ХоВ минималног кредитног рејтинга Aa2 према *Moody's*, односно AA према *Standard & Poor's* следећих издавалаца:

- обвезнице најразвијенијих земаља емитоване у име државе које нису деноминоване у домаћој валути (*Sovereign*) рочности до пет година;
- обвезнице међународних финансијских институција (*Supranational*) рочности до пет година;

- обвезнице федералних јединица развијених земаља (*Subnational Municipal*) рочности до пет година;
- обвезнице финансијских институција с подршком државе (*Agency*) рочности до пет година;
- обвезнице емитоване на бази квалитетног колатерала (*EUR covered bonds*) рочности до пет година.

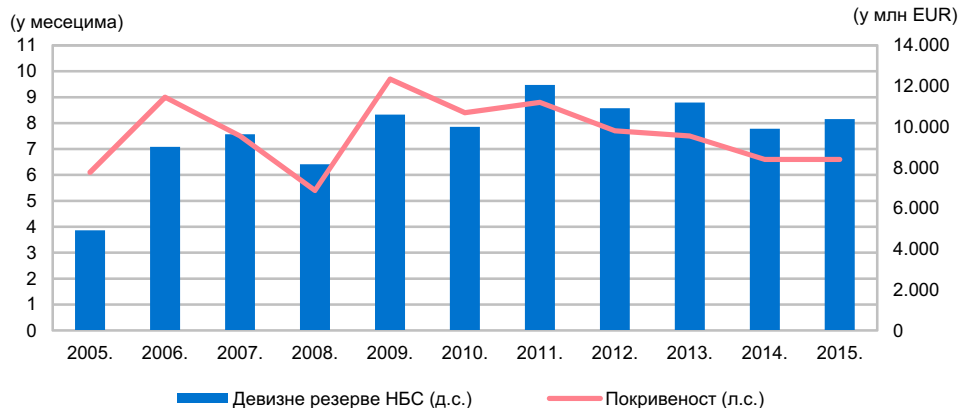
У складу с принципом сигурности, девизне резерве су такође пласиране у краткорочне депозите код централних банака, међународних финансијских институција, као и иностраних комерцијалних банака минималног композитног кредитног рејтинга AA–, на основу оцене о кредитном рејтингу водећих светских рејтинг агенција (*Moody's* и *Standard & Poor's*).

Стање и промена девизних резерви у 2015. години

Девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2015. износиле 10.378,0 млн евра и биле су веће за 470,8 млн евра у односу на крај 2014. године. Такав ниво девизних резерви обезбедио је покривеност новчане масе M1 од 250% и око седам месеци увоза робе и услуга.

У току 2015. године највећи утицај на ниво девизних резерви имао је девизни прилив од продаје ХоВ Републике Србије на домаћем финансијском тржишту у износу од 1.006,6 млн евра.

Графикон III.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: НБС.

По основу коришћења кредита за Републику Србију, преко девизних резерви Народне банке Србије остварен је укупан прилив у износу од 493,6 млн евра, и то од ЕИБ-а (240,1 млн евра) за општинску и регионалну инфраструктуру, истраживање и развој јавног сектора, Коридор 10, изградњу обилазнице око Београда, унапређење објеката правосудних органа, развој малих и средњих предузећа и обнову путева и школа; Светске банке (201,9 млн евра) за развој и реструктурирање предузећа, здравство, потребе Агенције за осигурање депозита, обнову путева, санацију од поплава и унапређење земљишне администрације; *EBRD* (29,6 млн евра) за пројекат унапређења београдског јавног превоза и саобраћајне инфраструктуре града Београда;

Немачке развојне банке (*KfW*) (20,0 млн евра) за пројекте у области пољопривреде и општинске инфраструктуре; Банке за развој Савета Европе (2,0 млн евра) за изградњу и опремање затворских установа.

По основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у, у 2015. години забележен је девизни прилив у нето износу од 425,0 млн евра.²⁵ Такође, већи девизни прилив остварен је по основу обављања привременог платног промета с Косовом и Метохијом у износу од 389,6 млн евра, према Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ, по коме су банке обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.²⁶ По основу донација остварен је девизни прилив у износу од 203,7 млн евра и по основу приватизације 19,7 млн евра.

У току 2015. године редовно су измириване обавезе према инокредиторима у износу од 1.076,2 млн евра. Већи девизни одлив забележен је по основу исплате доспелих ХоВ Републике Србије деноминираних у еврима у износу од 684,2 млн евра и сервисирања старе девизне штедње у износу од 276,0 млн евра. Банке су у посматраном периоду повукле девизну обавезну резерву у нето износу од 273,8 млн евра. Из девизних резерви је по основу отплате главнице и камате према ММФ-у у оквиру стандбај аранжмана из 2009. године исплаћено 146,9 млн евра, а по основу исплате дуга државе према банкама у земљи 57,9 млн евра.

Нето девизне резерве

Нето девизне резерве Народне банке Србије износиле су 8.420,0 млн евра и биле су веће за 763,0 млн евра у односу на крај 2014. године.

Народна банка Србије је у 2015. години испунила критеријум у вези с минималним износом нето девизних резерви договорен и дефинисан Техничким меморандумом о разумевању с ММФ-ом. Нето девизне резерве, прерачунато по програмском курсу ММФ-а²⁷ по коме се пратило извршење програма ММФ-а, 31. децембра 2015. износиле су 7.395,0 млн евра и биле су веће за 1.129,0 млн евра од критеријума извршења (доња граница за крај децембра 2015. износила је 6.266,0 млн евра).

Структура и профитабилност девизних резерви

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2015. године чиниле: иностране ХоВ 66,7% (6.919,5 млн евра), девизна средства на рачунима у иностранству 22,1% (2.293,8 млн евра), злато 5,5% (566,3 млн евра) – у трезору Народне банке Србије и на рачуну у иностранству, ефективни страни новац 5,6% (583,4 млн евра) и *SDR* код ММФ-а 0,1% (15,0 млн евра).

Највећи део девизних резерви, у износу од 6.919,5 млн евра (66,7% укупних девизних резерви), инвестиран је у ХоВ деноминираних у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 64,1%, а у краткорочне ХоВ 35,9%.

²⁵ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у исказује се у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

²⁶ „Службени лист СРЈ“, бр. 9/01.

²⁷ Курсна листа Народне банке Србије, бр. 187 од 30. септембра 2014.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће врсте активе: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година (САД, Канада, Велика Британија, Немачка, Француска, Холандија, Финска, Аустрија и Белгија), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (*Supranational, Agencies, Sovereign*) и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*).

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће класе активе: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године (САД, Француска, и Белгија), купонске ХоВ рока доспећа до једне године – државне ХоВ (САД, Канада, Велика Британија, Француска, Немачка, Холандија, Аустрија и Белгија), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (*Supranational, Agencies, Sovereign*) и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*).

Део девизних резерви у износу од 2.293,8 млн евра (односно 22,1%) пласиран је на рачунима у иностранству у виду орочених депозита и средстава на текућим рачунима. Од тог износа, 39,6% односи се на пласмане код централних банака (ФЕД, Бундесбанка, Банка Канаде, Народна банка Аустрије и Централна банка Луксембурга) и међународне финансијске организације (*BIS*), а 60,4% на пласмане код првокласних иностраних комерцијалних банака комбинованог (композитног) кредитног рејтинга минимално АА–.

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на крају 2015. године чинили су: евро 59,4%, амерички долар 36,3%, британска фунта 1,9%, канадски долар 1,6%, *SDR* 0,2% и остале валуте 0,6%.

Народна банка Србије је у 2015. години остварила приход по основу пласмана у иностране ХоВ и камата на девизна средства у укупном износу од 59,0 млн евра.

Управљање ризицима

Народна банка Србије је и у 2015. години остала доследна опредељењу одржавања ризика свог портфеља на веома ниском нивоу, што је омогућило очување високог нивоа сигурности и ликвидности, чак и у екстремно тешким условима на финансијским тржиштима. Европско тржиште обележили су економска стагнација, растући дефлаторни притисци и одлука ЕЦБ-а о даљем смањењу каматне стопе на депозитне олакшице. С друге стране, на америчком тржишту дошло је до економског опоравка и повећања циљаног распона каматне стопе од стране ФЕД-а.

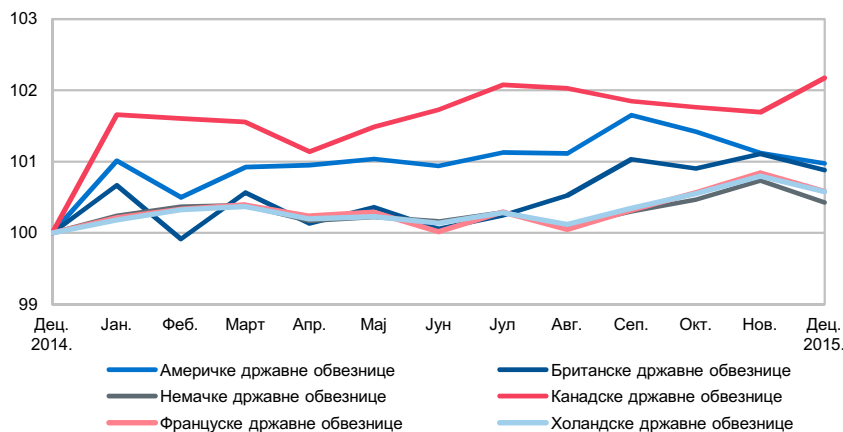
Током 2015. године порасла је стопа приноса америчких и британских државних обвезница и смањена стопа приноса европских и канадских државних обвезница. Од европских државних обвезница у портфељу Народне банке Србије, највећи раст цена забележиле су ХоВ на краћим рочностима (до три године), што је повећало нагиб криве приноса (*steepening*). Највећи принос у оригиналним валутама било је могуће остварити улагањем у канадске државне обвезнице.

Ако се посматра структура тих приноса, може се видети да позитивни приноси у највећој мери потичу од ефеката укамаћења, тј. прихода од наплаћених купона.

У таквим околностима Народна банка Србије је, пре свега због опрезног приступа у инвестирању и ниске дурације свог портфеља, која се током 2015. године кретала око вредности од 1,5, остварила позитиван принос у сва

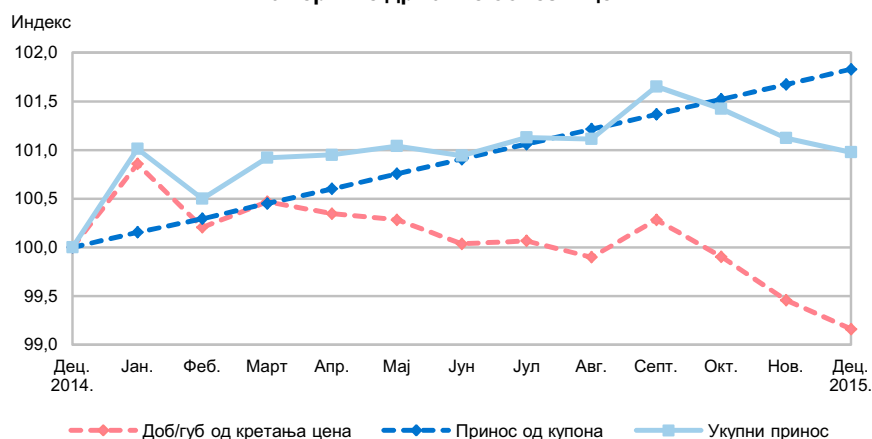
четири портфела. Највећи принос од 1,20% остварен је у портфелу у канадским доларима, а затим следе портфел у британским фунтама са 0,58%, портфел у америчким доларима са 0,50% и портфел у еврима са 0,17%.

Графикон III.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути
(дец. 2014 = 100)

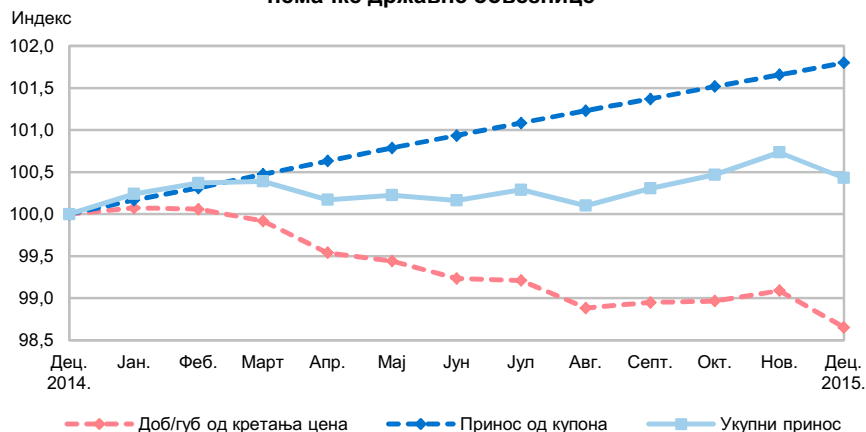
Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

Графикон III.1.3. Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице

Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

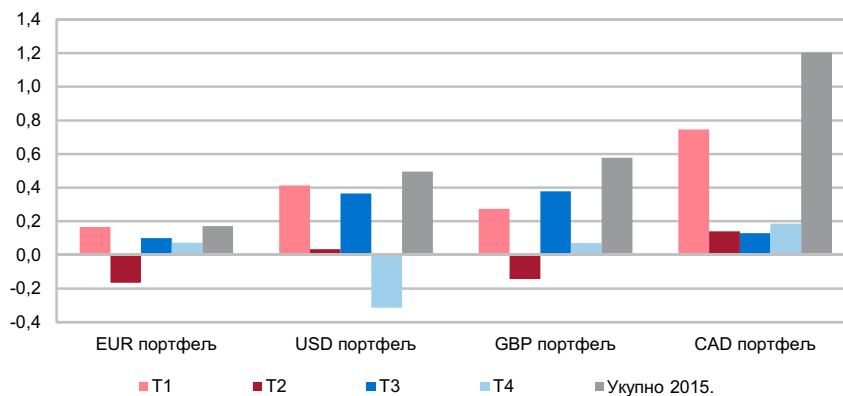
Графикон III.1.4. Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице

Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

При томе, портфељи у еврима и америчким доларима забележили су незнатно виши принос од стратешке референтне вредности, док су остала два портфеља остварила незнатно ниже приносе у односу на упоредне референтне вредности.

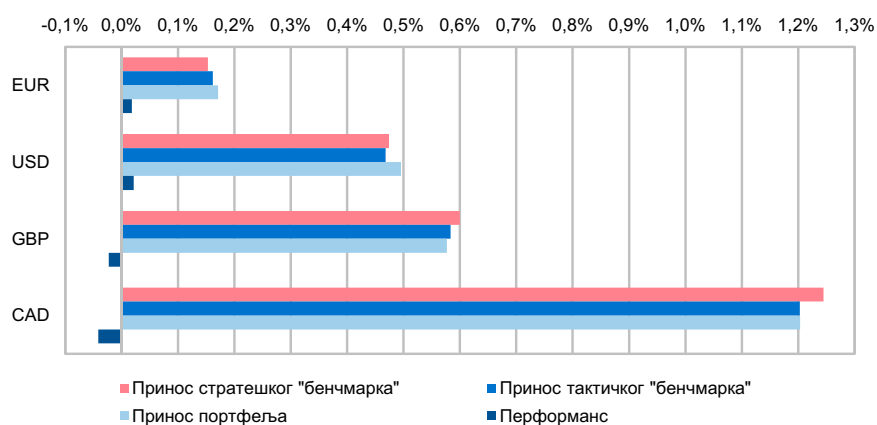
Графикон III.1.5. Принос портфеља у оригиналној валути
(по тромесечјима, у %)

Извор: НБС.

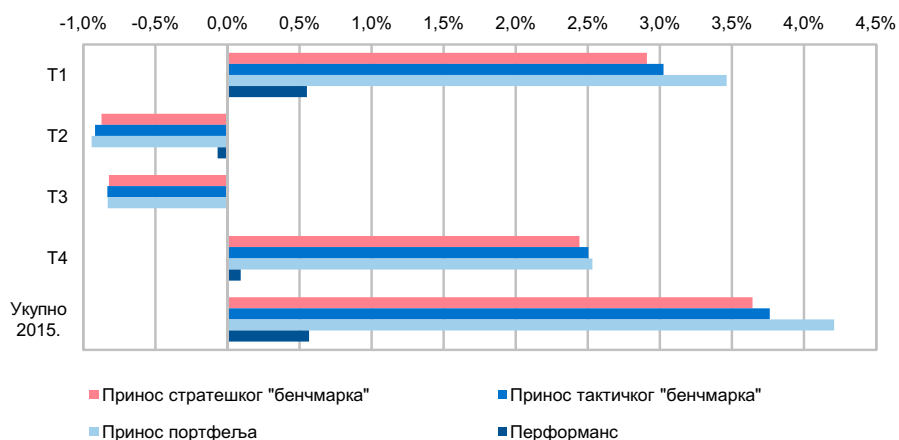
Услед ниске стопе инфлације у зони евра, ЕЦБ је у марту 2015. отпочела програм квантитативних олакшица (*quantitative easing*). Успоравање глобалне привреде, нестабилност финансијских тржишта и нагли пад цене нафте утицали су на ЕЦБ да на децембарском састанку донесе низ одлука: даље смањивање каматне стопе на депозитне олакшице са $-0,2\%$ на $-0,3\%$, продужетак и проширење програма квантитативних олакшица, као и реинвестирање средстава по основу доспелих обвезница које су откупљене током претходног периода. Све то се негативно одразило на евро, који је депрецирао у односу на амерички долар за $10,8\%$ и у односу на британску фунту за $5,3\%$, док је у односу на канадски долар апрецирао за $6,7\%$. Позитивни приноси у оригиналним валутама и чињеница да је динар депрецирао према евр, а последично и према осталим валутама у портфељу (осим према канадском долару), имали су за резултат позитиван принос укупног портфеља прерачунат у динаре у износу од $4,21\%$.

Графикон III.1.6. Принос портфеља и "бенчмарка"
у оригиналној валути у 2015.

Извор: НБС.

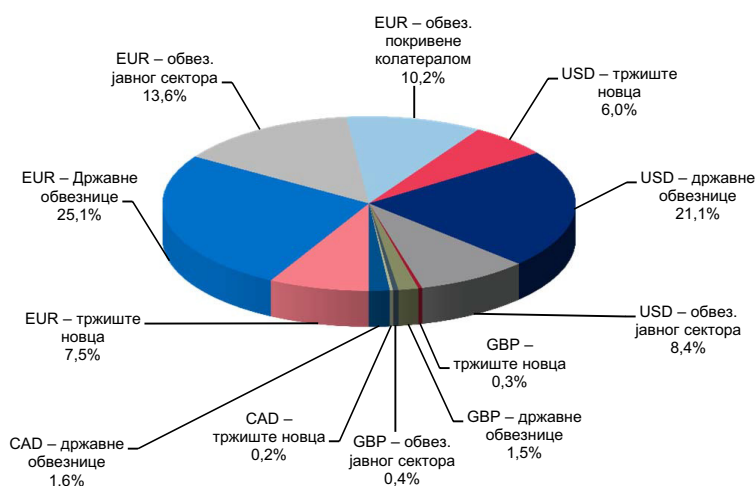
Графикон III.1.7. Укупан принос портфеља и "бенчмарка" прерачунат у динаре, по тромесечјима

Извор: НБС.

Структура инвестиционог портфеља по врстама активе, као и валутна структура, била је у складу са Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Графикон III.1.8. Структура инвестиционог портфеља (на дан 31. 12. 2015)

Извор: НБС.

Народна банка Србије је током 2015. године инвестирала у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком. Валутни ризик је неутрализован у великој мери усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем ниске дурације портфеља. О томе сведочи и низак *Value-at-Risk* (*VaR*), којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења. Вредности месечног *VaR*-а по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна приказане су у Табели III.1.1.

Табела III.1.1. Вредност изложена ризику (*VaR*) на дан 31. децембра 2015. (степен вероватноће 95%, посматрани период један дан)

	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски <i>VaR</i>	0,05%	0,06%	0,07%	0,06%
Историјски <i>VaR</i>	0,04%	0,06%	0,07%	0,06%
Монте Карло <i>VaR</i>	0,04%	0,06%	0,07%	0,05%
Извор: НБС.				

У Табели III.1.2. дате су вредности стрес-теста које показују за колико би се процената смањила тржишна вредност портфеља Народне банке Србије у случају наглог и неочекиваног повећања тржишних стопа приноса за 1,00%.

Табела III.1.2. Стрес-тест на дан 31. децембра 2015. (посматрани период један дан)				
Сценарио	EUR портфељ	Промена тржишне вредности USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-1,61%	-1,36%	-1,62%	-1,43%
Извор: НБС.				

Током 2015. године рејтинг агенција *Standard & Poor's* подигла је кредитни рејтинг Холандије са AA+ на AAA, док је агенција *Moody's* снизила кредитни рејтинг Француске са Aa1 на Aa2. Кредитни рејтинг осталих издавалаца и обвезница које се налазе у портфељу Народне банке Србије остао је на истом нивоу као и у 2014. години, и то по свим рејтинг агенцијама.

Народна банка Србије је, ради управљања кредитним ризиком, одредила високе критеријуме за инвестирање у банке чији је минимални композитни рејтинг AA-. За државне обвезнице и издаваоце дозвољени минимални рејтинг је AA- према агенцији *Standard & Poor's* и Aa3 према агенцији *Moody's*, док је за остале хартије у портфељу које нису у пуној гаранцији државе одређен рејтинг од AA према агенцији *Standard & Poor's* и Aa2 према агенцији *Moody's*. За ове хартије прати се и разлика у приносима у односу на државне хартије исте рочности, који су се током протекле године задржали на веома ниском нивоу, што је резултат даље позитивне перцепције тржишних учесника у погледу ризичности ових инструмената. Поред финансијских показатеља из биланса банака, праћени су и други показатељи кредитног ризика као што је петогодишњи CDS спред²⁸ за банку.

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (*tracking error*), контролно тестирање *VaR* (*backtesting*) и кредитни лимити по страним банкама били су током 2015. у прописаним оквирима, дефинисаним Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Планови за 2016. годину

Након успешног завршетка прве фазе пројекта „Управљање девизним резервама“, којом су завршене планиране активности на аутоматизацији процеса управљања девизним резервама, у току 2016. године планира се отпочињање новог пројекта „Управљање девизним резервама (друга фаза)“. Реализацијом овог пројекта омогућиће се проширење инвестиционе базе и већа флексибилност у реаговању на промене на тржишту коришћењем финансијских инструмената за заштиту од ризика инфлације и каматног ризика, као и развој и примена других напредних функционалности за побољшање аналитичких и извештајних могућности.

Ради даљег унапређења процеса управљања девизним резервама, у току 2016. године планира се увођење нових финансијских инструмената и послова

²⁸ CDS спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика, односно у њему је укалкулисана имплицитна вероватноћа банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује. CDS спред се често показује као бољи показатељ кредитне миграције него што би то били рејтинзи кредитних агенција, будући да реагује моментално и резултанта је процена великог броја учесника на тржишту.

ради ефикаснијег и флексибилнијег управљања портфељом девизних резерви Народне банке Србије.

Током 2016. године наставиће се заједничке планиране активности Народне банке Србије и Министарства финансија – Управе за трезор на успостављању консолидованог рачуна трезора за девизна средства код Народне банке Србије, чији је почетак функционисања 27. фебруар 2017. године утврђен Одлуком о начину обављања послова између Народне банке Србије и Управе за трезор преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства.

Наставиће се редовне активности које се односе на обављање платног промета са иностранством ради благовременог извршавања свих обавеза Народне банке Србије и Републике Србије, уз стално унапређење међународних банкарских стандарда и праксе, као и сарадње са клијентима који, у складу са законом, имају отворене рачуне код Народне банке Србије.

III.2. Емисија новца и управљање токовима готовине

III.2.1. Издавање новчаница и готовог новца

Готов новац у оптицају

У Републици Србији је у току 2015. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2015. године у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија – Управе за трезор) готовог новца у износу од 139.818 млн динара (новчанице и ковани новац), што је за 7,1% више него на крају 2014. године.

Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 98,68% (137.974 млн динара), а на ковани новац 1,32% (1.844 млн динара), што је релативно непромењено у односу на крај 2014.

Апоенска структура готовог новца у оптицају

На крају 2015. године у оптицају је било 240,2 млн комада новчаница, што је за 9,8 млн комада, или 4,2%, више него на крају 2014. године.

Новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара у готовинском платном промету у номиналном износу учествују са 94,7%, што је незнатно повећање (0,2 п.п.) у односу на крај 2014. године.

На крају 2015. у оптицају је било 635,9 млн комада кованог новца, што је за 65,7 млн комада, или 11,5%, више него на крају 2014. године.

У структури кованог новца највеће је учешће апоена од 1 динара (47,9%), затим следе апоени од 2 динара (24,0%) и од 5 динара (22,0%), док је најмање учешће апоена од 10 динара (3,5%) и апоена од 20 динара (2,4%).

Израда новчаница и кованог новца

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, израђена је додатна количина новчаница апоена од 10, 20, 50, 100, 500, 1000 и 2000 динара (укупно 138,0 млн комада), уз потпуну реализацију програма израде новчаница за 2015. годину.

Експертиза готовог новца

У току 2015. године, у поступку експертизе новца примљеног под сумњом да је фалсификован откривено је укупно 5.667 фалсификованих новчаница готовог новца, што је 2,6 пута више него у претходној години. Посматрано у номиналном износу, то повећање износи преко три пута (7.681.970,00 динара наспрам 2.433.870,00 динара у 2014). У структури откривених фалсификованих новчаница готовог новца доминантно учешће имају фалсификоване новчанице апоена од 2000 динара и апоена од 500 и 1000 динара, које процентуално заједно чине 92,7% укупног броја фалсификованих новчаница готовог новца.

Табела III.2.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2014.		31. децембар 2015.	
	У млн динара	У %	У млн динара	У %
5000 динара	12.015	9,3	12.289	8,9
2000 динара	38.750	30,1	53.421	38,8
1000 динара	62.422	48,5	56.163	40,7
500 динара	8.545	6,6	8.739	6,3
200 динара	3.045	2,4	3.201	2,3
100 динара	1.937	1,5	2.010	1,5
50 динара	982	0,8	1.016	0,7
20 динара	609	0,5	652	0,5
10 динара	445	0,3	484	0,3
Укупно:	128.750	100,0	137.975	100,0

Извор: НБС.

Када се посматра вредносно, у структури откривених фалсификованих новчаница готовог новца, највећи је удео новчаница од 2000 динара, затим 1000, 5000 и 500 динара. Процентуално изражено, та четири апоена заједно чине 99,8% утврђених фалсификата готовог новца.

Табела III.2.1.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)

Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2015.
Комада	238	2.087	1.435	1.729	18	138	21	1	0	5.667
Учешће у %	4,2	36,9	25,3	30,5	0,3	2,4	0,4	0	0	100

Извор: НБС.

Када се ставе у однос откривене фалсификоване новчанице готовог новца с готовим новцем у оптицају, добија се да је на 1 млн комада оригиналних

новчаница у оптицају откривен 19,1 комад фалсификованих новчаница готовог новца, а номинално посматрано, на 1 млрд динара у оптицају откривена су 45.124,4 динара фалсификованог новца.

Табела III.2.1.3. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама RSD)										
Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2015.
Износ	1.190	4.174	1.435	864,5	3,6	13,8	1,1	0	0	7.682,0
Учешће у %	15,5	54,3	18,7	11,3	0	0,2	0	0	0	100
Извор: НБС.										

Анализа је показала да су откривени фалсификати израђени на комерцијалном папиру коришћењем инк-цет штампача, ласерских штампача или фотокопир апарата у боји новије генерације. Применом такве технике израде (копирање) њихов квалитет је лош, те се квалификују као фалсификати лоше и осредње израде, осим једног типа фалсификата апоена 1000 динара, који је израђен на заштићеном папиру с кончићима који под ултравиолетним светлом флуоресцирају и који спада у фалсификате добре израде.

Пригодни ковани новац

У 2015. години није се издавао златни и сребрни пригодни ковани новац поводом догађаја од општег значаја за Републику Србију или догађаја од међународног значаја.

III.2.2. Управљање токовима готовине

Токови готовог новца

У 2015. години банкама је исплаћено укупно 539,9 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 426.554,1 млн динара. То је у односу на 2014. годину за 2,8% мања количина (око 15,6 млн комада), а за 1,2% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 5.218,3 млн динара).

Путем уплата банака примљено је укупно 460,6 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 413.878,5 млн динара. У односу на 2014. годину примљена је за 5,4% мања количина (око 26,1 млн комада), а за 0,5% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 2.056,4 млн динара). Није било већих одступања номиналног износа уплата и исплата готовог новца у односу на 2014. годину. У структури уплата и исплата новчаница у 2015. години у номиналном износу достигнуто је приближно ујединачено учешће апоена од 1000 и 2000 динара (ниво од око 40% за сваки од та два апоена), што је и била намера, како би се исти номинални износ уплата и исплата задовољио мањом количином новчаница. Учешће осталих апоена новчаница у структури уплата и исплата у номиналном износу остало је на приближно истом нивоу као у 2014. години.

Код кованог новца, као и ранијих година, приметна је знатна неравнотежа између уплата и исплата и по количини и по номиналном износу (уплаћено је свега 3,3 млн комада, у номиналном износу од 30,5 млн динара, а исплаћено

68,9 млн комада кованог новца свих апоена, у номиналном износу од 213,7 млн динара). Таква неравнотежа довела је до тога да се потребе готовинског платног промета за кованим новцем, као и ранијих година, задовољавају додатном израдом кованог новца.

Обрада и уништај новца

У бројачницама Народне банке Србије обрађено је укупно 453,9 млн комада новчаница, у номиналном износу од 410.018,8 млн динара. Од тога, 83% новчаница издвојено је као подобно за оптицај (374,9 млн комада), а 17% као неподобно за оптицај (79,0 млн комада). У номиналном износу то је 375.119,2 млн динара (91%) подобних и 34.899,6 млн динара (9%) неподобних за оптицај. Коефицијент обрта новца у оптицају у 2015. години (количина обрађених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) био је 1,9.

Уништено је 77,7 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 34.378,8 млн динара. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 32,4. Такође, уништено је укупно 3,2 млн комада макулатурних новчаница из производње свих апоена.

Уходан је процес обраде новчаница и кованог новца (уведен крајем 2008), који се сада обавља на три аутоматска система за сортирање, паковање и уништај новчаница *BPS 1040*, два аутоматска система за сортирање новчаница *BPS 216*, три аутоматска система за сортирање новчаница *BPS C4-4S* и на две машине за обраду новчаница *Numeron F*. У 2015. години вршено је даље унапређење у оквиру нове организације процеса обраде новчаница, која подразумева да се обрада новца врши у свим филијалама Народне банке Србије.

Планови за 2016. годину

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2016. години изради додатна количина од 138,4 млн комада новчаница (с делимично измењеним обележјима за новчанице апоена од 5000 динара) и 100 млн комада кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара од челика пресвученог слојем бакра.

У плану је израда 8,1 млн комада кованог новца апоена од 10 динара и 100.000 комада кованог новца апоена од 20 динара. Планирано је да се преостала количина рондела (по 900.000 комада) смести у Централни трезор на чување како би се сваке наредне године израдило по 100.000 комада кованог новца апоена од 10 и 20 динара – првенствено да се сачини колекција/сет свих апоена кованог новца за сваку годину ковања, апоена од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

Ковани новац апоена од 1, 2, 5 динара биће израђен са ознаком године ковања „2016“ на аверсу, док остала обележја остају иста као на ранијим издањима тих апоена кованог новца. На апоенима кованог новца од 10 и 20 динара биће могуће дефинисати нова обележја ради обележавања неког културног, историјског, спортског, научног или другог догађаја који је од значаја за Републику Србију или је од општег значаја.

III.2.3. Активности филијала Народне банке Србије

Филијала у Београду

Пословање Филијале у Београду у 2015. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Табела III.2.3.1. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду**

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2015.	Индекс 2015/2014.
	У 2014.	У 2015.		
Уплате готовог новца банака	199.174.069.623	219.052.851.000	219.052.851.000	110,0
Исплате готовог новца банака	259.020.915.575	258.008.283.125	258.008.283.125	99,6
Уплате ЕСН од банака	44.882.061*	143.946.552*	17.507.657.728**	320,7
Уплате ЕСН од државних органа	2.391.214*	2.128.288*	258.855.369**	89,0
Исплате ЕСН банака	236.364.259*	299.053.044*	36.372.655.435**	126,5
УКУПНО			531.200.302.657	
* У еврима				
** У динарској противвредности обрачунаој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. 12. 2015.				
Извор: НБС.				

Филијала у Београду је у 2015. години у процесу управљања токовима готовине и другим вредностима обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банака, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Укупне уплате готовог новца од банака биле су за 10,0% више у поређењу с претходном годином, док су укупне исплате банака биле на готово истом нивоу. Уплате ефективног страног новца од банака забележиле су знатан скок у односу на 2014. годину, и то за 220,7% у номиналном износу. Исплате ефективног страног новца банака такође су биле више, и то за 26,5% у номиналном износу. Од државних органа је примљено укупно 2,1 млн евра, што је за 11,0% ниже него претходне године.

Филијала у Београду обрађује највећи део готовог новца (426,7 млн комада новчаница, односно 406,0 млрд динара), као и сав ефективни страни новац (10,3 млн комада новчаница, у противвредности 968,2 млн евра) примљен од банака на територији Републике Србије.

У поступку обраде поништено је и уништено 64,0 млн комада новчаница (укупне вредности 30,0 млрд динара), или 15,0% укупног броја обрађених новчаница, што је готово непромењено у односу на претходну годину. Посматрано у номиналном износу, обрађено је више него дупло ефективног страног новца у односу на претходну годину, док је број комада обрађених новчаница већи за 61,6%.

На експертизу, под сумњом на фалсификат, послата су 8.072 комада новчаница готовог новца и 255 комада новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала меничне бланкете, у износу од 91,5 млн динара, имала шест продаја пригодног кованог новца, у износу од 111.296,0 динара, примила 18 и издала 18 остава (на дан 31. децембра 2015. године на стању су биле 242 оставе).

Табела III.2.3.2. Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Обрађено		Укупно у 2015.	Индекс 2015/2014.
	У 2014.	У 2015.		
Обрада готовог новца				
- номинална вредност	411.727.321.563	405.946.352.277	405.946.352.277	98,6
- број комада	448.423.320	426.708.678	426.708.678	95,2
Обрада ЕСН				
- номинална вредност	447.998.105*	968.202.787*	117.758.728.992**	216,1
- број комада	6.353.468	10.266.121	10.266.121	161,6
УКУПНО				
- номинална вредност			523.705.081.269	
- број комада			436.974.799	
* У еврима.				
** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. 12. 2015.				
Извор: НБС.				

С обзиром на то да располаже електронском базом података која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила 85 захтева за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања) и издала 44 обавештења о плаћању на име пронађених података.

Филијала у Новом Саду

Пословање Филијале у Новом Саду у 2015. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

У Филијали у Новом Саду је у 2015. години остварено 3.377 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 654 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 110,9 млрд динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду у Филијали је у оквиру трезорског пословања евидентиран пријем пет и издавање две затворене оставе.

Табела III.2.3.3. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2015.	Индекс 2015/2014.
	У 2014.	У 2015.		
Уплате готовог новца	56.798.610.000	60.350.489.000	60.350.489.000	106,3
Исплате готовог новца	32.374.846.000	42.859.373.500	42.859.373.500	132,4
Уплате ЕСН од банака	9.610.261*	23.759.937*	2.889.828.474**	247,2
Уплате ЕСН од државних органа	3.013.360*	3.475.743*	422.741.066**	115,3
Исплате ЕСН банкама	19.938.302*	35.937.612*	4.370.951.591**	180,2
УКУПНО			110.893.383.630	
* У еврима ** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. 12. 2015. Извор: НБС.				

Поред тога, Филијала је у оквиру благајничког пословања банкама комисионарима извршила предају 412.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 20,6 млн динара. Такође, у 26 трансакција физичким и правним лицима продато је 298 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 305.000 динара. На благајнама Филијале примљено је 510 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом на фалсификат, обојене или да не испуњавају услов за замену, а које су прослеђене на даљу експертизу.

Током посматраног периода предмет обраде готовог новца био је сав новац од банака и Управе за трезор примљен на благајнама Филијале у Новом Саду, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 81.011,7 млн динара, односно 102,8 млн комада новчаница. У поступку обраде извршен је поништај 15,1 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 4.637,7 млн динара, и издвојено 44 комада новчаница, које су послате на даљу експертизу. У поступку обраде издвојена су 3.902 комада ваноптицајног кованог новца и 81 комад ваноптицајних новчаница, којима је истекао рок замене.

Филијала у Новом Саду је обрадила и 74 захтева за издавање преписа извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања.

Филијала у Нишу

Филијала у Нишу је у току 2015. године у процесу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи) остварила обим пословања у укупној вредности од 118,4 млрд динара.

Укупне уплате готовог новца од пословних банака и Управе за трезор у оквиру 1.794 трансакције износиле су 54,1 млрд динара, што је за 13,5% мање у односу на прошлу годину, док су укупне исплате у оквиру 1.773 трансакције износиле 57,2 млрд динара, што је за 5,2% мање у односу на 2014. годину.

Уплате ефективног страног новца од пословних банака износиле су 27,8 млн евра (185 трансакција) и веће су за 118,5% у односу на претходну годину, док су исплате ефективног страног новца износиле 27,5 млн евра (277 трансакција) и веће су за 107,3% у односу на 2014. годину. Од државних органа примљено је укупно 2,8 млн евра (180 трансакција), или за 8,5% више у односу на претходну годину.

Филијала у Нишу је крајем 2015. године почела са обрадом непребројаног готовог новца од банака и укупно је обрађено 5,5 млн комада новчаница, односно 6,4 млрд динара. Учешће неподобних новчаница у односу на подобне новчанице износи 3,8% и оне су у поступку обраде поништене. У 2015. години је обрађено 711.000 новчаница ефективног страног новца, у износу од 54,9 млн евра.

На благајнама Филијале примљено је и 714 новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом на фалсификат и оне су прослеђене на даљу експертизу.

Табела III.2.3.4. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2015.	Индекс 2015/2014.
	У 2014.	У 2015.		
Уплате готовог новца	62.536.963.000	54.107.973.000	54.107.973.000	86,5
Исплате готовог новца	60.327.929.000	57.202.915.500	57.202.915.500	94,8
Уплате ЕСН од банака	12.709.608*	27.776.085*	3.378.296.892**	218,5
Уплате ЕСН од државних органа	2.624.834*	2.847.209*	346.294.926**	108,5
Исплате ЕСН банкама	13.251.255*	27.470.207*	3.341.094.144**	207,3
УКУПНО			118.376.574.462	
* У еврима.				
** У динарској противвредности обрачунајој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. 12. 2015.				
Извор: НБС.				

Филијала је у оквиру трезорског пословања клијентима евидентирала предају пет затворених остава, а физичким лицима у две трансакције продала пригодни ковани новац издања Народне банке Србије, у укупном износу од 7.957 динара. Поред тога, Филијала је комисионарима извршила предају 286.000 меничних бланкета банкама, у номиналном износу од 14,3 млн динара.

У вези с налозима из извештаја о стању и променама на рачунима републичких органа, правних лица и радњи (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања), у току 2015. године Филијали у Нишу обратило се 27 правних и физичких лица и два државна органа, од чега је Филијала издала преписе налога из извештаја у 18 случајева. У преосталих 11 случајева налози нису издати због некомплетне документације.

Филијала у Крагујевцу

Филијала у Крагујевцу је у 2015. години у процесу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи) и откупом и продајом ефективног страног новца од физичких лица остварила пословање у укупној вредности од 96,6 млрд динара.

Табела III.2.3.5. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2015.	Индекс 2015/2014.
	У 2014.	У 2015.		
Уплате готовог новца	54.498.049.500	46.532.104.500	46.532.104.500	85,4
Исплате готовог новца	41.491.461.000	36.828.008.000	36.828.008.000	88,8
Уплате ЕСН од банака	33.425.970*	43.217.268*	5.256.347.759**	129,3
Исплате ЕСН банкама	42.439.651*	64.988.685*	7.904.320.300**	153,1
Уплате ЕСН од државних органа	95.244*	97.875*	11.904.155**	102,8
Откуп ЕСН од физичких лица	228.534*	152.288*	18.391.037***	66,6
Продаја ЕСН физичким лицима	192.952*	124.479*	15.063.564***	64,5
УКУПНО			96.566.139.315	
* У еврима.				
** У динарској противвредности обрачунаој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31.12. 2015.				
*** У динарској противвредности обрачунаој по дневном средњем курсу.				
Извор: НБС.				

Поред тога, Филијала у Крагујевцу је банкама комисионарима извршила предају 256.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 12,8 млн динара, продавала пригодни ковани новац, обављала пријем остава и ефективног страног новца од државних органа и вршила пријем новчаница и готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат.

Филијала у Крагујевцу је у 2015. години обрадила и 14 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања).

Филијала у Ужицу

Филијала у Ужицу је у 2015. години у процесу управљања токовима готовине обављала послове пријема и предаје готовог и ефективног страног новца банкама. Обављала је и послове пријема ефективног страног новца од државних органа, предају јединствених меничних бланкета банкама, пријем новчаница готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат, као и продају нумизматичког новца.

Банке су у 2015. години на шалтерима Филијале уплатиле готовог новца у износу од 33,6 млрд динара и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 31,5 млрд динара. Уплате готовог новца су смањене у односу на 2014. годину, док су исплате готовог новца повећане. Уплате и исплате ефективног страног новца банака повећане су у односу на 2014. годину. Филијала је од државних органа у 2015. години примила 31.745 евра, што је 67,1% више него у 2014. години.

Банкама комисионарима је предато 196.000 меничних бланкета, у износу од 9,8 млн динара, што је за 7,1% мање него у 2014. години. У 2015. години продато је 50 комада нумизматичког новца, у вредности од 12.500 динара, што је у односу на 2014. вредносно мање, а комадно знатно више. У 2015. години од банака је примљено 213 новчаница готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат, што је знатно више него у 2014. години.

Табела III.2.3.6. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу (у RSD, уколико другачије није наведено)				
Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2015.	Индекс 2015/2014.
	У 2014.	У 2015.		
Уплате готовог новца банака	38.540.158.500	33.561.479.500	33.561.479.500	87,1
Исплате готовог новца банкама	27.882.915.000	31.458.910.500	31.458.910.500	112,8
Уплате ЕСН од банака	1.404.113*	2.007.405*	244.152.841**	143,0
Уплате ЕСН од државних органа	19.000*	31.745*	3.861.021**	167,1
Исплате ЕСН банкама	11.955.310*	14.969.210*	1.820.646.632**	125,2
УКУПНО			67.089.050.494	
* У еврима. ** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективан страни новац на дан 31. 12. 2015. Извор: НБС.				

Филијала у Ужицу је у току 2015. године обрадила 13 захтева који се односе на издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања).

Планови за 2016. годину

У трезорском и благајничком пословању планирају се даља техничко-технолошка унапређења у области рада с готовином и ефективним страним новцем.

У делу управљања токовима готовине планира се почетак машинске обраде новца и исплата аконтација за службена путовања запослених у државним органима и организацијама.

III.3. Платни систем

III.3.1. Активности у области платног система

Народна банка Србије као оператор платног система

Народна банка Србије је оператор два платна система за процесирање плаћања у динарима у земљи – *RTGS (Real Time Gross Settlement)* система и клиринг система, као и система међубанкарског и међународног клиринга у девизама. У *RTGS* систему и клиринг систему почетком 2015. године била су 33 учесника – 29 банака, министарство надлежно за послове финансија Републике Србије – Управа за трезор, оператор система за поравнање финансијских инструмената – Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, оператор другог платног система – Удружење банака Србије и Народна банка Србије. Од априла 2015, када је Мирабанк а.д. Београд постала члан *RTGS* система и клиринг система, у систему су била 34 учесника. Када је реч о систему међубанкарског и међународног клиринга у девизама, број учесника се повећао са 21 на 22, и то: 16 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и пет банака из Босне и Херцеговине.

Посредством *RTGS* система и клиринг система у 2015. је реализовано укупно 187,9 млн плаћања, у вредности од 55.976,7 млрд динара. У односу на 2014. годину број плаћања је већи за 2,6%, а вредност за 23,5%. У укупном броју плаћања, *RTGS* плаћања су учествовала са 72%, а клиринг плаћања са 28%, с тим да се на *RTGS* плаћања односио највећи део вредности оствареног промета (99,3%). Расположивост *RTGS* система и клиринг система у 2015. износила је 100%.

RTGS систем

Посредством *RTGS* система, система за поравнање међубанкарских и хитних плаћања у реалном времену по бруто принципу реализовано је 134,8 млн плаћања, укупне вредности 55.563,9 млрд динара. Највећа месечна вредност промета остварена је у септембру и износила је 5.753,7 млрд динара.

Табела III.3.1.1. Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему (промет у млрд RSD, број плаћања у млн)				
2015.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	9,1	2.707,5	142,5
Фебруар	18	10,4	2.521,8	140,1
Март	22	11,4	3.566,4	162,1
Април	20	11,1	4.550,7	227,5
Мај	20	11,1	4.565,2	228,3
Јун	22	11,7	4.997,3	227,2
Јул	23	11,6	5.325,9	231,6
Август	21	10,8	5.510,5	262,4
Септембар	22	11,1	5.753,7	261,5
Октобар	22	11,6	5.365,1	243,9
Новембар	20	11,5	4.964,7	248,2
Децембар	23	13,4	5.735,1	249,4
Укупно	252	134,8	55.563,9	
			Месечни просек: 4.630,3	Дневни просек: 220,5
Извор: НБС.				

Клиринг систем

Посредством клиринг система, система за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нето обрачуна, реализовано је 53,1 млн плаћања, укупне вредности 412,8 млрд динара. Највећа месечна вредност промета у клиринг систему реализована је у децембру и износила је 39,4 млрд динара.

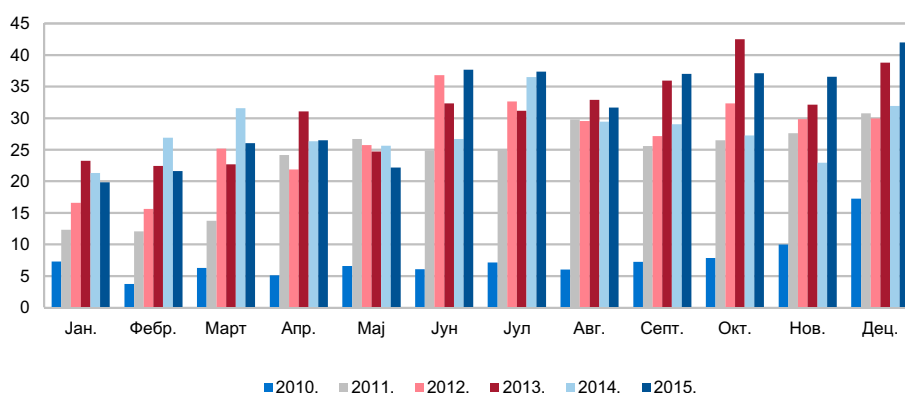
Табела III.3.1.2. Вредност промета и број плаћања у клиринг систему (промет у млрд RSD, број плаћања у млн)				
2015.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	3,5	26,9	1,4
Фебруар	18	3,9	27,5	1,5
Март	22	4,5	33,5	1,5
Април	20	4,3	32,8	1,6
Мај	20	4,7	32,4	1,6
Јун	22	5,0	37,2	1,7
Јул	23	4,7	38,1	1,7
Август	21	4,7	35,2	1,7
Септембар	22	4,4	35,6	1,6
Октобар	22	4,4	37,9	1,7
Новембар	20	4,5	36,1	1,8
Децембар	23	4,7	39,4	1,7
Укупно	252	53,1	412,8	
			Месечни просек: 34,4	Дневни просек: 1,6
Извор: НБС.				

Систем међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама

Систем међубанкарског и међународног клиринга у девизама односи се на плаћања између банака у Републици Србији у еврима, као и плаћања с банкама из Босне и Херцеговине. Трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини обављају се по принципу мултилатералног нето обрачуна.

У току 2015. у овом систему је реализовано 46.735 плаћања, чија је укупна вредност 375,9 млн евра. Број плаћања већи је за 3%, а вредност плаћања за 11,9% у односу на 2014. Распољивост овог система у 2015. износила је 100%.

Графикон III.3.1.1. Вредност промета у међународном клирингу
(у млн EUR)

Извор: НБС.

Нормативна активност

Почев од октобра 2015. године примењује се Закон о платним услугама и подзаконски акти донети на основу тог закона. Овим законом уређени су услови и начин пружања платних услуга, електронски новац, платни системи и надзор на применом одредаба тог закона. Наведеним прописима ствара се могућност за појаву иновативних решења када је у питању извршавање платних трансакција и даје се снажан импулс употреби безготовинских начина плаћања у земљи.

Извештајни период обележиле су активности усмерене на припреме и доношење подзаконских аката на основу Закона о платним услугама и, након тога, упознавање заинтересованих страна – грађана и привреде с променама које доноси примена нових прописа, односно на пружање ближих објашњења њихових појединих одредаба – у форми презентација и саветовања. Подзаконским актима који су донети уређено је, између осталог, отварање, вођење и гашење текућих рачуна, јединствена структура тих рачуна, облик, садржина и начин коришћења образаца платних налога, као и подаци које пружаоци платних услуга достављају Народној банци Србије у статистичке сврхе ради праћења развоја платног промета и коришћења платних инструмената у земљи. Поред тога, са Законом су усклађена и правила рада платних система чији је оператор Народна банка Србије.

Надгледање платног система

У складу с трендовима регулаторних промена у међународном окружењу и процесом усклађивања домаћег законодавства с прописима ЕУ, Законом о платним услугама унапређена је функција надгледања платних система и Народној банци Србије је поверена функција надзора над пословањем платних система – специфичном сегменту финансијског тржишта значајном за правовремено извршавање платних трансакција које произлазе из економских активности различитих субјеката. Поред тога, како су у Закон о платним услугама спроведене одредбе прописа ЕУ о коначности поравнања у платним системима, с циљем смањења системског ризика повезаног са учествовањем у тим системима, Народна банка Србије је надлежна за утврђивање платних система значајних за стабилност финансијског система, у којима је коначност поравнања заштићена у складу са законом.

Народна банка Србије је у 2015. години предузела одговарајуће активности неопходне за спровођење надзорне функције у области платних система, у оквиру које даје дозволе за рад тих система, сагласности на измене и допуне правила рада платног система и врши посредан и непосредан надзор над пословањем тих система ради одржавања и унапређења њиховог стабилног и сигурног рада, што доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

Ради свеобухватног, целовитог и транспарентног регулисања свих сегмената функционисања платних система у Републици Србији, Народна банка Србије је у 2015. години донела сет подзаконских аката из ове области. Спроводећи надзорне захтеве за системски важне платне системе,²⁹ уз неопходна прилагођавања нашем тржишту, Народна банка Србије је унапредила правни оквир којим се уређују платни системи, а нарочито у погледу ефикасног управљања ризицима у тим системима. Захтеви који се

²⁹ *Regulation of the ECB (EU) No 795/2014 of 3 July 2014 on oversight requirements for systemically important payment systems (ECB/2014/28).*

намећу оператору платног система ради обезбеђивања стабилног и сигурног рада система којим управља односе се на организационе, кадровске и техничке услове, систем управљања и унутрашњих контрола, као и континуирано управљање ризицима у платном систему, а нарочито финансијским и оперативним ризиком.

Народна банка Србије је у 2015. години закључком обуставила један поступак по захтеву за давање дозволе за рад платног система.

Унапређење процеса управљања оперативним ризиком и обезбеђење континуитета пословања

Ради унапређења континуитета пословања, у 2015. години је обављено девет дана продукционог рада с резервне локације. Такође, извршено је седам тестирања резервних локација учесника.

Планови за 2016. годину

У 2016. години радиће се на изради прописа којим ће се наставити процес модернизације платног система, као и на усаглашавању националног законодавства с прописима ЕУ. Један од циљева јесте измена одређених правила која постоје на тржишту платних картица како би се трговци даље подстакли да прихватају платне картице, као и унапређење транспарентности накнада које се наплаћују за пружање платних услуга како би се стимулисала употреба безготовинских модела плаћања у земљи и корисници платних услуга боље информисали.

Такође, активности ће бити усмерене на проверу испуњености прописаних услова за давање дозвола за рад платних система правним лицима који су управљали радом платних система, у складу са одредбама Закона о платном промету и прописа донетих на основу тог закона, као и нових учесника на тржишту Републике Србије. Надгледањем рада платних система чији је оператор Народна банка Србије наставиће се континуирано праћење и одржавање сигурности и високог степена расположивости тих платних система.

III.3.2. Принудна наплата

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. Закона о платном промету од 2003. године.

У току 2015. од организационих јединица пореских управа, царине, судова, приватних извршитеља и осталих надлежних органа примљено је, исконтролисано и евидентирано укупно 395.745 основа за принудну наплату. У односу на 2014. годину то је за 27,1% више, пре свега због повећања броја закључака о дозволи извршења приватних извршитеља за 77,2%. Уједно су доносиоцима враћена 25.792 решења због неисправности. Од укупног броја примљених решења, на дужнике код којих се принудна наплата не спроводи електронски (синдикати, скупштине станара и остали који имају исте матичне бројеве) односи се 393 решења.

Велики део примљених основа за принудну наплату (46,1%) чине решења примљена од привредних, основних, прекршајних судова и приватних

извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан је број оних о одлагању извршења решења и обустави извршења (укупно 17.706). Међу решењима примљеним од организационих јединица републичких пореских управа и пореских јединица локалне самоуправе евидентан је велики број решења о привременим мерама за обезбеђење наплате пореских потраживања забраном пореском обвезнику да новчане обавезе према трећим лицима измирује асигнацијом, цесијом, компензацијом и на други начин (укупно 90.896).

Народна банка Србије поступа и по решењима судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2015. примљено је 583 решења о отварању стечаја, 236 решења о закључењу поступка стечаја, 13 решења о обустави поступка стечаја и 42 решења о обустави стечајног поступка због продаје стечајног дужника. Поред тога, примљено је 295 решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења и 41 решење о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације. Како се принудна наплата на терет дужника, клијената банака, спроводи разменом електронских порука с банкама и Управом за трезор, у 2015. години размењено је више од 8,5 млн порука.

Поред тога, на захтев странака издате су 23.533 потврде о броју дана неликвидности, укупном износу блокаде и редоследу одређеног налога у евиденцији неизвршених основа и налога блокираног дужника у принудној наплати, као и других података из базе података, који се наплаћују по Тарифи Народне банке Србије. Без наплате накнаде издат је велики број потврда и података по захтеву надлежних државних органа и организација. Дат је и велики број одговора на упите и захтеве странака упућених писмено и преко кол-центра. Такође, странкама је омогућено да преко интернет презентације Народне банке Србије добију одређене податке упитом у Регистар блокираних дужника, Регистар примљених неизвршених решења у принудној наплати, Регистар меница и овлашћења, као и коришћењем веб-сервиса за добијање одређених података.

У складу с прописима, Народна банка Србије доносиоце решења – привредне и основне судове и извршитеље обавештава о решењима која су извршена у целости, као и о решењима која нису извршена, и то у року од 15 дана од дана пријема.

Сагласно одредбама Закона о привредним друштвима, Народна банка Србије је у 2015. Агенцији за привредне регистре доставила 9.277 захтева за брисање из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Од октобра 2015. године, сходно одредбама Закона о платним услугама, Народна банка Србије води Јединствени регистар рачуна физичких лица – потрошача. На основу примљених захтева од овлашћених лица и органа (5.514), у новембру и децембру 2015. Народна банка Србије је доставила податке о рачунима за 18.658 физичких лица.

Инициран је и одржан већи број састанака с Пореском управом и судовима ради решавања конкретних проблема поступања Народне банке Србије по њиховим налозима, као и разматрања могућности и начина за електронску размену података. Ради ажурирања података о дужницима у принудној наплати, постигнут је споразум са Агенцијом за привредне регистре око размене података. Такође, Народна банка Србије ангажовала се на успостављању контаката и с другим надлежним регистарским органима. Посматрано у целини, сви планирани послови и задаци су у потпуности и

благовремено извршени, а број рекламација и захтева странака за накнадну проверу података у бази принудне наплате сведен је на минимум.

Планови за 2016. годину

Започети послови у вези са успостављањем контаката с надлежним регистарским органима (надлежна министарства, судови, коморе и др.) биће настављени и у 2016. години ради добијања, повезивања и ажурирања података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни. Такође, наставиће се активности на нормативној регулативи послова принудне наплате, као и активности на даљем и свеобухватном електронском повезивању и размени података с доносиоцима решења, пре свега судовима и пореским управама.

III.3.3. Платне картице

У оквиру функције управљања системом националне платне картице и утврђивања стратегије развоја *DinaCard* система, Народна банка Србије утврђује стандарде, процедуре и документацију ради регулисања међусобних односа чланова и учесника у *DinaCard* систему, сарађује са члановима и учесницима *DinaCard* система на унапређењу пословања и развоју нових производа и сервиса, прати рад *DinaCard* система са аспекта сигурности свих чланова и учесника, дефинише техничке стандарде и процедуре у *DinaCard* систему, управља и надгледа рад централног свича за ауторизацију трансакција у *DinaCard* систему и система за клиринг трансакција у *DinaCard* систему, пружа подршку члановима и учесницима у *DinaCard* систему и обавља друге оперативне послове везане за пословање *DinaCard* система. Поред тога, учествује у анализи и изради регулативе из области платних картица, сарађује са системима платних картица и другим релевантним институцијама и организацијама у земљи и иностранству ради праћења међународних прописа и иновација из домена пословања картичних система и обавља послове сетлмента за домаћи промет по платним картицама у *DinaCard*, *Visa* и *MasterCard* системима.

DinaCard систем основан је 2003. године као резултат сарадње Народне банке Србије и пословних банака. Систему националне платне картице постепено се придруживао све већи број пословних банака и других учесника у систему, тако да у овом тренутку у систему учествује 27 пословних банака и десет процесорских кућа. Од почетка рада до краја 2015. у *DinaCard* систему укупно је остварено 313,5 млн трансакција и нешто више од 938 млрд динара промета. У 2015. број трансакција у систему износио је близу 40 млн динара, а остварени промет 118 млрд динара. Од тога, 68% трансакција и 32% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Доминантна је употреба дебитних платних картица којима је у протеклој години остварено преко 96% промета и трансакција. На крају 2015. године на тржишту постоји 2,1 млн издатих *DinaCard* платних картица.

Основне активности у 2015. години

Основне активности Народне банке Србије у области управљања системом националне платне картице биле су:

- свичинг, клиринг и сетлмент по основу трансакција у *DinaCard* систему; сетлмент по основу трансакција насталих у Републици Србији у *Visa* и *MasterCard* системима платних картица;
- сарадња с пословним банкама и подршка приликом увођења нових производа у *DinaCard* систем;
- измене оперативних правила *DinaCard* система и њихово усклађивање са новим Законом о платним услугама, чиме је отворена могућност да се и други пружаоци платних услуга, у складу с новим законом и захтевима *DinaCard* система, баве пословима издавања и прихватања платних картица;
- рад на пројекту преласка *DinaCard* платних картица с магнетном траком на платне картице са чипом;
- сарадња са учесницима у *DinaCard* систему на развоју плаћања без присуства картице (попут плаћања путем мобилног телефона), првенствено дефинисањем лакшег и ефикаснијег начина регистрације за ова плаћања;
- присуство на скуповима *European Switches Forum*, на којима се прате трендови у европским земљама у домену пословања националних картичних система, утицај регулативе на пословање платних картица и увођење нових сервиса и производа и учешће у раду Берлин групе, међународног удружења усмереног на развој техничких стандарда за процесирање трансакција платним картицама;
- учешће у изради предлога домаће регулативе у домену пословања с платним картицама, уз претходну детаљну анализу одредаба регулативе Европске комисије у домену платних картица и могућности њиховог инкорпорирања у домаћу регулативу.

Планови за 2016. годину

Планови из области управљања националном платном картицом за 2016. годину су:

- сарадња с банкама чланицама *DinaCard* система на пословима сертификације за издавање и прихватање *DinaCard* картица са чипом;
- праћење активности на пољу ширења прихватне мреже *DinaCard* картица у иностранству, као и сарадња на пољу увођења могућности за њихово прихватање на интернету;
- наставак сарадње са учесницима у *DinaCard* систему на унапређењу начина регистрације корисника за алтернативне канале плаћања;
- наставак активности у оквиру сарадње с Министарством државне управе и локалне самоуправе с циљем омогућавања плаћања *DinaCard* картицом на Порталу еУправе;
- подршка издаваоцима картица у реализацији специјалних, кобренд и лојалти програма и увођењу нових производа у *DinaCard* систем;
- развој безготовинских плаћања код платних институција и институција електронског новца;
- реализација обуке запослених у Националном центру за платне картице у домену бесконтактних плаћања.

III.4. Остале активности

III.4.1. Економска истраживања и статистика

Економска истраживања

Економска истраживања Народне банке Србије обезбеђују подршку у доношењу одлука Извршног одбора и Савета гувернера. Такође, доприносе бољој комуникацији с тржиштима и стручном и широм јавношћу. Истраживања су и током 2015. године првенствено била усмерена на области која су од кључног значаја за активности Народне банке Србије, а пре свега на монетарну и финансијску стабилност, монетарну политику и девизни курс, међународно окружење и утицај на нашу економију, финансијска тржишта и инфраструктуру, повезаност финансијског и реалног сектора, фискална питања, као и макроекономске моделе и пројекције. Улога економских истраживања у одлучивању и спровођењу монетарне политике била је посебно значајна ако се имају у виду бројни изазови у међународном окружењу који су обележили 2015. годину, пре свега турбуленције на међународном финансијском и робном тржишту услед успоравања глобалног раста и различитих монетарних политика водећих централних банака. Истраживања су омогућила Народној банци Србије да дâ свој допринос сазнањима и дебати о монетарној политици и макроекономским кретањима у малој и отвореној економији као што је наша како у земљи, тако и у иностранству.

Монетарна стратегија и политика била је заснована на анализама макроекономских кретања, оценама и пројекцијама инфлације и економске активности.

Месечне пројекције инфлације, као и анализа главних фактора одступања остварења од краткорочне пројекције инфлације, вршене су на месечном нивоу. У оквиру инфлације, због њиховог изразито дезинфлаторног дејства, посебна пажња посвећена је кретању цена примарних производа. Анализиран је и процењиван њихов утицај на инфлацију и рађени су различити сценарији кретања инфлације у зависности од претпостављеног кретања цена примарних производа. Ради побољшања краткорочне пројекције инфлације, приступило се изради помоћног модела за цене нафтних деривата, који служи као допуна моделској пројекцији. Поред тога, настављен је рад на унапређењу основног модела за краткорочну пројекцију инфлације с циљем развоја конзистентног аналитичког оквира за предвиђање месечних и тромесечних стопа инфлације.

Средњорочне пројекције инфлације и економске активности израђиване су у тромесечној динамици и представљане члановима Извршног одбора, уз анализу главних ризика њиховог остварења и утицаја на монетарну политику. Редовно је праћен утицај инструмената монетарне политике на инфлацију и економску активност путем канала трансмисионог механизма и оцењивана је ефикасност монетарне политике. Посебна пажња дата је оцени монетарних услова, анализи ликвидности на динарском и девизном тржишту, као и кретањима на тржишту новца и капитала и кредитној активности банака. Ради ефикасне комуникације с јавношћу, пројекције и анализе макроекономских кретања објављиване су тромесечно, у Извештају о инфлацији.

Како су инфлациона очекивања економских субјеката важан показатељ који се користи у процесу доношења одлука о мерама монетарне политике у режиму циљања инфлације, од маја 2015. године, на месечној основи, публикује се Извештај о резултатима анкете о инфлационим очекивањима, што је допринело даљем унапређењу транспарентности комуникације с јавношћу. Такође, уважавајући значај услова на кредитном тржишту за очување монетарне и финансијске стабилности, настављено је спровођење анкете о кредитној активности у тромесечној динамици, што је праћено редовним објављивањем Извештаја о резултатима анкете о кредитној активности. Такође, у тромесечној динамици објављиван је извештај Трендови у кредитној активности, који прати кретања на кредитном тржишту, услове задуживања привреде и становништва и оцену понуде и тражње за кредитима.

У области текућих макроекономских анализа редовно су анализирана кретања у реалном сектору, тржиште рада и фискална кретања. Вршено је континуирано праћење различитих показатеља економске активности на недељном, месечном и тромесечном нивоу. Пројекција БДП-а за текуће и наредно тромесечје, с производне и расходне стране, вршена је на месечном нивоу, а годишња и средњорочна пројекција на свака три месеца. У оквиру реалног сектора, посебна пажња посвећена је ефектима фискалне консолидације на финалну потрошњу, као и ефектима пада цене нафте и осталих примарних производа на финалну потрошњу и инвестиције. Редовно је праћено кретање и вршено предвиђање нето извоза и његовог доприноса кретању БДП-а и текућег рачуна платног биланса. Месечно су праћене све компоненте платног биланса. Посебан акценат био је на процени ефекта пада цене нафте и основних метала на компоненте извоза и увоза. У оквиру финансијског рачуна, посебна пажња посвећена је анализи прилива по основу страних директних инвестиција.

У домену тржишта рада, вршено је месечно и тромесечно праћење свих расположивих показатеља, као и пројекције најважнијих показатеља тржишта рада.

Имајући у виду спровођење фискалне консолидације, посебна пажња посвећена је континуираном праћењу извршења буџета, монетарног ефекта фискалне политике, као и оцени ефекта мера фискалне консолидације како у смислу укупних уштеда, тако и утицаја на остале макроекономске агрегате. Израђиване су пројекције јавног дуга и оцењивана његова одрживост у средњем року. Рађене су анализе исплативости задуживања државе у доларима, процене осетљивости трошкова сервисирања јавног дуга на промене девизног курса, као и на кретања на међународном финансијском тржишту.

Дешавања у међународном окружењу већ дуже време су изазов за монетарне политике централних банака већине земаља, а посебно за мале и отворене економије као што је наша. Стога су пажљиво анализирана кретања у међународном макроекономском окружењу, за које је процењено да би могла имати директан или индиректан утицај на привреду Србије. Путем месечних и тромесечних извештаја, анализирана је глобална привредна конјunktура, монетарна политика централних банака развијених земаља, али и земаља у региону, кретања на финансијском и робном тржишту. Посебна пажња посвећена је макроекономским кретањима у региону и земљама који су најважнији спољнотрговински партнери Србије.

Потребе за различитим економским анализама изискивале су неопходност даљег унапређења модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије. Структура модела је ревидирана, поједини коефицијенти модела су рекалибрисани, а укључене су и нове променљиве како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела. Унапређен је модел за пројекцију БДП-а и започет развој модела који предвиђа кретања на тржишту рада. Такође, унапређиване су макроекономске анализе, пре свега даљи развој модела опште економске равнотеже за високо евроизоване привреде, са акцентом на финансијски сектор.

Настављена је организација истраживачких семинара, на којима су до сада учешћа узели предавачи с водећих универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака. Истраживачки семинари овог типа од великог су значаја за подизање стандарда економских истраживања у Србији, а њихов квалитет чини Народну банку Србије препознатљивом у европским размерама и доприноси јачању њеног кредибилитета у међународним оквирима.

У току године иницирано је и завршено више истраживачких пројеката. Пројекат Бум у развоју тржишта корпоративних обвезница у земљама у успону бави се истраживањем промена у дужничкој структури компанија ван финансијског сектора у земљама у успону и проналази да глобални циклични фактори објашњавају највећи део текућег бума у емитовању корпоративних обвезница. Резултати истраживања су приказани у радном папиру Народне банке Србије *Ко узима парче пите? Бум у развоју тржишта корпоративних обвезница у земљама у успону*. Пројекат *Да ли пензијска приватизација стимулише економски раст? Искуство Латинске Америке и Источне Европе* анализира искуство земаља које су увеле други пензијски стуб и проналази негативну узрочно последичну везу између увођења стуба и привредног раста у наредном периоду. Пројекат *Инфлационо таргетирање и усидравање инфлационих очекивања у земљама централне и источне Европе* развија оригинални економетријски модел и показује да је ниво усидрености очекивања у овим земљама порастао након увођења експлицитног система инфлационог таргетирања. Пројекат *Портфолио оптимизација коришћењем просечне једноваријабилне GARCH вредности при ризику* развија нов статистички модел за процену ризичности портфолија банака и нивоа захтеваног капитала. Резултати завршених пројеката објављени су у једном еминентном часопису међународне категорије M21,³⁰ док се још три рада тренутно налазе на рецензији у часописима међународне категорије M21 и M23.³¹

Запослени у Народној банци Србије су током године по позиву представили своја истраживања на неколико водећих научних конференција попут 24. Конференције о новцу, банкарству и финансијама у Риму, Годишње конференције ЦЕС ИФО института у Минхену, Годишње конференције Удружења за финансијску и рачунарску економетрију у Пизи. Такође, радове су представљали и на више европских универзитета (Бирмингем, Москва, Цирих), као и у другим институцијама попут ММФ-а.

³⁰ *Mean-univariate GARCH VaR portfolio optimization: Actual portfolio approach*, *Computers & Operations Research* vol 72.

³¹ *What Slice of the Pie? The Corporate Bond Market Boom in Emerging Economies (M21); Does Pension Privatization Increase Economic Growth: Evidence from Latin America and Eastern Europe? (M23); Inflation Targeting and the Anchoring of Inflation Expectations in the CEE countries (M23)*.

Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије обавља послове званичне статистике, у складу са одредбама Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, бр. 104/2009), чланом 68. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012 и 14/2015), као и петогодишњим статистичким програмом и годишњим плановима. Подаци се прикупљају, контролишу, обрађују и објављују за различите статистичке области (монетарна, финансијска, платнобилансна и статистика међународне инвестиционе позиције) ради подршке монетарној политици и стабилности финансијског система. Поменуте статистике користе се у Народној банци Србије за извештаје и анализе, а користе их и учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима, домаће и међународне финансијске институције, научни институти, медији и шира јавност.

Током претходних година Народна банка Србије је учинила додатне напоре ради прилагођавања статистичким стандардима и захтевима ЕУ, а пре свих захтевима Евростата и ЕЦБ-а.

Народна банка Србије сарађивала је с другим државним институцијама у процесу координације статистичких активности и припреми Програма званичне статистике, а активно је учествовала и у изради Плана званичне статистике за 2016. годину.

Током 2015. године Народна банка Србије је заједно с Републичким заводом за статистику и Министарством финансија – Управом за трезор интензивирала рад на изради секторске класификације институционалних јединица које припадају сектору државе. Извршена је секторизација у складу са Европским системом рачуна 2010 (*ESA2010*).

Такође, према Одлуци о прикупљању, обради и достављању података о стању и структури рачуна из контног оквира, банке, почев од децембра 2014. године, достављају податке у знатно проширеном обиму, што је омогућило извршење нових и комплекснијих извештајних захтева домаћих и међународних институција.

У области статистике финансијских рачуна, главне развојне активности током 2015. године биле су усмерене на израду годишњих финансијских рачуна за сектор државе. Тим поводом Народну банку Србије посетиле су три међународне техничке мисије: техничка мисија Евростата на тему извештавања у случају прекомерног дефицита (*EDP*) и две техничке мисије ММФ-а на тему статистике државних финансија (*GFS*). Као резултат тога је и укључивање Републике Србије у новембру 2015. године у пројекат пилот-извештавања Евростату у области финансијских рачуна сектора државе. Такође, започето је редовно извештавање о процедури у случају прекомерног дефицита (*EDP*).

Током 2015. године Народна банка Србије је у оквиру статистике осталих финансијских посредника, поред биланса давалаца финансијског лизинга и биланса привредних друштава који се баве пословима факторинга, започела са објављивањем биланса стања за инвестиционе фондове (фондови очувања вредности имовине и остали инвестициони фондови).

Размена података с домаћим и међународним институцијама је интензивирана. На основу чланства Народне банке Србије у Банци за размену података Банке за међународна поравнања (*BIS Data Bank*), статистичке базе

временских серија на дневном, месечном и тромесечном нивоу достављане су једном месечно, праћене редовним ажурирањем метаподатака.

У области статистике платног биланса, Евростату су у прописаном року (месечно, тромесечно и годишње) достављени сви извештаји: платни биланс и међународна инвестициона позиција, међународна трговина услугама и стране директне инвестиције. Према извештају Евростата о оцени усклађености Србије с релевантним прописима ЕУ у области платног биланса за 2015. годину, достављени подаци и начин достављања су оцењени као високо усклађени са захтевима. Препоручене су даље активности на добровољном усклађивању технике компилације платног биланса и међународне инвестиционе позиције, у складу са захтевима прописаним за земље које учествују у монетарној унији.

У складу с препорукама, 2015. године Народна банка Србије је увела статистику ХоВ потписивањем Споразума с Централним регистром хартија од вредности, усвајањем Одлуке о извештавању о пословима с хартијама од вредности и пратећег Упутства. Доношењем ових аката омогућено је унапређење директног извештавања о ХоВ и за потребе платног биланса и међународне инвестиционе позиције.

У процесу реализације другог спроведеног плана „Унапређење директног извештавања као извора података платног биланса“, у оквиру пројекта претприступне помоћи ЕУ, у 2015. је у сарадњи са Евростатом реализован пројекат „Статистика међународне трговине услугама“.

Планови за 2016. годину

Ради пружања подршке доношењу одлука о монетарној политици, наставиће се рад на унапређењу аналитичких и истраживачких активности, као и на професионалном развоју запослених. Од приоритетног значаја биће даље унапређење истраживачког амбијента како би се повећао квалитет истраживања и његова релевантност за креаторе монетарне политике. Такође, приоритет ће бити транспарентност у раду и ефикасна комуникација с јавношћу. Кључну улогу и даље ће имати главни инструмент комуникације Народне банке Србије с јавношћу – Извештај о инфлацији, друге публикације, стратешки документи и истраживачки радови. Посебан значај имаће презентације стручној и широј јавности, као и организовање и активно учествовање на домаћим и међународним трибинама и дискусијама о монетарној и економској политици.

У плану је даље унапређење анализе инфлације, реалног сектора, тржишта рада, фискалне политике и међународног окружења. Радиће се на унапређењу модела за пројекцију инфлације и БДП-а, као и модела за пројекцију показатеља на тржишту рада. Анализираће се перформансе ових модела и мерити њихове грешке предвиђања. У плану је и развој помоћних модела за пројекцију инфлације и БДП-а. Такође, планиран је даљи рад на моделу помоћу кога се врши оцена дугорочних трендова реалне економије, као и одступања у односу на њих. Наставиће се рад на развоју модела опште економске равнотеже, с планом да се користи у анализама трансмисионог механизма монетарне политике. Израда радног папира *Модел опште економске равнотеже за српску економију* налази се у завршној фази и биће објављен у сарадњи с централном банком Чешке.

Као резултат анализе екстерне конкурентности Србије, у плану је публикавање извештаја који има за циљ сагледавање структуре и стања српског извоза у поређењу с преткризним периодом, препознавање слабости, али и могућности да се повећа извоз и оцени утицај појединих фактора на конкурентност.

У 2016. години планира се објављивање нове методологије и статистичких серија реалног и номиналног ефективног курса динара на интернет презентацији Народне банке Србије. Такође, планирана је детаљнија анализа фактора који утичу на кретање девизног курса. У плану је и израда средњорочне пројекције кредитне активности и наставак и унапређење рада на испитивању међузависности монетарних агрегата, ликвидности, девизног курса и инфлације.

У плану је објављивање радног папира *Оцена јачине канала каматне стопе у Србији*: анализа на бази података за појединачне банке. У плану је и рад на следећим пројектима: *Мере Европске централне банке и перцепција ризика државних обвезница, Нестандардне мере монетарне политике и финансијско тржиште у Србији, Диверсификацијске користи растућих тржишта и ризици девизног курса у периоду глобализације и Ефективност интервенција на девизном тржишту*.

Даље усклађивање домаћих статистичких прописа и методологија с прописима ЕУ који регулишу обавезе извештавања држава чланица у области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике представљаће приоритет и у наредном периоду.

Планирано је да се настави с редовним извештавањем Евростату у предвиђеним роковима у области платнобилансне статистике, статистике финансијских рачуна и статистике сектора државе.

У договору са ЕЦБ-ом планирано је да до краја 2016. године Народна банка Србије започне редовно извештавање из области статистике каматних стопа, која је у потпуности усаглашена с прописима ЕЦБ-а у тој области.

Даље усклађивање статистике платног биланса са статистичким захтевима Евростата спровешће се кроз измене Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством и Одлуке о обавези извештавања у пословању са иностранством с пратећим упутствима, уз измену и употпуњавање образаца за извештавање. Израдиће се платформа за пријем података директног извештавања, чије се успостављање очекује до краја 2016. године.

Крајем 2016. биће припремљен програм посете техничке мисије ММФ-а, посвећен изворима података за платни биланс, бруто дуг и међународну инвестициону позицију Србије.

III.4.2. Међународна сарадња

Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Одбор извршних директора ММФ-а одобрио је Републици Србији 23. фебруара 2015. године трогодишњи стендбај аранжман у износу од 935,4 млн SDR (око 1,2 млрд евра), што је представљало 200% квоте наше земље у овој институцији. Аранжман је закључен из предострожности, што значи да Србија не намерава да користи одобрена средства ММФ-а, осим у случају

платнобилансних потреба земље. Истовремено, на састанку Одбора извршних директора завршене су и редовне консултације по члану IV Статута ММФ-а са Србијом за 2014. годину.

Успешним завршетком почетне фазе преговора за чланство у ЕУ, аналитичког прегледа и оцене усклађености законодавства Републике Србије с правним тековинама ЕУ (скрининг) у марту, и одржавањем друге Међувладине конференције 14. децембра између Републике Србије и ЕУ означен је почетак нове фазе, чији је циљ затварање преговора по појединачним поглављима и стицање пуноправног чланства у ЕУ.

Нова фаза у процесу приступања условила је потребу за другом ревизијом Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ, а као и све земље кандидати за чланство у ЕУ, Република Србија припремила је и други Програм економских реформи (*ERP*).

Поред активног учешћа у изради стратешких докумената, своју посвећеност процесу европских интеграција и новом приступу политици проширења ЕУ Народна банка Србије исказала је и организовањем међународне конференције под називом „Економско управљање у Европи и процес приступања ЕУ: која је улога централних банака”.

Међународни монетарни фонд

Актуелни стендбај аранжман ММФ-а представља подршку договореном економском програму за период 2015–2017. Главни циљеви договореног економског програма односе се на јачање јавних финансија, спровођење плана структурних реформи и повећање стабилности финансијског сектора. Остваривање тих циљева треба да омогући решавање макроекономских неравнотежа, пре свега успостављањем одрживог нивоа јавног дуга, односно његовим смањењем почев од 2017. године, јачање финансијског сектора и његове улоге у подстицању привредног раста, као и унапређење конкурентности привреде.

Спровођење договореног економског програма прати се у оквиру 12 тромесечних разматрања резултата договореног економског програма, а током године успешно су завршена три разматрања.

Од почетка програма остварени су добри резултати. Разговори представника Републике Србије с мисијом ММФ-а у вези с првим разматрањем аранжмана обављени су од 29. априла до 11. маја у Београду. Том приликом ММФ је оценио да се програм ефикасно спроводи, као и да су првобитни циљеви програма одговарајући. Истакнуто је да се српска привреда стабилизовала, уз и даље ниске инфлаторне притиске и ојачану спољну позицију земље.

Наредно, друго разматрање резултата у спровођењу програма обављено је током разговора с мисијом ММФ-а у периоду од 20. августа до 1. септембра. Мисија ММФ-а оценила је да одлучне мере фискалне консолидације дају резултате, да се спроводе планиране реформе финансијског сектора, а започето свеобухватно реструктурирање предузећа у државном власништву почиње да има позитиван ефекат на њихову ефикасност и финансијску дисциплину.

Треће разматрање резултата програма обављено је од 29. октобра до 10. новембра. Мисија ММФ-а оценила је да бољи резултати фискалне политике од очекиваних омогућавају измиривање неких од обавеза из претходног

периода, као и одређено повећање зарада у јавном сектору и пензија. Фискална консолидација створила је простор и за ублажавање монетарне политике, али у условима текућег нестабилног окружења неопходна је опрезност у њеном вођењу. ММФ је похвалио и спровођење мера у финансијском сектору и оценио да је даље успешно спровођење програма у домену структурних реформи кључно за смањење фискалних ризика и подстицање конкурентности и раста.

У вези са закључењем актуелног стендбај аранжмана, у Београду је од 23. фебруара до 4. марта боравила мисија ММФ-а за процену заштитних мера (*Safeguards Assessments*), која, у складу са Статутом ММФ-а, обавља дијагностичку процену пословања централне банке за земље које користе финансијска средства ове институције. Ова мисија позитивно је оценила пословање Народне банке Србије, а препоруке за додатна побољшања испуњене су у предвиђеном року.

Представници Народне банке Србије учествовали су на Пролећном заседању ММФ-а и Светске банке у Вашингтону и на Годишњој скупштини ових институција у Лими, Перу, као и на заједничком састанку земаља чланица конституенце Швајцарске. Делегацију Републике Србије на овим скуповима предводио је гувернер Народне банке Србије.

Светска банка

Нови стратешки програм подршке Светске банке за Републику Србију (*Country Partnership Framework*) одобрен је 23. јуна за фискалне године ове институције у периоду 2016–2020.³² Програм има за циљ пружање подршке у постизању конкурентне и инклузивне привреде, као и у придруживању земље ЕУ, за чију реализацију је предвиђен свеобухватан пакет финансијске, техничке и саветодавне помоћи.

Током трајања овог програма планирано је одобравање средстава у износу до 1,6 млрд америчких долара од *EBRD*, до 600 млн америчких долара од Међународне финансијске корпорације и гаранције Мултилатералне агенције за гарантовање инвестиција. У оквиру програма, у септембру је одобрен зајам „Пројекат за унапређење конкурентности и запошљавања” (*Serbia Competitiveness and Jobs*).

Светска банка је од марта 2002. до краја 2015. Републици Србији одобрила финансијска средства кроз програмске и пројектне зајмове у укупном износу од 1,92 млрд евра, од чега је искоришћена 1,61 млрд евра.

Европска унија

Најзначајнија етапа у односима Републике Србије са ЕУ формално је почела 14. децембра на другој Међувладиној конференцији, током које је, применом новог приступа ЕУ у процесу проширења, отворено преговарачко поглавље Финансијски надзор.

Имајући у виду да је Извештај о скринингу услов за отварање појединачних поглавља, након завршеног аналитичког пресека стања у марту 2015, најзначајније активности у оквиру преговарачких група којима Народна банка Србије руководи, у којима је другонадлежна или учествује као члан односиле су се на припрему додатних информација и материјала.

³² Фискална година Светске банке обухвата период од 1. јула текуће до 30. јуна наредне године.

У 2015. усвојени су извештаји о скринингу за преговарачка поглавља Слобода кретања радника и Право пословног настањивања и слобода пружања услуга, а Република Србија је за ове области преговора позвана да преда преговарачке позиције. Извештаји за преговарачка поглавља Конкуренција и Финансијске и буџетске одредбе су у процесу усвајања у оквиру радних тела Савета ЕУ.

Ради провере тачности података, а пре пуштања у процедуру усвајања, током 2015. делови извештаја о скринингу достављени су Народној банци Србије на коментаре за поглавља Слободно кретање капитала и Право привредних друштава, док је за поглавља Финансијске услуге, Економска и монетарна политика, Статистика и Заштита потрошача и заштита здравља поступак израде извештаја био у току.

У трећој години примене Споразума о стабилизацији и придруживању представници Народне банке Србије учествовали су и у телима формираним за праћење његовог спровођења. У оквиру Пододбора за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције одржана су два састанка, 23. априла у Бриселу и 3. децембра у Београду, током којих су представници Народне банке Србије учествовали у разматрању питања у вези с развојем законодавства у области банкарства, осигурања и финансијске инфраструктуре и заштите корисника финансијских услуга, с посебним освртом на административне капацитете за њихово спровођење. Економска ситуација и изгледи у Србији (платни биланс и спољни дуг, монетарна политика и политика девизног курса), развој финансијског сектора и потенцијални ризици за макрофинансијску стабилност, примена препорука из Програма економских реформи, као и стање у области кретања капитала и платних система, били су предмет интересовања Европске комисије у разговорима с представницима Народне банке Србије током трећег састанка Пододбора за економска и финансијска питања и статистику, одржаног 24. новембра у Београду.

Поред учешћа у преговарачком процесу и спровођењу обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању, Народна банка Србије је у оквиру припрема за редовно извештавање Европске комисије о стању процеса реформи у Републици Србији припремала и прилоге за Годишњи извештај Европске комисије о напретку (*Progress Report*). Заједно са Стратегијом проширења, извештај је објављен 10. новембра. У делу који се односи на испуњење Економских критеријума Европска комисија је оценила да је инфлација у Србији стабилна и да се налази испод доње границе дозвољеног одступања од циља ($4\% \pm 1,5$ п.п.) дуже од годину дана. Упркос високом нивоу *NPL*, банкарски систем је у целини оцењен као капитализован и ликвидан. У делу документа који оцењује способност Републике Србије да преузме обавезе из чланства, Европска комисија је навела да је постигнут напредак у усклађивању домаћег законодавства из надлежности Народне банке Србије с правним тековинама ЕУ.

Завршетак скрининга и отпочињање припрема за отварање преговора по појединачним поглављима условили су потребу за другом ревизијом Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ, чија је припрема (у делу који се односи на Поглавље III – Способност преузимања обавеза из чланства и Поглавље II – Економски критеријуми) у Народној банци Србије отпочела током Т4 2015.

Значајан допринос Народна банка Србије имала је и у изради Програма економских реформи Републике Србије (*Economic Reform Programme*) за

период 2016–2018. Предлог материјала за припрему овог документа, који је садржао податке о текућим економским кретањима, средњорочним макроекономским сценаријима и финансијском систему, достављен је Министарству финансија 10. децембра.

Подршку новом приступу политици проширења ЕУ Народна банка Србије исказала је и организовањем међународне конференције 27. и 28. маја на тему „Економско управљање у Европи и процес приступања ЕУ: која је улога централних банака“, уз подршку Немачке агенције за међународну сарадњу (*Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ*). Домаћин конференције био је гувернер Народне банке Србије, а поред представника ЕЦБ-а и Европске комисије, министра финансија и министра без портфеља задуженог за европске интеграције Републике Србије, учествовали су и гувернери централних банака Албаније и Црне Горе, вицегувернери централних банака Босне и Херцеговине, Македоније, Словеније, Турске, као и други представници централних банака земаља кандидата и потенцијалних кандидата за чланство у ЕУ, али и појединих земаља чланица ЕУ из региона. Зборник излагања с конференције објављен је у децембру.

Годишњи министарски дијалог о економској политици између ЕУ, тј. министара финансија и гувернера централних банака држава чланица и земаља Западног Балкана и Турске, одржан је у Бриселу 12. маја. Током састанка оцењено је да би оживљавање кредитног канала трансмисионог механизма монетарне политике помогло у подстицању економске активности, као и повећању ефикасности монетарне политике. У складу са изнетим оценама, формулисана је и препорука ЕУ да је неопходно да се ребалансирају макроекономске политике тако што ће фискална консолидација бити предуслов за „лабавију“ монетарну политику која ће водити опорављању кредитне активности. С тим циљем оцењено је да треба повећати напоре за решавање терета *NPL* у билансима банака.

Пројекат „Подршка процесу европских интеграција у Србији“ Немачке агенције за међународну сарадњу, који је имао за циљ стварање неопходних структура за спровођење преговора о приступању ЕУ и развој капацитета државне управе у Србији, успешно је завршен у марту. Имајући у виду да је утицај пројекта био видљив у свим областима процеса преговора, почев од маја пројекат се наставља кроз другу фазу, а Народној банци Србије, као једној од кључних партнера пројекта, подршка ће се пружити у преговарачком поглављу Економска и монетарна политика.

Током 2015. године Народна банка Србије је припремила предлог пројекта у вези с јачањем институционалних капацитета у процесу приступања ЕУ, који би био финансиран средствима претприступне помоћи ЕУ (*Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA*), и поднела га на разматрање Канцеларији за европске интеграције.

У процесу програмирања међународне развојне и претприступне помоћи ЕУ (*IPA II*) у периоду 2014–2020, Народна банка Србије је заступљена у секторским радним групама за реформу јавне управе и конкурентност. Представници Народне банке Србије у секторским радним групама учествовали су у разматрању и припреми докумената за планирање и коришћење међународне развојне и претприступне помоћи ЕУ (*IPA II*) у наведеном периоду.

Преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије, реализују се средства донације ЕУ за развој малих и средњих предузећа и предузетника

кроз Фонд револвинг кредита Републике Србије, који је од 2005. у власништву Републике Србије. У августу 2015. Народна банка Србије покренула је иницијативу у Министарству финансија да Влада Републике Србије донесе одлуку о даљем коришћењу средстава Фонда, тако да средства и даље буду расположива малим и средњим предузећима и предузетницима на исти начин, за исте намене и под истим условима као и до тада. Истовремено, припремљен је свеобухватан извештај о коришћењу средстава Фонда револвинг кредита Републике Србије од 2001. и достављен Министарству финансија и Министарству привреде.

До краја 2015. преко девет посредничких банака одобрено је 949 кредита, у укупном износу од 98,8 млн евра, а по том основу планирано је отварање 2.846 радних места. Током године спроведена је контрола наменског коришћења средстава 14 кредита у шест посредничких банака и три кредита код крајњих корисника.

Европска централна банка

У оквиру посете Републици Србији, представници ЕЦБ-а су се у фебруару сусрели и с представницима Народне банке Србије ради сагледавања првог Националног програма економских реформи Републике Србије, који је усвојен почетком марта. Том приликом размотрена су макроекономска кретања и пројекције, монетарна политика и инфлација, екстерни сектор, као и питања у вези са финансијском стабилношћу.

Европска банка за обнову и развој

EBRD је од 2001. до 31. децембра 2015. укупно одобрила Републици Србији кредите у износу од 3,72 млрд евра, од чега је искоришћено 2,64 млрд евра. Средства су намењена за инфраструктурне пројекте, за подршку финансијским институцијама, као и за подстицај привредне активности и пројекте у сектору енергетике.

Банка за међународна поравнања

Народна банка Србије је акционар BIS-а са 2.920 акција и учествује на редовним годишњим скупштинама ове институције.

Од маја 2012. Народна банка Србије је члан Мреже за унапређење управљања централним банкама у оквиру BIS-а, чији је основни циљ размена информација од значаја за ефикасније пословање централних банака.

Европска инвестициона банка

Почев од 2001. ЕИБ обезбеђује финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије. До краја 2015. године укупно је одобрено 3,97 млрд евра, од чега је искоришћено око 3,13 млрд евра. Средства су намењена за инфраструктурне пројекте, финансијски сектор, развој малих и средњих предузећа, сектор енергетике, здравство, образовање и аутомобилску индустрију.

Преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије, реализују се кредитне линије за мала и средња предузећа, предузећа средње тржишне капитализације и локалну самоуправу у оквиру Апекс зајмова ЕИБ-а. Средства прва четири Апекс зајма у укупном износу од 565 млн евра, у потпуности су искоришћена за финансирање 630 пројеката, при чему је планирано отварање 6.920 радних места. Средства зајма била су расположива крајњим корисницима преко 18 финансијских институција које је изабрала ЕИБ.

Ради реализације прве транше новог, петог Апекс зајма од 150 млн евра, сачињени су и закључени посреднички финансијски уговори између Народне банке Србије, као агента Републике Србије, и банака које је изабрала ЕИБ, а прибављена је и сагласност ЕИБ-а на нацрте уговора банака с крајњим корисницима. До краја 2015. из ове транше је пласирано 101,1 млн евра за финансирање 114 пројеката, при чему је планирано отварање 745 радних места. Током 2015. започети су преговори између Републике Србије, ЕИБ-а и Народне банке Србије поводом усаглашавања Нацрта финансијског уговора, који ће бити закључен ради реализације друге транше петог Апекс зајма од 150 млн евра.

У 2015. спроведена је контрола наменског коришћења средстава 22 кредита из Апекс зајмова ЕИБ-а у 11 посредничких банака и шест кредита код крајњих корисника.

Односи с Париским клубом поверилаца

У оквиру Париског клуба поверилаца, настављене су активности у вези са закључењем новог билатералног споразума с Руском Федерацијом.

Народна банка Србије, као агент државе за сервисирање дуга, успешно је реализовала активности на извршавању обавеза према Париском клубу поверилаца.

Билатерална финансијска сарадња

Народна банка Србије потписала је у јануару банкарски аранжман с *Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ, Tokyo* ради спровођења непројектне донације Владе Јапана Влади Републике Србије у износу од 100 млн јапанских јена (око 0,68 млн евра). Такође, у децембру је Народна банка Србије потписала банкарски аранжман са *China Development Bank Corporation* ради реализације бесповратне помоћи Народне Републике Кине одобрене Републици Србији у 2014. години у износу од 35 млн кинеских јуана (око 4,55 млн евра).

Реализован је Уговор о зајму за кредит за повлашћеног купца за другу фазу Пакет-пројекта *Kostolac – B Power Plant Project*, закљученог између Владе Републике Србије, као зајмопримца, и *Export-Import Bank of China*, као зајмодавца, у износу до 608,26 млн америчких долара (око 487,00 млн евра).

Поводом одржавања мешовитих комитета за економску сарадњу с Републиком Азербејџаном, Швајцарском Конфедерацијом, Словачком Републиком, Чешком Републиком и Црном Гором, припремљене су информације из надлежности Народне банке Србије, уз учешће представника Народне банке Србије на мешовитим комитетима с Чешком Републиком и Црном Гором.

У оквиру примене Споразума о питањима сукцесије, наставило се с реализацијом активности на заједничкој пријави потраживања у ликвидационом поступку над агенцијама Југобанке и Београдске банке у Њујорку, коју је Народна банка Србије поднела у име и за рачун држава сукцесора бивше СФРЈ.

Из средстава првог кредита Републике Италије од 33,25 млн евра, који се реализује преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије, а користи на бази револвинга, малим и средњим предузећима, закључно са 2015. пласирано је укупно 54,5 млн евра кроз финансирање 162 пројекта крајњих корисника, при чему је планирано је отварање 709 радних места. Из другог кредита Републике Италије од 30 млн евра до сада је пласирано 28 кредита, у износу од 5,3 млн евра, и планирано отварање 73 радна места. Ради ефикаснијег коришћења ових средстава, Управни одбор за кредите Републике Италије (представници италијанске и српске стране) изменио је одређене услове под којима посредничке банке одобравају кредите крајњим корисницима.

У вези с коришћењем зајма Немачке развојне банке од 100 млн евра за пољопривреду, енергетску ефикасност, обновљиве изворе енергије и општинску инфраструктуру, у 2015. повучено је преосталих 20 млн евра, чиме су средства овог зајма у целости реализована. До сада је крајњим корисницима преко три посредничке банке трансферисано 65,9 млн евра.

Донација Краљевине Данске – Програм локалног економског развоја на Балкану (*LEDIB*), у износу од 15 млн данских круна (око 2 млн евра), реализује се преко пет посредничких банака. До сада је крајњим корисницима одобрено 330 кредита, у укупном износу од 241,9 млн динара, од чега из донације 163,3 млн динара, а из репласмана банака 78,6 млн динара.

Извештавање о кредитним пословима са иностранством

У 2015. години укупна кредитна задужења у иностранству износила су 4,5 млрд евра, док је укупно одобрено 227,8 млн евра, тако што су закључена 822 нова кредитна задужења и 164 нова кредитна одобрења. Укупне обавезе настале као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима реализација није окончана у року дужем од годину дана, према стању на дан 31. децембра 2015, износиле су 285 млн евра, а потраживања настала по овом основу – 269 млн евра.

Ради благовременог информисања о планираним девизним приливима и одливима по кредитним пословима са иностранством, у 2015. започето је са израдом дневних података о планираним коришћењима, отплатама и наплатама по кредитним задужењима и одобрењима у наредни месец дана.

Ради обезбеђивања ажурнијег извештавања о кредитним пословима са иностранством, у складу с прописаним роковима, у октобру је организован састанак с банкама на којем је указано на уочена кашњења у извештавању и најављено да ће Народна банка Србије у наредном периоду започети с покретањем прекршајних поступака против банака код којих је уочено неблаговремено извештавање.

Поред тога, представници Народне банке Србије учествовали су у активностима Радне групе за извршење налога из пресуде Европског суда за људска права у предмету „Алишић и други против БиХ, Хрватске, Србије,

Словеније и БЈР Македоније“ и решавање питања јавног дуга Аутономне Покрајине Косово и Метохија, која је израдила нацрте закона ради извршавања наведене пресуде.

Извршавање кредитних обавеза према иностранству

У 2015. благовремено су сервисиране обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, а Народна банка Србије агент, као и обавезе по кредитима по којима је Народна банка Србије дужник. Отплаћено је укупно 983,29 млн евра (485,13 млн евра главнице и 498,16 млн евра камате и других трошкова).

Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, коришћено је 360,33 млн евра кредита који су одобриле међународне финансијске организације (Међународна банка за обнову и развој, ЕИБ, *EBRD* и Развојна банка Савета Европе).

Настављене су активности на успостављању система консолидованог рачуна трезора и електронске комуникације између Народне банке Србије, као агента Републике Србије, и Министарства финансија – Управе за трезор (интерфејс).

Планови за 2016. годину

Почетком године ступиће на снагу реформа квота и управљања ММФ-а из 2010. године, што је омогућено усвајањем ове реформе од стране америчког Конгреса 18. децембра 2015. године. С тим у вези, Народна банка Србије спровешће активности у вези са извршавањем обавеза по основу повећања квоте Републике Србије код ММФ-а, са 467,7 млн *SDR* на 654,8 млн *SDR*. Такође, наставиће се сарадња и спровођење договореног економског програма с ММФ-ом у оквиру тромесечног разматрања актуелног стендбај аранжмана.

У оквиру новог стратешког програма Светске банке за Републику Србију, планирано је одобравање три зајма која се односе на: пројекат модернизације и оптимизације државне управе, реструктурирање јавних предузећа и на јавне расходе и реформу јавних предузећа.

Имајући у виду да ће током 2016. извештаји са скрининга за преостала преговарачка поглавља бити усвојени на радним телима Савета ЕУ, активности Народне банке Србије у процесу приступања биће усмерене на израду преговарачких позиција и отварање првих поглавља. Преговори између делегације Републике Србије и ЕУ у оквиру поглавља Финансијски надзор биће настављени на техничком нивоу, а представници Народне банке Србије активно ће учествовати у делу који се односи на заштиту евра од фалсификовања.

У четвртој години примене Споразума о стабилизацији и придруживању Народна банка Србије наставиће да испуњава преостале обавезе које су утврђене у овом документу, а њени представници ће и током 2016. активно учествовати у телима формираним за праћење његовог спровођења (Пододбору за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције и Пододбору за економска и финансијска питања и статистику, али и у Одбору за стабилизацију и придруживање).

Током 2016. значајан допринос Народне банке Србије биће и у изради Програма економских реформи Републике Србије (*Economic Reform Programme – ERP*), а у зависности од остварених корака током процеса преговора припремаће и материјал за трећу ревизију Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ (*National Programme for the Adoption of the Acquis*).

С обзиром на то да ће се напредак у остваривању обавеза преузетих током процеса приступања и даље оцењивати кроз редовне годишње извештаје Европске комисије о напретку Републике Србије, Народна банка Србије ће и у 2016. припремати материјале за овај документ.

Ради примене Споразума о питањима сукцесије, наставиће се учешће представника Народне банке Србије на састанцима Комитета за расподелу финансијске активе и пасиве бивше СФРЈ из Анекса Ц и Сталног мешовитог комитета високих представника држава сукцесора.

Предстоји припрема информација из надлежности Народне банке Србије поводом одржавања мешовитих комитета за економску сарадњу с Народном Републиком Кином, Републиком Белорусијом и Чешком Републиком, у оквиру кога ће бити одржан састанак Радне групе за разматрање финансијског и правног аспекта клириншког дуга Републике Србије према Чешкој Републици.

Интензивираће се поступак закључења билатералних споразума, као и споразума с повериоцима Париског клуба, а планиран је и наставак преговора о регулисању дуга с владама земаља које нису чланице Париског клуба.

У току 2016. године представници Народне банке Србије у секторским радним групама за реформу јавне управе и конкурентност учествоваће у активностима у вези с планирањем и коришћењем међународне развојне и претприступне помоћи ЕУ (*IPA II*) у периоду 2014–2020.

У складу са одлуком Владе Републике Србије, средства Фонда револвинг кредита Републике Србије биће и у наредном периоду коришћена за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника на исти начин, за исте намене и под истим условима. Народна банка Србије, као агент Републике Србије, наставиће да обавља послове администрирања, управљања и контроле наменског коришћења ових средстава.

Средства друге транше новог, петог Апекс зајма ЕИБ-а од 150 млн евра постаће оперативна у 2016. након потписивања Финансијског уговора између ЕИБ-а, Републике Србије и Народне банке Србије, као агента Републике Србије, и Пратећег писма (*Side Letter*), које представља критеријуме ЕИБ-а за доделу средстава. Ради примене овог уговора, Народна банка Србије закључиће посредничке финансијске уговоре с банкама које изабере ЕИБ.

Када је реч о коришћењу зајма Немачке развојне банке од 100 млн евра за пољопривреду, енергетску ефикасност, обновљиве изворе енергије и општинску инфраструктуру, крајњим корисницима биће на располагању преостали износ од 34,1 млн евра.

Током 2016. биће спроведена контрола наменског коришћења средстава 19 кредита из Фонда револвинг кредита у пет посредничких банака и три кредита код крајњих корисника, као и 12 кредита из Апекс зајмова ЕИБ-а у девет посредничких банака и три кредита код крајњих корисника.

У предстојећем периоду планира се покретање прекршајних поступака против банака које су крајем 2015. и у 2016. наставиле да касне у извештавању

Народне банке Србије о кредитним пословима са иностранством по којима су банке дужници или кредитори.

У 2016. очекује се учешће представника Народне банке Србије у решавању питања јавног дуга Аутономне Покрајине Косово и Метохија и разграничења овог дуга с јавним дугом који се односи на преостали део територије Републике Србије.

Такође, интензивираће се активности на успостављању система консолидованог рачуна трезора, чија је примена, према Одлуци о начину обављања послова између Народне банке Србије и Управе за трезор преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства, предвиђена од 27. фебруара 2017.

III.4.3. Законодавно-правни послови

Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2015. години учествовала у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала мишљења на те нацрте и предлоге: Нацрт закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, Предлог закона о допунама Закона о Народној банци Србије, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о банкама, Нацрт закона о заштити корисника финансијских услуга код уговарања на даљину, Нацрт закона о међубанкарским накнадама за платне трансакције по основу платних картица, Предлог закона о посебним условима и начину измирења обавеза корисника стамбених кредита са валутном клаузулом у CHF – швајцарски франак, Предлог закона о изменама и допунама Закона о заштити корисника финансијских услуга, Предлог закона о конверзији кредита у швајцарским францима у евре, Нацрт закона о обављању плаћања правних лица, предузетника и физичких лица која не обављају делатност, Нацрт закона о Агенцији за осигурање депозита, Нацрт закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, Нацрт закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње држављанима бивших република Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана, Нацрт закона о извршењу и обезбеђењу, Нацрт закона о општем управном поступку, Нацрт закона о улагањима, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о хипотеци, Нацрт закона о уређењу професије проценитеља вредности непокретности, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о тржишту капитала, Нацрт закона о начину одређивања максималног број запослених у јавном сектору, Нацрт закона о споразумном финансијском реструктурирању, Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика, Предлог закона о престанку важења Закона о привременом уређивању начина исплате пензија, Нацрт закона о задругама, Нацрт закона о изменама Закона о буџету, Нацрт закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала и корупције, Нацрт закона о буџету, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Нацрт закона о становању и одржавању зграда, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији.

Народна банка Србије је у 2015. години донела 98 подзаконских аката објављених у „Службеном гласнику РС“, и то 95 одлука, од чега су две о изменама и допунама Статута Народне банке Србије, као и три упутства. Поменути акти обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- послови из области монетарне политике (утврђивање Програма монетарне политике за 2016. годину, обавезна резерва банака код Народне банке Србије, услови и начин одобравања кредита за хитно обезбеђење ликвидности банака, утврђивање каматних стопа које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, начин обрачуна, наплате и плаћања камате Народне банке Србије, услови и начин рада девизног тржишта, утврђивање врста девиза и ефективног страног новца који се купују и продају на девизном тржишту);

- девизни послови и односи са иностранством (услови и начин обављања мењачких послова, услови под којима и начин на који резиденти могу држати девизе код банке у иностранству, услови отварања и начин вођења девизних рачуна резидената, као и динарских и девизних рачуна нерезидената, извештавање о кредитним пословима са иностранством, обављање послова између Народне банке Србије и Управе за трезор преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства, случајеви и услови плаћања, наплаћивања, уплата и исплата у ефективном страном новцу, услови и начин обављања платног промета са иностранством);

- послови финансијске стабилности (достављање података о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и о кредитима обезбеђеним хипотеком, мере за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у страном валути);

- контрола послова банака (спровођење одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења, дозволе за рад банке и појединих сагласности и одобрења Народне банке Србије, планови опоравка банке и банкарске групе, класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке, управљање ризицима банке, извештавање банака, објављивање података и информација банке, спољна ревизија банака, услови и начин вршења контроле банака и посебне ревизије банке, услови и начин обављања привремене управе у банци, финансијска подршка унутар банкарске групе);

- послови из области реструктурирања банака (услови и начин вршења независне процене вредности имовине и обавеза банке ради утврђивања испуњености услова за покретање поступка реструктурирања, услови и начин прибављања и избора понуда за преузимање, односно продаје акција, имовине и обавеза банке у реструктурирању, услови конверзије елемената допунског капитала банке, односно банке у реструктурирању и ближи услови и начин вршења отписа и конверзије обавеза банке у реструктурирању, минимални захтев за капиталом и подобним обавезама банке, садржина докумената и доказа који се подносе уз захтев за давање дозволе за рад и давање појединих сагласности и одобрења Народне банке Србије банци за посебне намене, као и услови и начин давања појединих сагласности и одобрења друштву за управљање имовином, информације и подаци који се достављају Народној банци Србије за потребе израде и ажурирања плана реструктурирања банке и банкарске групе);

- послови с готовином (управљање токовима готовине преко агента, начин обављања послова у вези са ефективним страним новцем између Народне банке Србије и банака);

- послови принудне наплате (услови, садржина и начин вођења регистра меница и овлашћења, услови и начин вођења јединственог регистра рачуна);

- послови платног система (начин и критеријуми за утврђивање битних платних система, минимална вредност платних трансакција које се морају извршавати у битном платном систему, садржина, рокови и начин достављања података које пружаоци платних услуга достављају Народној банци Србије, услови и начин давања дозволе за рад платног система и сагласности на измене и допуне правила рада платног система, садржај и начин вођења евиденције платних система, почетни капитал и минимални капитал оператора платног система, услови и начин вршења надзора над пословањем платних система, начин одржавања и унапређивања стабилног и сигурног рада платног система и извештавање Народне банке Србије, начин обављања платног промета преко новчаног рачуна Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности, услови и начин отварања, вођења и гашења текућих рачуна, облик, садржина и начин коришћења образаца платних налога за извршење платних трансакција у динарима, јединствена структура текућих рачуна);

- послови надзора финансијског лизинга (минимални услови за закључење уговора о финансијском лизингу и начин исказивања лизинг накнаде и других трошкова који настају закључењем тог уговора, подаци које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и начин и рокови достављања тих података);

- послови надзора над обављањем делатности осигурања (спровођење одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије, утврђивање адекватности капитала друштва за осигурање/реосигурање, услови и начин вршења надзора над пословањем друштва за осигурање/реосигурање и других субјеката надзора у делатности осигурања, систем управљања у друштву за осигурање/реосигурање, извештавање друштва за осигурање/реосигурање, обрачунавање и образовање техничких резерви, инвестирање средстава осигурања, стицање звања и усавршавање овлашћеног актуара, садржина мишљења овлашћеног актуара, садржина извештаја о обављеној ревизији финансијских извештаја друштва за осигурање/реосигурање, спровођење одредаба Закона о осигурању које се односе на обављање послова посредовања у осигурању, односно заступања у осигурању, стицање звања и усавршавање овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, садржина и начин вођења регистара података о друштвима за осигурање/реосигурање и другим субјектима надзора у делатности осигурања, Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за друштва за осигурање, садржај и форма образаца финансијских извештаја за друштва за осигурање);

- послови надзора над платним институцијама и институцијама електронског новца (спровођење одредаба Закона о платним услугама које се односе на давање дозвола и сагласности Народне банке Србије, капитал и адекватност капитала платних институција и институција електронског новца, системи управљања и унутрашњих контрола платних институција и институција електронског новца и заштита новчаних средстава корисника платних услуга и ималаца електронског новца, услови и начин вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором, садржина регистара платних институција и

институција електронског новца, као и ближи услови и начин вођења тих регистара, спровођење одредаба Закона о рачуноводству које се односе на контни оквир, финансијске извештаје и статистички извештај за платне институције и институције електронског новца);

- послови заштите корисника финансијских услуга (поступање даваоца финансијских услуга по приговору корисника финансијских услуга и поступању Народне банке Србије по притужби тих корисника, поступање банке по приговору правног лица и поступању Народне банке Србије по притужби тог лица, утврђивање начина заштите права и интереса корисника услуга које пружају друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, утврђивање начина заштите права и интереса корисника услуга осигурања);

- статистика и извештавање (извештавање о пословима са ХоВ, услови и начин обављања платног промета са иностранством);

- јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Заступање пред судовима

У току 2015. године пред Управним судом у току је био 61 управни спор. Пред привредним судовима водило се 25 парничних предмета, три поступка ликвидације, 49 поступака стечаја и десет поступака по основу привредних преступа и прекршаја. Пред Вишим судовима у току је било десет спорова. Пред судовима опште надлежности водиле су се 54 парнице, као и осам ванпарничних, седам извршних и један кривични поступак. Пред страним судовима водила су се четири парнична и један ванпарнични поступак.

Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2015. године у Народној банци Србије донето је 49 унутрашњих општих аката из области радних односа, унутрашње организације и систематизације, канцеларијског пословања, одбране, заштите и унутрашњег реда, заштите поверљивих података и безбедности информација, организовања састанака и репрезентације, рачуноводства и финансија, набавки и осталог.

Започет је, односно спроведен поступак испитивања усклађености пословања у појединим сегментима пословања Народне банке Србије ради идентификовања ризика усклађености и формулисања мера за смањење тих ризика.

Спроведене су потребне активности у вези с редовним годишњим извештавањем организационих јединица о препознатим и процењеним ризицима усклађености пословања.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије произлазе из Закона о Агенцији за борбу против корупције.

Активности у вези с применом Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја

У току 2015. године Народној банци Србије поднета су укупно 532 захтева за приступ информацијама од јавног значаја, од чега је 516 захтева усвојено или делимично усвојено, један захтев је одбачен, а 15 захтева је одбијено. Подносиоци највећег броја тих захтева били су грађани (495), затим медији (18), невладине организације и друга удружења грађана (8), политичке странке (2), органи власти (2) и остали (7). У вези с поменутих захтевима изјављено је укупно 25 жалби, од чега 13 због одбијања захтева, девет због непоступања по захтеву, једна због одбацивања захтева и две из осталих разлога.

Народна банка Србије је, у складу са чланом 43. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја,³³ Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2015. године ради примене тог закона.

Планови за 2016. годину

Народна банка Србије ће у току 2016. године наставити рад на припреми законских решења којима ће се уредити финансијско обезбеђење, док је у области заштите корисника финансијских услуга предвиђен наставак рада на припреми закона којима ће се уредити међубанкарске накнаде за платне трансакције по основу платних картица, затим заштита корисника финансијских услуга приликом уговарања на даљину, као и област додатне заштите права потрошача у вези с платним рачунима.

Народна банка Србије ће у 2016. радити, у оквиру своје надлежности, на даљем унапређивању прописа у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Предвиђено је и предузимање одговарајућих мера ради унапређења послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа ЕУ, као и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања.

III.4.4. Комуникација с јавношћу

Народна банка Србије је и током 2015. године наставила с транспарентним информисањем јавности о свом пословању. То је чинила путем активне сарадње с медијима, као и објављивањем информација на званичном веб-сајту и његовим поддоменима. Кроз саопштења за јавност, одговоре на новинарска питања, организацију интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, репортажа и организацију прес-конференција настављено је одговорно, правовремено и континуирано информисање шире јавности о активностима централне банке и у 2015. години.

Током 2015. објављено је 375 саопштења за јавност и дат је 451 одговор на новинарска питања. Организовано је 80 изјава и 22 интервјуа за штампане и електронске медије, као и 29 телевизијских и радијских наступа гувернера, вицегувернера и других запослених у Народној банци Србије.

³³ „Службени гласник РС“, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10.

Организоване су четири презентације Извештаја о инфлацији за стручну и медијску јавност, презентација Извештаја о финансијској стабилности за 2014. годину, као и презентација о стању и изазовима у финансијском систему у 2015. Организоване су и две конференције за новинаре, од којих је једна била посвећена кредитима у швајцарским францима, а друга резултатима посебних дијагностичких испитивања банака. Обезбеђена је медијска подршка почетку разговора с мисијом ММФ-а током њихова три боравка у Србији, дводневне конференције „Београдска иницијатива – решавање проблематичних кредита у Републици Србији“, као и међународној конференцији „Улога централних банака у процесу приступања ЕУ“. Обезбеђена је и медијска подршка отварању изложби Народне банке Србије „Динар – путовање кроз време“ у Алексинцу и „Српски новац од 13. до 21. века“ у Крагујевцу, као и обележавању манифестација „Ноћ музеја“ и „Светска недеља новца“, у оквиру које је Народна банка Србије организовала више едукативних радионица за финансијско описмењавање деце и омладине. Медијска подршка обезбеђена је и наградном турниру за студенте у „Монетури“, друштвено одговорним активностима Народне банке Србије, као и отварању многобројних изложби које су гостовале у изложбеном простору Народне банке Србије.

На веб-сајту Народне банке Србије током 2015. објављени су Годишњи извештај о пословању и резултатима рада, Годишњи извештај о стабилности финансијског система, Годишњи извештај о монетарној политици за претходну годину, као и Полугодишњи извештај о монетарној политици за текућу годину. Такође, објављена су месечна издања Статистичког билтена, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника финансијских услуга. Тромесечно су објављивани Извештај о динаризацији финансијског система и Извештај о инфлацији. Презентације Извештаја о инфлацији емитоване су уживо преко званичног сајта Народне банке Србије (*live stream*). У редовно извештавање уврштена су два нова наслова: Трендови у кредитној активности и Извештај о анкети о инфлационим очекивањима.

Путем интернет презентације Народна банка Србије је у 2015. транспарентно извештавала јавност о инструментима и мерама које је предузимала ради очувања и јачања финансијске стабилности, као и инструментима и мерама спровођења монетарне и девизне политике. Редовним публикацијама, статистичким прилозима и саопштењима за јавност представљене су активности у области надзора финансијских институција, као и надзора над пружаоцима платних услуга и институцијама електронског новца и закључци о спроведеним стрес-тестовима банкарског система и изазовима и стању у финансијском систему.

У складу с новим прописима, уведени су регистри платних институција, институција електронског новца, институција електронског новца из трећих држава и регистар тржишних учесника на тржишту осигурања. Такође, у складу са изменама прописа о оснивању банака и издавању дозвола за рад и осталих сагласности, отворено је поглавље „Приручник за лиценцирање банака“.

Путем интернет презентације Народна банка Србије информисала је јавност о активностима на пољу финансијске едукације, о изложбеним дешавањима и радионицама за ученике и студенте.

Сви штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

Планови за 2016. годину

У 2016. години Народна банка Србије ће наставити да одговорно и правовремено информисе јавност о свом пословању и активностима путем активне сарадње с медијима. Планира се и успостављање комуникације Народне банке Србије путем друштвених мрежа, као и даље унапређење интернет домена и поддомена и интензивнија промоција изложбених, едукативних и друштвено одговорних активности Народне банке Србије у јавности.

III.4.5. Заштита и едукација корисника финансијских услуга

У 2015. години Народна банка Србије је корисницима финансијских услуга и клијентима активно пружала помоћ у остваривању њихових права поступањем по обавештењима/приговорима на рад финансијских институција, посредовањем у решавању спорних односа и информисањем и едукацијом корисника финансијских услуга.

У току 2015. године припремљене су: Одлука о поступању даваоца финансијских услуга по приговору корисника финансијских услуга и поступању Народне банке Србије по притужби тих корисника, Одлука о поступању банке по приговору правног лица и поступању Народне банке Србије по притужби тог лица, Одлука о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања и Одлука о начину заштите права и интереса корисника услуга које пружају друштва за управљање добровољним пензијским фондовима.

Поред наведеног, Народна банка Србије је учествовала у изради Нацрта Закона о заштити корисника финансијских услуга код уговарања на даљину, а ради даљег усаглашавања с прописима ЕУ (Директива 2002/65/ЕЗ, којом се уређује оглашавање и продаја на даљину финансијских услуга).

Примљено је 2.038 притужби и преурањених притужби у вези с приговорима на рад финансијских институција и одговорено је на 1.688 питања и 18.062 позива и упита Инфо-центру. У истом периоду примљен је 191 предлог за посредовање, а заказана су и одржана 64 поступка посредовања пред Народном банком Србије.

Законом о изменама и допунама Закона о заштити корисника финансијских услуга, који је у примени од 27. марта 2015. године, унапређен је поступак заштите права и интереса корисника финансијских услуга и омогућено им је да предлог за посредовање Народне банке Србије могу ставити пре подношења притужбе, у току поступања по притужби и након окончања поступања по притужби.

Поступање по притужбама/приговорима

У 2015. је примљена 1.341 притужба на рад финансијских институција. Највећи број притужби односио се на рад банака, или 74,6% укупног обраћања корисника и клијената.

Највећи број притужби на рад банака односио се на кредите (57,3%), текуће рачуне (16,1%), платне картице (12,4%) и девизну штедњу (5,2%).

Табела III.4.5.1. Број притужби по даваоцима финансијских услуга у 2015.														
Даваоци финансијских услуга	Јан.	Фебр.	Март	Април	Мај	Јун	Јул	Авг.	Септ.	Окт.	Нов.	Дец.	Укупно	У %
Банке	63	77	97	87	100	91	91	96	58	66	84	90	1.000	74,6
Друштва за осигурање	15	18	32	21	20	16	16	21	19	25	52	77	332	24,8
Даваоци лизинга	1	1	1	3	0	0	1	0	0	0	0	0	7	0,5
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0,1
Остало	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Мењачнице	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
УКУПНО	79	96	130	113	120	107	108	117	77	91	136	167	1.341	100
Извор: НБС.														

Приговори на рад друштава за осигурање у највећој мери су се односили на аутоодговорност (29,8%), животно осигурање (16,9%), незгоде (15,4%) и осигурање имовине (13,3%).

Примљено је 26% више приговора на рад друштава за осигурање у односу на претходну годину као последица доношења Одлуке о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања, којом је прописана обавеза друштва да у одговору на приговор кориснику укажу на његово право да ако није задовољан одговором друштва, поднесе приговор Народној банци Србије.

Корисници и клијенти су током 2015. године упутили 697 преурањених притужби, без претходног обраћања одговарајућој финансијској институцији, што је Народна банка Србије, сагласно Одлуци о поступању даваоца финансијских услуга по приговору корисника финансијских услуга и поступању Народне банке Србије по притужби тих корисника, Одлуци о поступању банке по приговору правног лица и поступању Народне банке Србије по притужби тог лица, Одлуци о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања и Одлуци о начину заштите права и интереса корисника услуга које пружају друштва за управљање добровољним пензијским фондовима – проследила финансијским институцијама на даљу надлежност. Највећи проценат преурањених притужби односио се на рад банака (90,7%), и то у сегменту кредита (62,5%), текућих рачуна (16,5%) и платних картица (8,7%).

Посредовања

Имајући у виду измене и допуне Закона о заштити корисника финансијских услуга, тј. увођење могућности непосредног подношења предлога за посредовање, без претходног обраћања притужбом, овим извештајем су обухваћени и ти примљени предлози, те их је у посматраном периоду било укупно 191.

Од тог броја предлога за посредовање, њих 48 су прихватиле финансијске институције, 141 предлог је одбијен, а од једног је подносилац предлога одустао.

Табела III.4.5.2. Број посредовања у 2015.						
Даваоци финансијских услуга	У току	Поравнања	Обуставе	Одустанци	Укупно	У %
Банке	9	15	15	1	40	62,5
Друштва за осигурање	2	6	13	1	22	34,4
Даваоци лизинга	1	1	0	0	2	3,1
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	0	0	0,0
УКУПНО	12	22	28	2	64	100
Извор: НБС.						

Укупно су заказана и одржана 64 поступка посредовања (медијације), што је за 37% мање у односу на 2014. годину. На основу тога може се закључити да се већи број спорних односа решава у првој фази поступања по притужби корисника, односно клијента.

Од укупног броја поступака посредовања, поступак је окончан у 52 случаја, при чему је у 42% окончаних поступака постигнут споразум између финансијске институције и корисника.

Највећи број поступака посредовања односио се на спорне односе између банака и њихових клијената, и то по основу кредитних послова (31,3%), платних картица (12,5%) и текућег рачуна (12,5%). Када је реч о спорним односима између друштава за осигурање и њихових клијената, најбројнији су у области аутоодговорности (14,1%) и животног осигурања (7,8%).

Информисање корисника финансијских услуга

Народна банка Србије је примила 1.688 питања корисника финансијских услуга у вези са финансијским услугама и њиховим правима по основу коришћења тих услуга, или за 23% више него претходне године. На сва питања благовремено је одговорено.

Највећи проценат питања односио се на рад банака (84,9%), и то у вези с кредитима (57,7%), текућим рачунима (13,1%) и платним картицама (5,4%).

Народна банка Србије је упутила 12 тумачења и одговора на захтеве банака у вези с применом Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Примљена су 18.062 позива и упита. Број позива је смањен у односу на претходну годину за 12%. Корисници су највећи број питања постављали у вези с банкарским услугама и поступком принудне наплате.

Финансијска едукација грађана

У 2015. години одржане су 42 едукативне трибине у 30 градова и села широм Србије, у којима су активно учествовале филијале Народне банке Србије.

На одржаним трибинама грађанима су на 90 одржаних презентација представљене финансијске услуге. Највеће интересовање грађани су показали за теме: права корисника финансијских услуга, рефинансирање кредита, валутна клаузула, променљива каматна стопа, пољопривредни кредити, осигурање пољопривреде, штедња и др.

Подељено је укупно 158.000 штампаног едукативног материјала.

Одговорено је на 1.694 питања грађана који су посетили регионалне канцеларије за финансијску едукацију. Највећи број питања односио се на банкарске услуге (44,2%), и то посебно на стамбене кредите индексиране у швајцарским францима, штедњу, начин обрачуна ануитета, кредитне картице, кредитну евиденцију и јемство.

Планови за 2016. годину

И у 2016. години наставиће се спровођење активности из домена заштите и информисања корисника финансијских услуга.

Поред тога, наставиће се усаглашавање прописа са законодавством ЕУ у области заштите корисника, као и с другим активностима ради унапређења права и интереса корисника.

Планом активности за 2016. годину предвиђен је наставак организовања и спровођења трибина и радионица у вези са финансијским производима и услугама за грађане, с посебним акцентом на пољопривреднике, предузетнике и мала и средња предузећа. Имајући у виду да је током 2015. године број питања корисника и упућених одговора стално растао, исти тренд очекује се и у 2016. години. Планира се израда новог едукативног материјала, као и сарадња с домаћим и међународним институцијама и удружењима која се баве финансијском едукацијом.

III.4.6. Друштвена одговорност

Друштвена одговорност Народне банке Србије огледа се у бризи за добробит припадника шире друштвене заједнице. Народна банка Србије је у 2015. реализовала 15 хуманитарних и волонтерских акција које су имале за циљ прикупљање помоћи за угрожено становништво и локалну заједницу, као и инклузију особа са хендикепом. У тим акцијама прикупљено је више од 3 млн динара, а највећи део тих средстава дониран је у новцу, храни и слаткишима за децу.

У традиционалним хуманитарним активностима прикупљено је и подељено више од три тоне намирница најугроженијим категоријама становништва.

У складу с вишегодишњом праксом, у Београду и Новом Саду организоване су четири хуманитарне изложбе радова деце и омладине са хендикепом, као и старијих особа, ради инклузије и прикупљања средстава за програме који подстичу њихов развој.

Запослени у Народној банци Србије донирали су више од 360 новогодишњих пакетића деци и омладини са сметњама у развоју из дневног боравка „Невен“ у Панчеву, штићеницама Дома „Света Петка“ код Параћина и корисницима Дома „Ветерник“ код Новог Сада.

Волонтери Народне банке Србије посебно су се ангажовали у акцијама „Инспирисани снагом давања“ у Ченеју и Голубинцима, у сарадњи са удружењима и школама за децу и омладину са сметњама у развоју, где су сређивали запуштена и руинирана дворишта кућа, у које су се потом уселиле особе са хендикепом.

У сарадњи с Домом за децу и омладину са оштећењем слуха из Београда, на теренима Пословно-рекреативног центра Народне банке Србије у Београду одржан је инклузивни спортски турнир с децом из овог дома и децом запослених.

Народна банка Србије наставила је да учествује у активностима које су усмерене на подстицање стваралаца који свој рад посвећују заштити националног и културног идентитета и у 2015. години је донирала плакету за Задужбину Доситеја Обрадовића.

Хуманитарним удружењима и организацијама, образовним установама, установама културе, социјалне и здравствене заштите донирано је око 2 млн динара, као и расходовани намештај и техничка опрема у вредности од 320.000 динара.

Ради помоћи социјално угроженим категоријама становништва, Републичком фонду за здравствено осигурање донирано је 1,2 млн персонализованих исправа здравственог осигурања.

Захваљујући запаженим резултатима у 2015. и великом труду и ентузијазму које запослени улажу у волонтерске и хуманитарне активности, Народна банка Србије је крајем 2015. добила признање за друштвену одговорност „Мој избор“ у категорији волонтерско ангажовање и солидарност запослених.

Народна банка Србије је наставила да усмерава своје активности ка очувању окружења у коме послује и заштити животне средине.

У 2015. години сертификациона кућа *Lloyd's Register Quality Assurance* доделила је Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер сертификат *ISO 14001:2004* за систем управљања заштитом животне средине, који додатно потврђује еколошку посвећеност. Током сертификационе провере представљени су докази да Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер послује у складу са захтевима стандарда, при чему је *Lloyd's Register Quality Assurance* истакао да су унапређења јасно видљива, а да бројне реализоване активности у области управљања заштитом животне средине резултирају смањењем загађења воде, ваздуха и земљишта.

Константна усмереност на очување животне средине укључује интегрисано управљање отпадом, уз посебан акценат на смањење његовог стварања и одлагања и збрињавања на безбедан и одговоран начин. У 2015. години, преко оператера који имају дозволе за збрињавање опасног отпада, збринуто је, у складу с прописима, 37.660 килограма чврстог и 47.291 килограм течног опасног отпада. Истовремено, продајом 178.711 килограма неопасног отпада остварен је приход од 2.481.577,80 динара.

Секундарне сировине одвајају се од комуналног и опасног отпада и у ту сврху настављено је с набавком и обележавањем амбалаже за разврставање отпада. Настављено је и са едукацијом запослених путем организовања обука, семинара и радионица. Захваљујући правилном разврставању отпада, приходи од продаје секундарних сировина повећани су у 2015. за око 55% у односу на 2014.

Опасне хемикалије се употребљавају, складиште и обележавају у складу с прописима, при чему Народна банка Србије тежи коришћењу еколошки прихватљивих материја.

Посебна пажња посвећује се контроли отпадних вода. Завод за израду новчаница – Топчидер поседује постројење за обраду отпадних вода и у складу са законском обавезом генератора отпадних вода овлашћене лабораторије четири пута годишње врше мерење њиховог квалитета. Захваљујући добром вођењу технолошког поступка резултати анализа су у оквиру дозвољених вредности.

Од 2008. у канцеларијама Народне банке Србије посебно се одваја и прикупља папир, ПЕТ амбалажа и мешани отпад. У току 2015. запослени у Народној банци Србије придружили су се националној акцији „Чеп за хендикеп“, у којој су прикупили више од 500 килограма пластичних чепова, чиме помажу набавку ортопедских помагала за особе са хендикепом широм Србије.

Активности Народне банке Србије усмерене су на подизање еколошке свести шире јавности – штампане су и брошуре и леци намењени информисању трећих лица, извођача радова и посетилаца како би се поштовала правила понашања која се односе на заштиту животне средине.

Планови за 2016. годину

У 2016. планира се интензивнија промоција изложбених, едукативних и друштвено одговорних активности Народне банке Србије у јавности.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер наставиће с праћењем показатеља утицаја својих активности на животну средину и показатеља ефикасности предузетих мера превенције настанка или смањења загађења. У складу с тим, планирано је:

- уградња пијезометара/сензора код одређених производних тачака у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, чиме ће се омогућити додатна контрола над процесима и потенцијалним инцидентним ситуацијама (као што је изливање хемикалија) које могу утицати на животну средину, првенствено кроз резултате квалитета земљишта и подземних вода;
- изградња најсавременијег складишта хемикалија. Пројекат је урађен у 2015, а изградња се очекује до краја јуна 2016. године. Пројектом је нарочито обухваћено правилно складиштење опасних и запаљивих материја.

III.5. Управљање

III.5.1. Управљање људским ресурсима

Организационе промене и број запослених у 2015. години

Изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији Народне банке Србије у 2015. години извршене су следеће измене:

- у Сектору за девизне послове, у Одељењу за управљање девизним резервама (*Front Office*) укинута је Група за анализу и пројектовање девизне ликвидности, а Одељење за подршку финансијским трансакцијама и платни промет са иностранством (*Back Office*) променило је назив у Одељење за оперативну подршку управљању девизним резервама (*Back Office*) с два одсека (Одсек за текућу девизну позицију, девизну ликвидност и извештавање и Одсек за обрачун пласмана девизних резерви); у оквиру Сектора за девизне

послове утврђена је ужа организациона јединица под називом Одељење за документарну контролу и платни промет са иностранством с два одсека (Одсек за документарну контролу плаћања и контролу уговорених услова плаћања и Одсек за платни промет са иностранством);

- утврђена је основна организациона јединица – Сектор за реструктурирање банака;

- у оквиру Сектора за финансијску стабилност, Одељење за системску супервизију променило је назив у Одељење за макропруденцијалну супервизију, а Одељење за развој и примену квантитативних модела у Одељење за оцену системског ризика, док је Група за унапређење финансијског система укинута;

- у Директорату за економска истраживања и статистику утврђен је Тим за истраживање, Група за међународну економску анализу је укинута и утврђена је као ужа организациона јединица у Одељењу за макроекономске анализе, док је Одсек за обраду података и пројектовање статистичког система укинут;

- Сектор за информационе технологије променио је назив у Сектор за информационо-комуникационе технологије, у оквиру кога су утврђене уже организационе јединице: Одељење за ИКТ операције и инфраструктуру с четири одсека (Одсек за мрежну инфраструктуру и комуникације, Одсек за оперативне системе и сервисе, Одсек за базе података и апликативне сервере и Одсек за безбедност и надзор ИКТ операција), Одељење за развој апликација с три одсека (Одсек за аналитичке апликације, Одсек за извршне апликације и Одсек за комуникационе и апликативне сервисе), Одељење за подршку корисницима, Група за планирање и управљање ресурсима информационог система, Група за управљање ризицима и безбедност информационог система и Група за контролу и унапређење ИТ процеса и сервиса;

- у Дирекцији за опште послове, у Одељењу за угоститељске послове укинута је Група за услуге Пословно-рекреативног центра – Топчидер;

- основна организациона јединица Центар за набавке променила је назив у Дирекција за набавке;

- у Управи за надзор над финансијским институцијама, у Сектору за контролу пословања банака извршене су следеће измене: у Одељењу за посредну контролу пословања банака, у Одсеку за извештавање, анализу банкарског сектора и подршку контроли пословања банака утврђена је ужа организациона јединица Група за рачуноводство и ревизију; Одељење за лиценцирање и мере променило је назив у Одељење за правна питања с три одсека (Одсек за лиценцирање, Одсек за корективне и принудне мере и Одсек за регулативу банкарског сектора), а Одељење за регулативу банкарског сектора је укинута; Одељење за надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга променило је назив у Одељење за надзор над пружањем платних услуга, издавањем електронског новца и пословањем давалаца финансијског лизинга с два одсека (Одсек за надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца и Одсек за надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга); након тога, наведено Одељење за надзор над пружањем платних услуга, издавањем електронског новца и пословањем давалаца финансијског лизинга је укинута, док су Одсек за надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца и Одсек за надзор

над пословањем давалаца финансијског лизинга у оквиру тог одељења утврђени у оквиру Одељења за специјалну контролу;

- у Сектору за надзор над обављањем делатности осигурања у Одељењу за правна питања утврђен је Одсек за унапређење прописа и сарадњу са ЕУ.

Табела III.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2014.			31. децембар 2015.			Промена (у %) (7-4):4
	Неодређено време	Одређено време	Укупно (2+3)	Неодређено време	Одређено време	Укупно (5+6)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Основне организационе јединице	1.134	92	1.226	1.135	113	1.248	1,79
Управа за надзор над финансијским институцијама	183	1	184	180	13	193	4,89
Филијала у Београду	98	1	99	95	0	95	-4,04
Филијала у Новом Саду	96	12	108	102	4	106	-1,85
Филијала у Нишу	37	0	37	37	2	39	5,41
Филијала у Крагујевцу	44	1	45	42	3	45	0,00
Филијала у Ужицу	31	3	34	29	5	34	0,00
ЗИН	546	64	610	545	69	614	0,66
Укупно у НБС:	2.169	174	2.343	2.165	209	2.374	1,32
Извор: НБС.							

Квалификациона и старосна структура запослених

Табела III.5.1.2. Број запослених по квалификационој структури

31. децембар 2015.						
Организациони део	Високо образовање			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	III степен	II степен	I степен			
1	2	3	4	5	6	7
Основне организационе јединице	9	547	145	405	29	1.135
Управа за надзор над финансијским институцијама	3	151	14	12	0	180
Филијала у Београду	0	11	7	75	2	95
Филијала у Новом Саду	0	19	8	71	4	102
Филијала у Нишу	0	11	6	19	1	37
Филијала у Крагујевцу	0	11	4	26	1	42
Филијала у Ужицу	0	7	4	16	2	29
ЗИН	1	108	51	359	26	545
Укупно у НБС:	13	865	239	983	65	2.165
Извор: НБС.						

У погледу квалификационе структуре запослених, а у складу са одредбама Закона о високом образовању које се односе на врсту и степен образовања, на дан 31. децембра 2015. године у Народној банци Србије било је 13 запослених с трећим степеном високог образовања, 865 запослених с другим степеном високог образовања и 239 запослених с првим степеном високог образовања. Са средњим образовањем била су 983 запослена, а са основним 65 запослених.

Када је у питању полна структура, као и претходних година, и даље је већи број запослених женског пола (54,3%).

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре, две најзаступљеније категорије запослених у 2015. години су запослени старости између 50 и 60 година (39,5%) и између 40 и 50 година (31,2%). Просечна старост запослених је 48,1 година.

Табела III.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама				
31. децембар 2015.				
Организациони део	Мушкарци		Жене	
Основне организационе јединице	516	41,3%	732	58,7%
Управа за надзор над финансијским институцијама	66	34,2%	127	65,8%
Филијала у Београду	28	29,5%	67	70,5%
Филијала у Новом Саду	42	39,6%	64	60,4%
Филијала у Нишу	18	46,2%	21	53,8%
Филијала у Крагујевцу	23	51,1%	22	48,9%
Филијала у Ужицу	13	38,2%	21	61,8%
ЗИН	379	61,7%	235	38,3%
Укупно у НБС:	1.085	45,7%	1.289	54,3%
Извор: НБС.				

Табела III.5.1.4. Старосна структура запослених								
Организациони део	31. децембар 2015.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Основне организационе јединице	2	52	222	366	404	89	1.135	47,8
Управа за надзор над финансијским институцијама	0	27	71	39	36	7	180	41,3
Филијала у Београду	0	0	10	25	56	4	95	51,6
Филијала у Новом Саду	0	4	16	31	47	4	102	49,0
Филијала у Нишу	0	1	2	10	19	5	37	52,5
Филијала у Крагујевцу	0	0	5	5	24	8	42	53,5
Филијала у Ужицу	0	1	1	7	18	2	29	53,2
ЗИН	0	16	71	192	251	15	545	49,0
Укупно у НБС:	2	101	398	675	855	134	2.165	48,1
У %	0,09	4,67	18,38	31,18	39,49	6,19	100,00	
Извор: НБС.								

Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених у Народној банци Србије

Ради унапређења стручних капацитета запослених за потребе обављања постојећих и планираних послова, Народна банка Србије омогућила је похађање академских и струковних студија, као и обуку за стицање различитих професионалних звања и сертификата. Запослени су похађали семинаре, конференције, курсеве и радионице у земљи и иностранству, а путем међународне стручно-техничке сарадње с другим централним банкама и финансијским и образовним институцијама имали су могућност да се упознају са савременим решењима и пословним праксама у централном банкарству.

Ради унапређења професионалних капацитета Народне банке Србије, у 2015. години настављена је традиција одржавања годишњег међународног скупа за стручњаке у области информационих и комуникационих технологија у централним банкама под називом „Београдски ИТ форум“, уз учешће представника 17 централних банака европских земаља.

III.5.1.5. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених	
2015.	
Вид образовања, стручног оспособљавања и усавршавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена	4
Студије другог степена – мастер и специјалистичке студије	6
Студије трећег степена – докторске студије	6
Стручно оспособљавање	
Стручна обука, лиценце, сертификати	9
Обука за приправнике	9
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања и конференције у земљи	78
Семинари, радионице, саветовања, студијске посете и конференције у иностранству	181
Семинари у НБС организовани у оквиру билатералне сарадње са страним централним банкама	46
Онлајн обуке	17
Интерне радионице и обуке	274
Настава страних језика	132
Летња пракса	
Пракса студената универзитета из земље и иностранства у периоду јул–август	41
Извор: НБС.	

У оквиру претприступне помоћи за европске интеграције кроз програм ТАЕКС, организоване су три студијске посете запослених у Народној банци Србије централним банкама Хрватске и Мађарске и Агенцији за надзор осигурања Републике Словеније.

Запосленима су понуђени интерни тренинзи који имају за циљ развој и унапређење личних карактеристика и компетенција. У складу с потребама посла, за запослене је организована настава страних језика. Поред стандардних курсева, омогућено је и похађање специјализованих курсева из области рачуноводства и финансија.

Истовремено, у Народној банци Србије се за обављање послова у различитим организационим јединицама, уз надзор ментора, током дванаестомесечног приправничког стажа стручно оспособљавало девет приправника. У периоду јул–август Народна банка Србије је организовала летњу праксу за 41 студента завршних година факултета универзитета у Србији и иностранству.

У складу са законским обавезама Народне банке Србије, организована је обука у пружању прве помоћи за 270 запослених.

Планови за 2016. годину

Ради успешног спровођења активности које Народној банци Србије предстоје у новој етапи европских интеграција, поједине области правних тековина ЕУ и примена усаглашеног законодавства представљаће приоритетне области усавршавања запослених.

Народна банка Србије планира да организује летњу праксу за студенте завршних година факултета универзитета у Србији и држављане Републике Србије који студирају у иностранству.

III.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима

Положај, циљеви и предмети интерне ревизије у Народној банци Србије и начин њеног обављања, обавезе и одговорности основних организационих јединица, Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и филијала Народне банке Србије у вези са обављањем интерне ревизије дефинисани су Правилником о интерној ревизији Народне банке Србије, чиме је организација рада интерне ревизије усклађена с међународним стандардима за професионалну праксу интерне ревизије и Етичким кодексом професије интерне ревизије.

Интерна ревизија у Народној банци Србије независна је у обављању својих послова и за свој рад одговорна је гувернеру и Савету гувернера.

Основна улога интерне ревизије је да својом активношћу допринесе што ефикаснијем пословању Народне банке Србије, да идентификује ризике којима је изложена Народна банка Србије било у материјалном или у нематеријалном смислу, као и да вреднује адекватност система унутрашњих контрола, односно да процени адекватност управљања ризицима, контроле и руковођења у Народној банци Србије.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом о обављању интерне ревизије, који усваја Савет гувернера. Одређивање послова који ће бити предмет ревизије врши се на основу утврђене методологије. Методологија се заснива на препознавању и процени ризика, прикупљеним мишљењима руководиоца свих организационих јединица Народне банке Србије о ризицима и унутрашњим контролама у пословним процесима из њиховог делокруга, као и на другим релевантним информацијама о ризичним подручјима.

Ради унапређења пословања Народне банке Србије, обавља се ревизија финансијског извештавања, усклађености пословања, оперативног обављања посла, информационих система и даје независно мишљење о питањима која су била предмет ревизије. Поред тога, прате се активности у примени препорука

датих у извештајима о обављеној ревизији, које имају за циљ да допринесу унапређењу система унутрашњих контрола и квалитета пословања у оквиру Народне банке Србије.

О обављеним ревизијама и сагледавању примене препорука у области интерне ревизије извештавају се руководиоци организационих јединица у којима је вршена ревизија, гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама, надлежни вицегувернер, генерални секретар и периодично Савет гувернера, преко Одбора за ревизију.

У току 2015. године у области интерне ревизије издато је 11 извештаја о обављеним редовним ревизијама, 15 извештаја/информација о извршеном накнадном сагледавању примене препорука, два извештаја о праћењу реализације пројеката и других активности и пет информација о извршеном сагледавању усаглашености књиговодствених података и података из извештаја који се достављају ММФ-у, чиме су испуњене све обавезе предвиђене годишњим планом.

Приликом обављања редовних ревизија у току 2015. године сачињено је и са организационим јединицама усаглашено 129 препорука, а извршеним сагледавањем примене препорука обухваћена је 191 препорука која је дата у претходном периоду, а за које су рокови за примену истекли.

Захваљујући обављеним активностима у области интерне ревизије, руководство Народне банке Србије располаже додатним информацијама о недостацима процеса, ризицима којима су ти процеси изложени и мерама које се предузимају за њихово отклањање.

Планови за 2016. годину

Годишњим планом о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије за 2016. годину, који је усвојио Савет гувернера, дефинисани су обим и предмети ревизија и других активности које ће бити обављене у организационим јединицама Народне банке Србије. Посебна пажња биће посвећена анализи управљања ризицима и начину контроле пословних процеса и функционисања система унутрашњих контрола у оквиру ревизија планираних у организационим јединицама, и то у вези с монетарним операцијама, девизним пословима, међународном сарадњом, платним системом, контролом пословања банака информационим системима, пословањем с готовином и Заводом за израду новчаница и кованог новца – Топчидер. Тежиште ће бити и на пословима у вези са економским истраживањима и статистиком, рачуноводством и финансијама, као и на набавкама.

Активности ће, као и до сада, бити усмерене на одржавање усклађености с међународно признатим стандардима професије интерне ревизије и најбољом праксом других централних банака, а тиме и на унапређење квалитета интерне ревизије и процеса управљања ризиком на нивоу Народне банке Србије.

III.5.3. Информационо-комуникациона технологија

Народна банка Србије је у 2015. години у домену апликативног развоја имплементирала нова и допунила постојећа апликативна решења за подршку пословању. Најзначајнији реализовани послови односе се на:

- завршетак пројекта „Примена новог контног оквира и припрема измена и обрада података о стању и структури рачуна из контног оквира (ССКР)“ с његовим потпројектима који су се односили на послове статистичке обраде података, израде различитих биланса и осталих извештаја;
- развој продукционог информационог система Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, у оквиру којег је средином 2015. у продукцију постављен модул „Министарство унутрашњих послова – комисиони магацин;
- пројекат *Business intelligence* портал контроле банака, који је у току 2015. доведен у фазу финалног тестирања и документовања;
- завршетак првог дела програмског оквира „Управљање девизним резервама“;
- затварање пројекта „Извештавање према Евростату“;
- систем извештавања из података Агенције за привредне регистре, са уређењем процеса преузимања података;
- веб-систем издавање потврда за послове принудне наплате;
- формирање Регистра рачуна физичких лица;
- апликативна подршка за СВОП трговину девизама;
- секторизација;
- имплементација нове методологије за показатеље кредитног ризика (КРИ), *NPL* и показатеље финансијске стабилности (ФСИ);
- *Back office* за мењачке послове Пореске управе;
- онлајн регистар учесника на тржишту осигурања (РУТО);
- токове ефективног страног новца у пословању с банкама;
- додатне евиденције интерних кретања вредности у пословању са готовином;
- нове калкулаторе финансијске едукације;
- аналитички подсистем Приговори клијената – за потребе надзора над обављањем делатности осигурања.

Послови апликативног развоја за подршку размене података у току 2015. односе се на:

- примену 24 нова техничка упутства за размену *XML* порука, која се односе на примену 27 званичних одлука које је донела Народна банка Србије;
- спецификацију укупно 123 типа *XML* порука у техничким упутствима, од којих су 61 потпуно нови типови порука, а остало се односи на допуне и измене структура већ постојећих порука. Од тога, за 90 типова порука обезбеђен је пријем са одговарајућим сетом пријемних и накнадних контрола, а након тога су све поруке уграђене у обраде унутар апликација кроз реализацију припадајућег сета захтева за измене.

Врши се и директна размена података кроз апликацију Центар за размену података, и то: по основу одлуке о обавези извештавања за послове са ХоВ; с приватним извршитељима о рачунима физичких лица; с комором извршитеља; с посредницима у осигурању; с платним институцијама.

Током 2015. настављено је с радом на даљем унапређењу инфраструктуре и сервиса информационо-комуникационе технологије, виртуелизовани су додатни сервери и извршена миграција на нове верзије оперативног система и започет је рад на унапређењу инфраструктуре веб-сајта Народне банке Србије.

Кроз јединствени систем за бележење захтева корисника (*Service Desk* апликација), телефонским позивом на број контакт-центра или мејлом реализована су 3.903 једноставнија захтева, 6.894 сложенија захтева и 2.510 инцидента интерних корисника, као и екстерних корисника кроз техничку подршку у вези са инсталацијом, коришћењем и одржавањем софтвера за обављање мењачких послова.

Реализовано је 375 накнада за инсталирање десктоп и мрежне верзије софтвера за мењачке послове, издавање смарт картица и коришћење и одржавање апликативног софтвера мењача за прву годину пословања (нови овлашћени мењачи), као и 2.600 накнада за коришћење и одржавање десктоп и мрежне верзије апликативног софтвера мењача и откључавање картица.

Народна банка Србије је у 2015. години организовала међународни скуп под називом *Belgrade Information Technology in Central Banks Forum 4th BITCB 2015*, намењен стручњацима за информационо-комуникационе технологије у централним банкама ради размене искустава и информација о актуелним дешавањима и развоју у овим областима. Рад на овом форуму одвијао се кроз низ презентација и дискусија на теме које су, између осталог, обухватиле области управљања оперативним ризицима у секторима за информационо-комуникациону технологију централних банака, континуитет пословања и анализу пословања у централним банкама, као и различита апликативна решења која подржавају пословне процесе банке.

Планови за 2016. годину

Најзначајнији послови које Народна банка Србије у области информационо-комуникационих технологија у 2016. години планира су: увођење и миграција на нови систем за масовно складиштење података (*storage*), увођење новог система антивирусне заштите и даљи рад на побољшању и увођењу нових система заштите, рад на унапређењу и иновирању ИКТ инфраструктуре и сервиса, увођење новог корисничког оперативног система *Microsoft Windows 10* и канцеларијског софтверског пакета *Microsoft Office 2016*.

У домену апликативног развоја планира се завршетак започетих пројеката развоја софтвера, пре свега продукционог информационог система Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, *Business intelligence* портала за контролу банака и финансијског плана. Очекује се и отварање нових пројеката који се односе на подршку мењачким пословима, управљању девизним резервама и девизном консолидованом рачуну трезора; анализа у погледу стандардизације помоћних књига; унапређење извештајних система применом нових технологија, уз технички неопходне миграције апликација.

IV. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ

IV.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије

Народна банка Србије по својој функцији није профитна институција, већ институција која мора да обезбеди остваривање законом постављених циљева обезбеђења ценовне и финансијске стабилности на одржив начин, уз што мање трошкове за све економске субјекте. Због тога се и наша успешност, као и свих других централних банака у свету, не цени према томе какав је финансијски резултат остварен у једној години, већ колико смо успешни у остваривању својих законом дефинисаних циљева и обезбеђењу стабилних услова пословања и инвестирања.

У извештају о финансијском положају Народне банке Србије на дан 31. децембра 2015. године (Билансу стања) исказана је актива – имовина Републике Србије, коју, ради остварења циљева и обављања својих функција, користи Народна банка Србије, односно пасива – укупне обавезе и капитал Народне банке Србије, у укупном износу од 1.376,6 млрд динара.

У структури активе, највећи део укупних средстава, преко 90%, односи се на девизне резерве којима управља Народна банка Србије. Девизне резерве су, уз мањи износ динарских средстава, у зависности од облика у коме се налазе, приказане на следећим билансним позицијама: готовина и текући рачуни код банака (124,1 млрд динара), депозити код банака (226,0 млрд динара), злато и остали племенити метали (69,6 млрд динара), финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању (841,6 млрд динара) и средства у *SDR* (1,8 млрд динара).

Поред девизних резерви, у активи Биланса стања налази се и чланска квота Републике Србије у ММФ-у у износу од 72,1 млрд динара. Вредност некретнина, постројења, опреме, инвестиционих некретнина и нематеријалних улагања које Народна банка Србије користи у свом пословању износи 22,9 млрд динара.

Укупна актива Народне банке Србије је у 2015. години увећана за 5,3%, или за 69,1 млрд динара.

У пасиви су исказане обавезе Народне банке Србије у износу од 1.035,5 млрд динара и капитал у износу од 341,1 млрд динара.

Табела IV.1.1. Биланс стања (у хиљадама RSD)		
	31. децембар 2015.	31. децембар 2014.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	127.120.152	48.277.580
Злато и остали племенити метали	69.629.745	68.082.719
Депозити	225.987.945	279.975.777
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	841.623.792	798.670.029
Финансијска средства расположива за продају	10.337.918	9.717.496
Кредити и пласмани	1.267.937	1.223.715
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	73.934.754	73.770.910
Нематеријална улагања	132.720	142.049
Некретнине, постројења и опрема	22.267.836	22.652.403
Инвестиционе некретнине	467.609	899.730
Остала средства	3.879.348	4.068.744
УКУПНО АКТИВА	1.376.649.756	1.307.481.152
ПАСИВА		
Обавезе		
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	25.526	-
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	541.416.135	482.818.801
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	268.368.398	291.131.078
Обавезе према ММФ-у	82.642.213	93.987.065
Резервисања	1.152.519	1.071.023
Текуће пореске обавезе	281.322	180.649
Готов новац у оптицају	139.818.039	130.468.547
Остале обавезе	1.833.740	1.011.365
Укупно обавезе	1.035.537.892	1.000.668.528
Капитал		
Државни капитал	146.512.991	119.049.539
Резерве	160.268.039	105.290.256
Добитак	34.330.834	82.472.829
Губитак	-	-
Укупно капитал	341.111.864	306.812.624
УКУПНО ПАСИВА	1.376.649.756	1.307.481.152
Извор: НБС.		

Обавезе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2015. односе се пре свега на:

- обавезе према банкама и другим финансијским организацијама, које су пре свега настале по основу спровођења монетарне политике (утврђивања обавезне резерве банака и спровођења операција на отвореном тржишту) у износу од 541,4 млрд динара, што је за 12,1% више у односу на претходну годину;
- обавезе према држави и другим депонентима по основу трансакционих и осталих депозита у динарима и страној валути у износу од 268,4 млрд динара, што је за 7,8% мање у односу на претходну годину;
- обавезе према ММФ-у у износу од 82,6 млрд динара, што је за 12,1% мање у односу на 2014. годину. У току 2015. године извршена је отплата стендбај аранжмана у износу од 115,8 млн SDR;

- обавезе према трансакторима за готов новац у оптицају у износу од 139,8 млрд динара.

У Билансу успеха Народне банке Србије за 2015. годину исказан је добитак у износу од 34,3 млрд динара, што је пре свега резултат нето прихода од обрачунатих курсних разлика.

Најзначајнији приходи и расходи које је Народна банка Србије остварила у 2015. години обављањем функција утврђених Законом о Народној банци Србије јесу приходи и расходи по основу камата. Приходи од камата износили су 12,3 млрд динара, а расходи 6,8 млрд динара. Остварен нето приход по основу камата у 2015. износио је 5,5 млрд динара, или за 6,5 млрд динара више него у 2014. години.

Народна банка Србије је остварила и приходе по основу накнада и провизија у укупном износу од 4,0 млрд динара, који се највећим делом односе на накнаде и провизије предвиђене Одлуком о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Друге пословне приходе Народне банке Србије, у износу од 6,0 млрд динара, првенствено чине приходи из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер (5,2 млрд динара).

Други пословни расходи које је Народна банка Србије имала у свом пословању су: трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (4,4 млрд динара), трошкови амортизације (1,7 млрд динара) и остали пословни расходи (4,5 млрд динара), а највећим делом их чине трошкови производње Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

Табела IV.1.2. **Биланс успеха**
(у хиљадама RSD, за период од 1. јануара до 31. децембра)

	2015.	2014.
Приходи од камата	12.338.198	12.683.818
Расходи камата	-6.814.693	-13.621.862
Нето расход по основу камата	5.523.505	-938.044
Приходи од накнада и провизија	4.029.867	3.817.914
Расходи накнада и провизија	-893.905	-399.998
Нето приход по основу накнада и провизија	3.135.962	3.417.916
Нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању	-8.260.771	-3.381.329
Нето добитак по основу заштите од ризика	23.977	4
Нето приход/(расход) од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	37.042.629	83.154.135
Остали пословни приходи	5.980.850	6.950.598
Нето приход по основу умањења обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки	1.658.100	1.297.585
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	-4.352.663	-4.490.529
Трошкови амортизације	-1.652.379	-1.031.489
Остали расходи	-4.491.936	-4.003.539
ДОБИТАК/(ГУБИТАК) ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	34.607.274	80.975.308
Порез на добитак	-281.322	-274.398
ДОБИТАК/(ГУБИТАК) НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	34.325.952	80.700.910
Извор: НБС.		

Народна банка Србије је у 2015. забележила нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле (37,0 млрд динара), нето приход по основу умањења обезвређења финансијских средстава (1,7 млрд динара), као и нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању (8,3 млрд динара).

IV.2. Рачуноводствени принципи и стандарди

Рачуноводствене политике Народне банке Србије

Рачуноводствени принципи и стандарди које Народна банка Србије примењује у припремању, презентацији и обелодањивању финансијских извештаја дефинисани су рачуноводственим политикама Народне банке Србије, које су у складу с Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Циљ рачуноводствених политика Народне банке Србије јесте да финансијски извештаји објективно и поштено приказују имовински положај, успешност пословања и промену финансијског положаја Народне банке Србије.

Рачуноводствене политике односе се на процењивање средстава, обавеза и капитала, као и на утврђивање резултата пословања и исказивање ових позиција у финансијским извештајима.

Рачуноводствене политике примењене приликом признавања, вредновања и приказивања најзначајнијих позиција биланса стања и биланса успеха дате су у наставку.

Приходи и расходи по основу камата

Приходи и расходи по основу камата, укључујући затезну камату, остале приходе и остале расходе везане за каматоносну активу, односно каматоносну пасиву, обрачунати су по начелу узрочности прихода и расхода применом ефективне каматне стопе.

Приходи и расходи по основу накнада и провизија

Приходи и расходи по основу накнада за банкарске услуге и расходи по основу накнада и провизија исказују се у тренутку доспећа на наплату, односно када су остварени.

Пословне промене настале у страним валутама чији се курсеви објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачунате су у динаре применом званичног средњег курса који важи на дан трансакције, док се за валуте чији се курсеви не објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачун врши применом одговарајућег унакрсног курса Народне банке Србије који важи на дан трансакције.

Монетарна средства и обавезе у страној валути на дан биланса стања прерачунати су у динаре по званичном средњем курсу динара који је важио на тај дан (за стране валуте чији се курс објављује на званичној курсној листи Народне банке Србије), односно по одговарајућем курсу Народне банке Србије (за стране валуте чији се курс не објављује на овој листи).

Позитивне или негативне курсне разлике настале приликом прерачуна пословних трансакција у страној валути и приликом прерачуна монетарних позиција биланса стања исказаних у страној валути евидентиране су у корист или на терет биланса успеха, као приходи/расходи по основу курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле.

Финансијски инструменти

Народна банка Србије класификује своју финансијску имовину и обавезе у следеће категорије: финансијска имовина по фер вредности кроз биланс успеха, кредити и потраживања, ХоВ које се држе до доспећа и финансијска имовина расположива за продају. Класификација зависи од сврхе стицања финансијске имовине и обавеза. Руководство утврђује класификацију имовине и обавеза приликом почетног признавања, а евентуалне накнадне рекласификације врше се само ако су задовољени одређени специфични услови за одређену категорију финансијског инструмента.

Финансијска имовина по фер вредности кроз биланс успеха

Ова категорија финансијске имовине обухвата дужничке ХоВ у које Народна банка Србије улаже средства девизних резерви којима управља. Односи се на ХоВ дефинисане као хартије по фер вредности кроз биланс успеха приликом почетног признавања и ХоВ којима се тргује.

Кредити и потраживања

Кредити и потраживања су недериватна финансијска имовина са фиксним или одредивим отплатама која нису котирана на активном тржишту. Кредити и потраживања се вреднују по амортизованом трошку умањеном за трошкове обезвређења. Кредити се посебно исказују, а потраживања у оквиру осталих средстава.

Хартије од вредности које се држе до доспећа

ХоВ које се држе до доспећа су улагања у дужничке хартије, где Народна банка Србије има чврсту намеру и могућност да ове хартије држи до њиховог доспећа. Ове хартије се вреднују по амортизованом трошку умањеном за трошкове обезвређења.

Народна банка Србије је у 2015. и 2014. години имала ХоВ које се држе до доспећа, али су оне индиректно отписане у целости.

Финансијска имовина расположива за продају

Финансијска имовина расположива за продају је недериватна имовина која је или класификована директно у ову категорију или не спада ни у једну другу категорију. Учешћа у капиталу међународних финансијских институција исказана су по фер вредности, која је деноминована у страниј валути. Ефекти промена девизних курсева укључени су у биланс успеха у оквиру прихода и расхода од курсних разлика и ефеката валутне клаузуле. Учешћа у капиталу правних субјеката у земљи исказана су по фер вредности, ако је она утврдива. Ако она није утврдива, ова учешћа су исказана по набавној вредности умањеној за исправку вредности по основу обезвређења.

ХоВ расположиве за продају, а за које постоји активно берзанско тржиште, усклађују се с тржишном ценом на крају сваког месеца. Промене у тржишној вредности учешћа у капиталу и ХоВ расположивих за продају исказују се у оквиру капитала, као резерва по основу ХоВ расположивих за продају. Добици и губици по основу продаје ових ХоВ евидентирају се у билансу успеха.

Финансијске обавезе по амортизованом трошку

Финансијске обавезе по репо трансакцијама вреднују се по амортизованом трошку. Разлика између трошка и откупне вредности је призната у билансу успеха у периоду позајмице на бази методе ефективне каматне стопе.

Датум признавања и утврђивање вредности финансијских инструмената

Редовне куповине и продаје пласмана признају се на дан трансакције – датум на који Банка плаћа за куповину или прима средства по основу продаје имовине. Сви пласмани, изузев финансијских средстава по фер вредности кроз биланс успеха, почетно се признају по фер вредности увећаној за трошкове трансакције.

Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха почетно се признају по фер вредности, а трошкови трансакције се евидентирају у билансу успеха. Средства се искњижавају када права по основу којих се стичу приливи по основу инвестиција истекну или су пренета и када Банка суштински пренесе све ризике и користи по основу власништва.

Финансијска средства расположива за продају и финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха накнадно се вреднују по фер вредности.

Кредити, потраживања и ХоВ које се држе до доспећа вреднују се по амортизованом трошку на бази метода ефективне каматне стопе.

Добици и губици који настају по основу промене фер вредности финансијских средстава по фер вредности кроз биланс успеха, укључујући и приходе од камата, евидентирају се у билансу успеха, у периоду у коме настају. Дивиденде по основу акција расположивих за продају евидентирају се у билансу успеха у тренутку када се оствари право Банке на дивиденду.

Фер вредност финансијских средстава који се котирају на берзи утврђују се на бази важеће тржишне вредности. У случају финансијских инструмената за које не постоји активно тржиште (не котирају се на берзи) и чије се фер вредности стога не могу поуздано утврдити, Народна банка Србије врши процену њихове фер вредности коришћењем информација о скоријим трансакцијама на тржишту овим инструментима, коришћењем методе дисконтованих новчаних токова или коришћењем *option pricing* модела.

Умањење финансијске имовине

Финансијска имовина, осим средстава исказаних по фер вредности кроз биланс успеха, процењена је за показатеље умањења на сваки датум биланса стања. Процена умањења финансијске имовине врши се појединачно за сваку ставку финансијске имовине. Банка не врши процену умањења финансијске имовине на групној основи. Финансијска имовина је умањена тамо где је доказано да су, као резултат једног или више догађаја који су се десили након почетног признавања финансијске имовине, процењени будући новчани токови инвестиције измењени.

Објективан доказ умањења може укључити: значајне финансијске тешкоће издаваоца или корисника, кашњење или немогућност отплате камате или главнице или могућност да ће дужник пасти под стечај, ликвидацију или финансијску реорганизацију. При оцини постојања доказа о умањењу финансијске имовине, руководство Банке, осим финансијског положаја дужника, разматра и нето продајну вредност евентуалних средстава обезбеђења.

За акције које се не котирају на берзи, а класификоване су као расположиве за продају, значајан или продужен пад у фер вредности вредносног папира испод његовог трошка сматра се објективним доказом умањења.

За финансијску имовину исказану по амортизованом трошку, износ умањења је разлика између књиговодствене вредности имовине и садашње вредности процењених будућих новчаних токова, која се добија дисконтовањем будућих новчаних токова сваког финансијског средства оригиналном ефективном каматном стопом.

Књиговодствена вредност финансијске имовине умањује се индиректно, кроз употребу исправке вредности, за сву финансијску имовину, осим за финансијска средства вреднована по фер вредности и исказује се у оквиру расхода по основу обезвређења финансијских средстава. Уколико током наредне године дође до смањења износа признатог губитка услед обезвређења, које настаје као последица неког догађаја који се десио након раније признатог обезвређења, претходно признат губитак по основу обезвређења смањује се кориговањем рачуна исправке вредности, а износ корекције се признаје у билансу успеха.

У случају инструмената капитала, у оквиру финансијских средстава расположивих за продају, губици од умањења претходно признати кроз биланс успеха се не поништавају кроз биланс успеха, већ се признају директно у капитал.

Престанак признавања

Финансијска средства престају да се признају када Банка изгуби контролу над уговореним правима над тим инструментима, што се дешава када су права коришћења инструмената реализована, истекла, напуштена или уступљена. Финансијска обавеза престаје да се признаје када обавеза престане да постоји.

IV.3. Изложеност и управљање ризицима

Основни финансијски ризици којима се Народна банка Србије излаже у свакодневном пословању су:

- кредитни ризик,
- ризик ликвидности,
- каматни ризик, и
- девизни ризик.

Као и у случају већине других централних банака, сама природа пословања Народне банке Србије и њене функције излажу је низу оперативних и репутационих ризика.

С обзиром на то да Народна банка Србије за основни циљ има одржавање стабилности цена и очување финансијске стабилности, њен оквир за управљање финансијским ризицима разликује се у односу на друге, комерцијалне финансијске институције. Већина финансијских ризика Народне банке Србије настаје по основу управљања девизним резервама и операција на финансијском тржишту.

Управљање девизним резервама врши се на основу Стратешких смерница за управљање девизним резервама, које утврђује Извршни одбор. Смерницама се дефинишу критеријуми за пласирање девизних резерви, циљеви коришћења девизних резерви, глобални оквири за пласмане и др. На основу ових смерница, Инвестициони комитет Народне банке Србије припрема предлог Тактичких смерница за управљање девизним резервама и доставља их на усвајање Извршном одбору.

Кредитни ризик

Основна изложеност Народне банке Србије кредитном ризику настаје пре свега по основу управљања девизним резервама. При пласирању девизних резерви Народна банка Србије се руководи начелима ликвидности и сигурности.

Анализа и мерење кредитног ризика портфолија Народне банке Србије врши се у складу са општеприхваћеним методама, укључујући захтеве за минимални кредитни рејтинг.

ХоВ у које се улаже морају имати минимални кредитни рејтинг Аa3 за државне и Аa2 за обвезнице јавног сектора и обвезнице покривене средствима обезбеђења према агенцији Moody's, односно рејтинг AA– за државне и AA за обвезнице јавног сектора и обвезнице покривене средствима обезбеђења према агенцији *Standard & Poor's*.

Банке код којих Народна банка Србије пласира депозите, уколико нису покривени колатералом, морају имати минимални композитни кредитни рејтинг АА-. За сваку банку одређује се индивидуални кредитни лимит на основу кредитног рејтинга банке, искуства у раду с тим банкама и анализе њиховог пословања. Индивидуални кредитни лимити одређују се у Листи издавалаца ХоВ и банака код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије, коју усваја Извршни одбор.

Банке код којих Народна банка Србије пласира депозите који су покривени средствима обезбеђења (репо депозити) морају имати: минимални дугорочни кредитни рејтинг А3 према агенцији *Moody's*, односно рејтинг А- према агенцији *Standard & Poor's* и колатерал одговарајућег квалитета, односно мора се састојати од хартија које су обухваћене глобалним оквиром Народне банке Србије за улагање.

Пласмани код централних банака, *BIS*-а и међународних финансијских институција нису ограничени.

Изузетак од претходних ставова чине средства на редовним текућим рачунима Народне банке Србије код банака које немају наведени рејтинг, а користе се за потребе обављања платног промета са иностранством.

Табела IV.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по регионима
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2015)

	Србија	Европска унија	Америка и Канада	Остало	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	74.058.434	50.942.772	1.699.191	419.755	127.120.152
Депозити код банака	20.436	81.576.827	32.817.806	111.572.876	225.987.945
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	31.817	570.343.032	263.896.595	7.352.348	841.623.792
Финансијска средства расположива за продају	229.552	441	-	10.107.925	10.337.918
Кредити	1.267.937	-	-	-	1.267.937
Остала средства	421.634	218	7	955	422.814
Укупно 31. децембар 2015.	76.029.810	702.863.290	298.413.599	129.453.859	1.206.760.558
Укупно 31. децембар 2014.	36.043.058	786.486.069	245.304.955	70.386.210	1.138.220.292
Извор: НБС.					

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности односи се на могућност одржавања уредности у плаћању и наплаћивању према уговореним роковима.

Народна банка Србије процењује ризик ликвидности тако што прати могућности финансирања. Поред тога, као део стратегије управљања ризиком ликвидности, Банка поседује портфолио ликвидне активе, као што су средства на рачунима код иностраних банака и обвезнице које су емитовале најразвијеније земље, међународне финансијске институције, федералне јединице најразвијенијих земаља и финансијске институције с подршком тих држава, као и обвезнице издате на основу првокласног средства обезбеђења, а у складу са смерницама за управљање девизним резервама.

Табела IV.3.2. Изложеност ризику ликвидности (у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2015)							
	До једног месеца	Од 1 до 3 месеца	Од 3 месеца до 1 године	Од 1 до 5 године	Преко 5 године	Без рока	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	127.120.152	-	-	-	-	-	127.120.152
Депозити	89.873.430	105.438.220	30.655.859	-	20.436	-	225.987.945
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	20.268.070	42.089.171	239.678.941	527.161.139	12.394.654	31.817	841.623.792
Финансијска средства расположива за продају	-	-	-	-	-	10.337.918	10.337.918
Кредити	560.995	-	26	3.517	703.399	-	1.267.937
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	1.818.568	-	16.489	-	-	72.099.697	73.934.754
Остала средства	421.690	-	-	-	-	1.124	422.814
	240.062.905	147.527.391	270.351.315	527.164.656	13.118.489	82.470.556	1.280.695.312
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	-	-	-	-	-	25.526	25.526
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	255.437.051	5.655.614	11.195.683	-	5.775.813	263.351.974	541.416.135
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	192.675.433	35.009.367	-	88.269	2.783.062	37.812.267	268.368.398
Обавезе према ММФ-у	5.261	899.897	899.897	-	-	80.837.158	82.642.213
Готов новац у оптицају	-	-	-	-	-	139.818.039	139.818.039
Остале обавезе	1.182.034	-	-	-	-	539.451	1.721.485
	449.299.779	41.564.878	12.095.580	88.269	8.558.875	522.384.415	1.033.991.796
Рочна неусклађеност на дан:							
31. децембра 2015.	-209.236.874	105.962.513	258.255.735	527.076.387	4.559.613	-439.913.859	246.703.516
Кумулативна неусклађеност на дан							
31. децембра 2015.	-209.236.874	-103.274.361	154.981.374	682.057.761	686.617.375	246.703.516	-
31. децембра 2014.	-213.207.014	94.365.643	184.959.982	575.738.949	-6.117.792	-423.108.349	212.631.419
Кумулативна неусклађеност на дан							
31. децембра 2014.	-213.207.014	-118.841.371	66.118.611	641.857.560	635.739.768	212.631.419	-
Извор: НБС.							

Каматни ризик

Народна банка Србије утврђује каматне стопе на репо послове и (динарску и девизну) обавезну резерву како би постигла своје законом дефинисане циљеве – ценовну и финансијску стабилност и пружала подршку економској политици Владе Републике Србије, не доводећи у питање своје законом дефинисане циљеве. Поред тога, држава и државне институције држе своје депозите у динарима и страном валути код Народне банке Србије. С друге стране, каматносна актива, углавном у иностранству, изложена је знатним ризицима по основу промена тржишних каматних стопа. То све може да утиче на промену финансијске позиције, те стога Народна банка Србије правилима пласирања, пре свега девизних резерви, тежи да ограничи евентуалне губитке по основу тржишних ризика.

Табела IV.3.3. Изложеност ризику од промене каматних стопа (у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2015)			
	Каматносноне позиције	Некаматносноне позиције	Укупно
Финансијска средства			
Готовина и текући рачуни код банака	41.525.252	85.594.900	127.120.152
Депозити	225.942.037	45.908	225.987.945
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	841.591.975	31.817	841.623.792
Финансијска средства расположиве за продају	-	10.337.918	10.337.918
Кредити	707.077	560.860	1.267.937
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	1.818.568	72.116.186	73.934.754
Остала средства	-	422.814	422.814
	1.111.584.909	169.110.403	1.280.695.312
Финансијске обавезе			
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	-	25.526	25.526
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	256.996.643	284.419.492	541.416.135
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	60.033.666	208.334.732	268.368.398
Обавезе према ММФ-у	10.337.687	72.304.526	82.642.213
Готов новац у оптицају	-	139.818.039	139.818.039
Остале обавезе	-	1.721.485	1.721.485
	327.367.996	706.623.800	1.033.991.796
Нето изложеност на дан			
31. децембра 2015.	784.216.913	-537.513.397	246.703.516
31. децембра 2014.	668.556.622	-455.925.203	212.631.419
Извор: НБС.			

Девизни ризик

Народна банка Србије је изложена девизном ризику због промена у девизним курсевима. Претежни део активе и пасиве биланса Народне банке Србије деноминован је у иностраној валути, што омогућава Народној банци Србије да, у случају потребе, одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара. Да би минимизирала девизне ризике на средњи рок, Народна банка Србије настоји да валутну структуру активе усклади са очекиваним девизним обавезама. У кратком року то може да доведе до позитивних и негативних курсних разлика, које се евидентирају у билансу успеха.

Табела IV.3.4. **Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза**
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2015)

	EUR	USD	SDR	Остале валуте	Укупно стране валуте	RSD	Укупно
Финансијска средства							
Готовина и текући рачуни код банака	107.822.186	6.807.192	-	9.429.612	124.058.990	3.061.162	127.120.152
Депозити	95.300.131	125.161.940	-	5.505.439	225.967.510	20.435	225.987.945
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	505.371.131	300.916.508	-	35.304.336	841.591.975	31.817	841.623.792
намењена трговању							
Финансијске средства расположива за продају	442	-	10.107.924	-	10.108.366	229.552	10.337.918
Кредити и пласмани	-	560.759	-	-	560.759	707.178	1.267.937
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	73.934.754	-	73.934.754	-	73.934.754
Остала средства	12.308	141	-	406	12.855	409.959	422.814
	708.506.198	433.446.540	84.042.678	50.239.793	1.276.235.209	4.460.103	1.280.695.312
Финансијске обавезе							
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха	-	-	-	-	-	25.526	25.526
намењене трговању							
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	250.614.014	8.194.841	-	5.528	258.814.383	282.601.752	541.416.135
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	54.570.165	52.364.029	468	646.564	107.581.226	160.787.172	268.368.398
Обавезе према ММФ-у	-	-	82.642.213	-	82.642.213	-	82.642.213
Готов новац у оптицају	-	-	-	-	-	139.818.039	139.818.039
Остале обавезе	822.844	17.014	-	197.640	1.037.498	683.987	1.721.485
	306.007.023	60.575.884	82.642.681	849.732	450.075.320	583.916.476	1.033.991.796
Нето изложеност на дан:							
31. децембра 2015.	402.499.175	372.870.656	1.399.997	49.390.061	826.159.889	-579.456.373	246.703.516
31. децембра 2014.	371.035.287	286.907.682	-10.729.458	48.951.494	696.165.005	-483.533.586	212.631.419

Извор: НБС.

IV.4. Извештај независног ревизора

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Belgrade
Serbia

Tel.: +381 (0)11 20 50 500
Fax: +381 (0)11 20 50 550
www.kpmg.com/rs

Извештај независног ревизора

SAVETU GUVERNERA

NARODNE BANKE SRBIJE

Izvršili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije koji se sastoje od bilansa stanja na dan 31. decembar 2015. godine, bilansa uspeha, izveštaja o ostalom rezultatu, izveštaja o promenama na kapitalu i izveštaja o tokovima gotovine za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomena, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i druge napomene.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i poštenu prezentaciju priloženih finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, i za uspostavljanje takvih internih kontrola za koje rukovodstvo utvrdi da su neophodne za pripremu finansijskih izveštaja, koji ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da na osnovu izvršene revizije izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izveštajima. Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije i Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi zahtevaju da se pridržavamo etičkih zahteva i da reviziju planiramo i obavimo na način koji nam omogućuje da steknemo razumni nivo uveravanja da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške.

Revizija obuhvata obavljanje procedura u cilju prikupljanja revizorskih dokaza o iznosima i obelodanjivanjima u finansijskim izveštajima. Izbor procedura zavisi od naše procene, uključujući i procenu rizika od materijalno značajnih grešaka u finansijskim izveštajima, nastalih bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu. U proceni rizika uzimamo u obzir interne kontrole, koje su relevantne za sastavljanje i poštenu prezentaciju finansijskih izveštaja, sa ciljem kreiranja odgovarajućih revizorskih procedura, ali ne i za svrhe izražavanja mišljenja o efektivnosti primenjenih internih kontrola. Takođe, revizija obuhvata i ocenu adekvatnosti primenjenih računovodstvenih politika i opravdanosti značajnih procenjivanja, koje je rukovodstvo izvršilo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da su revizorski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i pružaju osnov za izražavanje našeg mišljenja.

KPMG d.o.o. Beograd, republičko društvo s ograničenom odgovornošću, član KPMG mreže nezavisnih firmi članova povezanih sa KPMG International Cooperative („KPMG International“), švajcarskim pravnim licem. Sva prava zaštićena.

Matični broj: 17149656
PIB: 100005553
Račun: 265-1100310000190-61

Mišljenje

Po našem mišljenju, finansijski izveštaji daju istinit i pošten pregled finansijskog položaja Narodne banke Srbije na dan 31. decembra 2015. godine, rezultata njenog poslovanja i tokova gotovine za godinu koja se završava na taj dan u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Ostala pitanja

Finansijski izveštaji Narodne banke Srbije na dan i za godinu završenu 31. decembra 2014. godine bili su predmet revizije drugog revizora, koji je izrazio pozitivno mišljenje na ove finansijske izveštaje dana 4. maja 2015. godine.

Beograd, 23. maj 2016. godine

KPMG d.o.o. Beograd

Dušan Tomić
Ovlašćeni revizor

IV.5. Годишњи финансијски извештаји³⁴

Биланс стања

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА

На дан 31. децембра 2015. године
(У хиљадама динара)

	Напомена	31. децембар 2015.	31. децембар 2014.
АКТИВА			
Готовина и текући рачуни код банака	13	127.120.152	48.277.580
Злато и остали племенити метали	14	69.629.745	68.082.719
Депозити	15	225.987.945	279.975.777
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	16	841.623.792	798.670.029
Финансијска средства расположива за продају	17	10.337.918	9.717.496
Кредити и пласмани	19	1.267.937	1.223.715
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	20	73.934.754	73.770.910
Нематеријална улагања	21	132.720	142.049
Некретнине, постројења и опрема	21	22.267.836	22.652.403
Инвестиционе некретнине	21	467.609	899.730
Остала средства	22	3.879.348	4.068.744
УКУПНО АКТИВА		1.376.649.756	1.307.481.152
ПАСИВА			
Обавезе			
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању		25.526	-
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	23	541.416.135	482.818.801
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	24	268.368.398	291.131.078
Обавезе према Међународном монетарном фонду	25	82.642.213	93.987.065
Резервисања	26	1.152.519	1.071.023
Текуће пореске обавезе	27	281.322	180.649
Готов новац у опцијају	28	139.818.039	130.468.547
Остале обавезе	29	1.833.740	1.011.365
Укупно обавезе		1.035.537.892	1.000.668.528
Капитал			
Државни капитал		146.512.991	119.049.539
Резерве		160.268.039	105.290.256
Добитак		34.330.834	82.472.829
Укупно капитал	30	341.111.864	306.812.624
УКУПНО ПАСИВА		1.376.649.756	1.307.481.152

Напомене на наредним странама чине саставни
део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер
Г.бр. 3578
23.5.2016.

³⁴ Финансијски извештаји за 2015. с напоменама, које чине њихов саставни део, достављају се Народној скупштини до 30. јуна 2016. и објављују на интернет презентацији Народне банке Србије.

Биланс успеха

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2015. године
(У хиљадама динара)

	Напомена	2015.	2014.
Приходи од камата		12.338.198	12.683.818
Расходи камата		(6.814.693)	(13.621.862)
Нето приход/(расход) по основу камата	4	5.523.505	(938.044)
Приходи од накнада и провизија		4.029.867	3.817.914
Расходи накнада и провизија		(893.905)	(399.998)
Нето приход по основу накнада и провизија	5	3.135.962	3.417.916
Нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању	6	(8.260.771)	(3.381.329)
Нето добитак по основу заштите од ризика	7	23.977	4
Нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле		37.042.629	83.154.135
Остали пословни приходи	8	5.980.850	6.950.598
Нето приход по основу умањења обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки	9	1.658.100	1.297.585
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	10	(4.352.663)	(4.490.529)
Трошкови амортизације	11	(1.652.379)	(1.031.489)
Остали расходи	12	(4.491.936)	(4.003.539)
ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА		34.607.274	80.975.308
Порез на добит	27	(281.322)	(274.398)
ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	30	34.325.952	80.700.910

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јелена Табаковић
ГувернерГ.бр. 3578
23.5.2016.

Извештај о укупном резултату

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2015. године
(У хиљадама динара)

	2015.	2014.
Добитак периода	34.325.952	80.700.910
Компоненте осталог резултата које не могу бити рекласификоване у губитак или добитак:		
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалних улагања и основних средстава	6.535	7.716.015
Смањење ревалоризационих резерви по основу нематеријалних улагања и основних средстава	(4.882)	(25.009)
Актуарски добици	6.789	171.457
Компоненте осталог резултата које могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
(Нереализовани губици по основу хартија од вредности расположивих за продају)/позитивни ефекти промене вредности по основу финансијских средстава расположивих за продају	(40.035)	384.572
Укупан остали резултат периода	(31.593)	8.247.035
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	34.294.359	88.947.945

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јелена Табаковић
Гувернер
Г.бр. 3578
23.5.2016.

Извештај о променама на капиталу

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2015. године
(У хиљадама динара)

	Државни капитал	Посебне резерве	Резерви-зационе резерве	Резерве по основу финансијских средстава расположивих за продају	Актуарски добитак / резервисање за отпремнине	Нераспоређени добитак / (акмулирани губитак)	Укупно
Стање на дан 1. јануара 2014. године							
Стање на почетку године	119.049.539	127.140.439	7.845.850	5.651.105	-	(41.840.485)	217.846.448
Покриће губитка из претходне године (напомена 30)	-	(43.594.173)	-	-	-	43.594.173	-
Укупан позитиван остали резултат периода	-	-	7.709.237	384.572	171.457	-	8.265.266
Пренос са резерви на резултат услед укидања резерви	-	-	(18.231)	-	-	18.231	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	80.700.910	80.700.910
Стање на дан 31. децембра 2014. године	119.049.539	83.546.266	15.536.856	6.035.677	171.457	82.472.829	306.812.624
Стање на дан 1. јануара 2015. године							
Стање на почетку године	119.049.539	83.546.266	15.536.856	6.035.677	171.457	82.472.829	306.812.624
Распоређена добитка из претходне године (напомена 30)	27.463.452	55.009.377	-	-	-	(82.472.829)	-
Укупан позитиван остали резултат периода	-	-	6.535	(40.036)	6.789	-	13.324
Укупан негативан остали резултат периода	-	-	-	-	-	-	(40.036)
Пренос са резерви на резултат услед укидања резерви	-	-	(4.882)	-	-	4.882	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	34.325.952	34.325.952
Стање на дан 31. децембра 2015. године	146.512.991	138.555.643	15.538.509	5.995.641	178.246	34.330.834	341.111.864

Напомене на наредним странама чине саставни
део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Ђорђанка Табаковић
Гувернер
23.5.2016.

Извештај о токовима готовине

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ
 У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2015. године
 (У хиљадама динара)

	Напомена	2015.	2014.
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ			
Приливи од камата		12.512.702	14.234.294
Приливи од накнада		3.028.423	2.836.449
Приливи од осталих пословних активности		11.662.782	11.492.289
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку		99.324	82.266
Приливи готовине из пословних активности		27.303.231	28.645.298
Одливи по основу камата		(8.186.870)	(14.877.747)
Одливи по основу накнада		(900.116)	(403.329)
Одливи по основу трошкова пословања		(16.276.577)	(18.052.527)
Одливи готовине из пословних активности		(25.363.563)	(33.333.603)
Повећање/(смањење) узетих депозита		6.766.428	(54.554.306)
Смањење/(повећање) кредита и пласмана		50.170.151	(65.557.910)
(Повећање)/смањење хартија од вредности намењених трговању и осталих хартија од вредности које нису намењене инвестирању		(43.410.070)	81.050.742
Смањење/(повећање) пласмана и повећање/(смањење) узетих депозита		13.526.509	(39.061.474)
Плаћени порез на добит		(180.649)	(196.020)
Нето прилив/(одлив) готовине из пословних активности		15.285.528	(43.945.799)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА			
Приливи од продаје нематеријалних улагања и основних средстава		-	178
Одливи за куповину нематеријалних улагања и основних средстава		(813.088)	(1.029.918)
Нето одлив готовине из активности инвестирања		(813.088)	(1.029.740)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА			
Нето приливи/(одливи) по основу узетих краткорочних кредита		22.772.882	(102.292.354)
Нето прилив/(одлив) готовине из активности финансирања		22.772.882	(102.292.354)
Нето повећање/(смањење) готовине		37.245.322	(147.267.893)
Готовина на почетку године		54.650.769	118.763.236
Курсне разлике, нето		37.042.629	83.155.426
ГОТОВИНА НА КРАЈУ ПЕРИОДА	2 (б)	128.938.720	54.650.769

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
 Гувернер

 Г.бр. 3578
 23.5.2016. ⁶

IV.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

Приходи и расходи

Укупни приходи остварени у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер у 2015. години износили су 6.572,2 млн динара, или за 18,4% више него у 2014. години, а укупни расходи 4.580,1 млн динара, или за 15,3% више него у 2014. години.

Табела IV.6.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а (у млн RSD)			
	2014.	2015.	Индекс 2015/2014.
Укупни приходи ЗИН-а	5.552,1	6.572,2	118,4
Приходи по радном налогу:			
Производи за НБС	743,2	989,0	133,1
Производи за домаће тржиште	4.452,5	4.991,3	112,1
Производи за извоз	34,9	232,8	667,0
Остали оперативни и финансијски приходи	321,4	359,1	111,7
Укупни расходи ЗИН-а	3.972,3	4.580,1	115,3
Степен покривености укупних расхода приходима	139,8	143,5	-
Извор: НБС.			

Позитиван финансијски резултат пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер у 2015. години износи 1.992,1 млн динара и последица је тржишне оријентације Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и континуираног праћења и управљања залихама с циљем њиховог краткорочног конвертовања у други ликвиднији облик обртних средстава (потраживања или готовину). Финансијски резултат је позитиван (у износу од 1.003,1 млн динара) и када се изузму приходи од реализације производа за Народну банку Србије (производња новчаница и оптицајног кованог новца, извештаја, каталога, плаката, визиткарти, интерних платних картица и сл.).

С друге стране, сагледавање и процена оправданости трошкова имала је за резултат њихову оптимизацију, па без обзира на процентуално увећање у односу на 2014. годину, њихов удео у укупним приходима смањен је за око 2% у односу на претходну годину.

Структура прихода

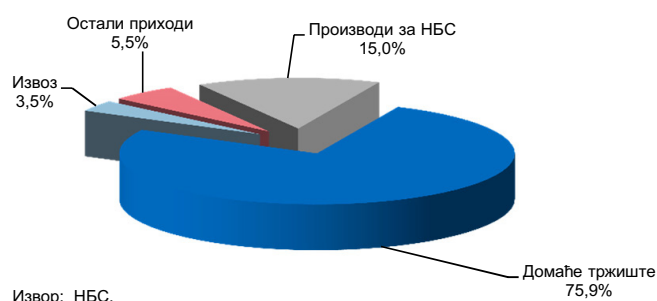
Највећи приход (4.991,3 млн динара, или 75,9% укупних прихода) Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер остварио је на домаћем тржишту. Приходи од производа за домаће тржиште већи су за 12,1% у односу на претходну годину.

У самој структури ових прихода доминирају вредносни и заштићени производи, као и израда и персонализација платних картица.

Приходи од извозних послова износили су 232,8 млн динара, или 3,5% укупно остварених прихода. На знатан раст извоза првенствено је утицало антиципирање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и правовремене реакције на околности страног тржишта.

Табела IV.6.2. Структура укупних прихода (у млн RSD)			
	2014.	2015.	Индекс 2015/2014.
Производи за НБС	743,3	989,0	133,1
Новчанице	594,4	697,8	117,4
Оптицајни ковани новац	130,0	273,0	210,0
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали штампани и ковани производи и услуге	18,8	18,2	96,8
Домаће тржиште	4.452,5	4.991,2	112,1
Услуге припреме	0,0	0,2	-
Ковани производи	325,3	414,1	127,3
Вредносни папири	461,4	523,9	113,5
Марке	3,9	4,8	123,6
Заштићени папири	32,5	19,6	60,3
Посебан програм	3,6	2,5	69,4
Остали производи	1.108,7	2.290,4	206,6
Персонализација	2.517,1	1.735,7	69,0
Извоз	34,9	232,8	667,0
Остали оперативни и финансијски приходи	321,4	359,1	111,7
Укупни приходи	5.552,1	6.572,1	118,4
Извор: НБС.			

Графикон IV.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а
у 2015.

Интерни приходи, тј. приходи од производа за Народну банку Србије, износили су 15,1% укупно остварених прихода и већи су у односу на претходну годину за 33,1%, на шта је утицало утврђивање плана и програма израде и издавања новчаница и кованог новца Народне банке Србије.

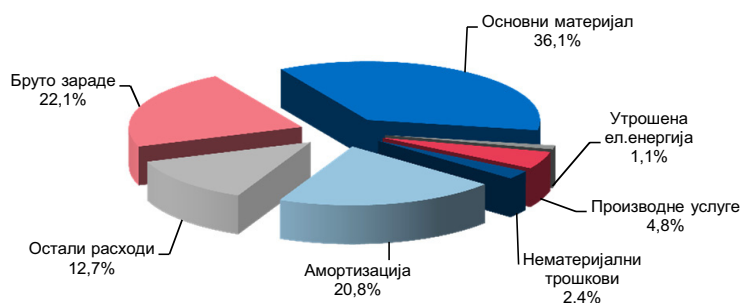
Структура расхода

У структури укупних расхода, највеће је учешће расхода из оперативног пословања: основног материјала (36,1%), амортизације (20,8%) и бруто зарада (22,1%). Учешће наведених расхода у укупним расходима (осим амортизације) мање је у односу на претходну годину, што за последицу има смањење њиховог удела у цени коштања и повећање конкурентности на тржишту.

Табела IV.6.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2014.	2015.	Индекс 2015/2014.
Основни материјал	1.306,9	1.654,5	126,6
Утрошена енергија	39,8	50,3	126,4
Производне услуге	207,4	219,1	105,6
Нематеријални трошкови	94,1	110,8	117,7
Амортизација	491,7	951,0	193,4
Остали расходи	735,2	582,9	79,3
Бруто зараде	1.097,2	1.011,5	92,2
Укупни расходи	3.972,3	4.580,1	115,3

Извор: НБС.

Графикон IV.6.2. Структура укупних расхода ЗИН-а
у 2015.

Извор: НБС.

ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Публикације Народне банке Србије

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народне банке Србије
Извештај о монетарној политици
Годишњи извештај о стабилности финансијског система
Извештај о инфлацији
Статистички билтен

Анализе и извештаји

Извештај о динаризацији финансијског система Србије
Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака
Анализа исплативости динарске и девизне штедње
Трендови у кредитној активности
Извештај о резултатима анкете о инфлационим очекивањима
Извештаји из области контроле и надзора
Банкарски сектор у Србији
Сектор финансијског лизинга у Србији
Сектор осигурања у Србији
Сектор добровољних пензијских фондова у Србији

Извештај о раду Центра за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга

Анализа одговора на упитнике достављене банкама о њиховим активностима из области спречавања прања новца – полугодишњи
Анализа одговора на упитнике достављене даваоцима финансијског лизинга о њиховим активностима из области спречавања прања новца
Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама
Надгледање платног система у 2014. години

Повремене публикације

Стручни радови РС
Методолошки материјали
Посебна издања – SEEMHN

Списак графика и табела

Графикони

II.1.1. Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	25
II.1.2. Репо продаја и стање продатих ХоВ	25
II.1.3. Обим стерилизације инструментима монетарне политике	26
II.1.4. Кретање цена	30
II.1.5. Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији	31
II.2.2.1. Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	50
II.2.2.2. Укупна премија према врстама осигурања	50
II.2.2.3. Реално кретање техничких резерви и премије	50
II.2.3.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова	56
II.2.4.1. Структура активе давалаца финансијског лизинга	60
II.2.4.2. Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	60
II.2.4.3. Структура пласмана према примаоцу лизинга	61
II.2.4.4. Структура пласмана према предмету лизинга	61
II.2.4.5. Секторска структура пласмана по основу финансијског лизинга	61
II.2.7.1. Кључни макроекономски ризици	68
II.2.7.2. Адекватност капитала банкарског сектора	68
II.2.7.3. Покриће бруто <i>NPL</i> резервама за процењене губитке, земље региона	69
II.2.7.4. Комбиновани показатељ у осигурању	70
II.4.2.1. Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона	76
II.4.2.2. Индекс финансијског стреса (<i>FSIX</i>) и раст БДП-а	76
III.1.1. Покривеност увоза девизним резервама	80
III.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути	83
III.1.3. Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице	83
III.1.4. Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице	83
III.1.5. Принос портфеља у оригиналној валути	84
III.1.6. Принос портфеља и “бенчмарка” у оригиналној валути у 2015.	84
III.1.7. Укупан принос портфеља и “бенчмарка” прерачунат у динаре, по тромесечјима	85
III.1.8. Структура инвестиционог портфеља	85
III.3.1.1. Вредност промета у међународном клирингу	98
IV.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2015.	159
IV.6.2. Структура укупних расхода ЗИН-а у 2015.	160

Табеле

II.1.2.1. Раст и доприноси компоненти расту потрошачких цена у 2015.	29
II.2.1.1. Структура финансијског система	32
II.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2015.	32
II.2.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме	33
II.2.1.4. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	33
II.2.1.5. Степен концентрације (<i>HHI</i>)	34
II.2.1.6. Структура активе банака на дан 31. децембра 2015.	34
II.2.1.7. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2015.	35
II.2.1.8. Структура капитала банака	36
II.2.1.9. Распоред банака по висини ванбилансне суме	36
II.2.1.10. Валутна структура биланса банака	37
II.2.1.11. Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2015.	37
II.2.1.12. Структура <i>NPL</i>	38
II.2.1.13. Класификација активе банака	38
II.2.1.14. Показатељи пословања банака	39
II.2.1.15. Финансијски резултат банака	39
II.2.1.16. Показатељи профитабилности банкарског сектора	40
II.4.1. Прелазни циљеви и инструменти макропруденцијалне политике	74
III.1.1. Вредност изложена ризику (<i>VaR</i>) на дан 31. децембра 2015.	85
III.1.2. Стрес-тест на дан 31. децембра 2015.	86
III.2.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	88
III.2.1.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца	88
III.2.1.3. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца	89
III.2.3.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	91
III.2.3.2. Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду	92
III.2.3.3. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	93
III.2.3.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	94
III.2.3.5. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	95
III.2.3.6. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	96
III.3.1.1. Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	97
III.3.1.2. Вредност промета и број плаћања у клиринг систему	98
III.4.5.1. Број обавештења по даваоцима финансијских услуга у 2015.	126

III.4.5.2. Број посредовања услуга у 2015.	127
III.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених	132
III.5.1.2. Број запослених по квалификационој структури	132
III.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама	133
III.5.1.4. Старосна структура запослених	133
III.5.1.5. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених	134
IV.1.1. Биланс стања	140
IV.1.2. Биланс успеха	141
IV.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по регионима	147
IV.3.2. Изложеност ризику ликвидности	148
IV.3.3. Изложеност ризику од промене каматних стопа	149
IV.3.4. Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза	150
IV.6.1. Укупни приходи и расходи ЗИИ-а	158
IV.6.2. Структура укупних прихода	159
IV.6.3. Структура укупних расхода	160

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556